

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας COVID-19
στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού
Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος:
Έρευνα Πεδίου**

Φωτεινή Σαμιώτη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Καλαμάτα, Μάρτιος 2023

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας COVID-19
στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού
Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος:
Έρευνα Πεδίου**

Φωτεινή Σαμιώτη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπουσα: Ευγενία Μπιτσάνη, Καθηγήτρια

Εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή αξιολόγησης την 10/03/2023

Ευγενία Μπιτσάνη , Καθηγήτρια, επιβλέπουσα

Θεόδωρος Τσέκος , Καθηγητής , μέλος

Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου, Καθηγήτρια, μέλος

Καλαμάτα, Μάρτιος 2023

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**
UNIVERSITY *of the* PELOPONNESE

School of Management (Kalamata)

Department of Business and Organization Administration

POSTGRADUATE PROGRAM MSc-MPA: PUBLIC ADMINISTRATION and LOCAL
GOVERNMENT

**Investigating the impact of the COVID-19 pandemic
on the social integration of the Roma of the "Kiafa"
Roma camp of the Municipality of Spata-Artemis:
Field Research**

Foteini Samioti

Kalamata March 2023

Ευχαριστίες

Στο πλαίσιο συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά την επιβλέπουσα Καθηγήτρια κ. Μπιτσάνη Ευγενία για την πολύτιμη στήριξή της και την καθοδήγησή της σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Δήμαρχο Σπάτων-Αρτέμιδος κ. Μάρκου Δημήτριο για τη στήριξή του στη διεξαγωγή της έρευνας πεδίου στον καταυλισμό Ρομά «Κιάφα» στην περιοχή των Σπάτων.

Επιπλέον, θα ήθελα να απευθύνω τις θερμές ευχαριστίες μου στον κ. Μαρτζέλο Χρήστο, Διαμεσολαβητή του Παραρτήματος Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος για την πολύτιμη συνδρομή του στη διεξαγωγή και ολοκλήρωση της έρευνας στον οικισμό Ρομά μέσα από την αλληλεπίδρασή του με τον εν λόγω πληθυσμό και την αυτοπρόσωπη παρουσία του δεδομένης της γνώσης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των μελών της κοινότητας.

Ακολούθως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Τούντα Πολυξένη, Προϊσταμένη του Τμήματος Εφαρμογής Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος όπου υπηρετώ, για την ενθάρρυνση και την ουσιαστική διευκόλυνση στην εκπόνηση της εργασίας μου.

Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Τσενδέμη Ολυμπία, Σύμβουλο Επιχειρήσεων, συνάδελφο στην Υπηρεσία όπου υπηρετώ, για τη στήριξη στην κατάρτιση του ερευνητικού σχεδίου.

Επίσης, να ευχαριστήσω τους διαμένοντες στον οικισμό Ρομά «Κιάφα» Σπάτων για την ενεργό συμμετοχή τους στην έρευνα, απόδειξη της εδραιωμένης πολυετούς σχέσης εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος και με την συγγράφουσα της παρούσας εργασίας.

Τέλος, να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και το σύζυγό μου Ανδρέα για την έμπρακτη στήριξή τους.

Περίληψη

Η κοινωνική ένταξη των Ρομά αποτελεί μια συνεχή διαδικασία η οποία επιχειρείται μέσα από συγκεκριμένες πολιτικές, δράσεις και σχεδιασμό. Η κοινωνική ένταξη των Ρομά σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά είναι σε πλήρη ακολουθία με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική και αναφέρεται σε συγκεκριμένους άξονες. Η πανδημία COVID-19 επηρέασε τους Ρομά και αύξησε τις προϋπάρχουσες δυσκολίες, διακρίσεις και ανισότητες στην πρόσβαση στα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες, καθώς και στη συμμετοχή στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής. Ειδικότερα, επιχειρείται η διερεύνηση του τρόπου επίδρασης της πανδημίας στους Ρομά σε όλους τους τομείς της δραστηριότητάς τους και στην ισότιμη πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και στις υπηρεσίες και στη συνολική ικανοποίησή τους από τις κρατικές πολιτικές για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Μέσα από την διενεργηθείσα έρευνα πεδίου επιβεβαιώνεται η αρχική ερευνητική υπόθεση ότι η πανδημία COVID-19 επηρέασε την κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά « Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής. Προκειμένου για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στον ερευνώμενο πληθυσμό Ρομά, προτείνεται μια σειρά μέτρων που μπορούν να διασφαλίσουν την κοινωνική τους ένταξη, να περιορίσουν τις διακρίσεις εις βάρος τους και τη βελτίωση της πρόσβασής τους στα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνική ένταξη, καταυλισμός Ρομά «Κιάφα» Σπάτων, πανδημία COVID-19, Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος, ικανοποίηση από κρατικές πολιτικές

Abstract

The social integration of the Roma is a continuous process which is attempted through specific policies, actions and planning. The social inclusion of the Roma according to the National Strategy for the Roma is in full sequence with the European Strategy and refers to specific axes. The COVID-19 pandemic has affected the Roma and exacerbated the pre-existing difficulties, discrimination and inequalities in access to public goods and services, as well as participation in socio-economic and political life. The purpose of this paper is to investigate the impact of the COVID-19 pandemic on the social integration of the Roma of the "Kiafa" Roma camp of the Municipality of Spaton-Artemis, Prefecture of Attica. In particular, it attempts to investigate how the pandemic affects Roma in all areas of their activity and their equal access to public goods and services and their overall satisfaction with state policies to defend their rights during the pandemic . Through the conducted field research, the initial research hypothesis is confirmed that the COVID-19 pandemic affected the social integration of the Roma of the established Roma settlement "Kiafa" of the Municipality of Spaton-Artemis, Prefecture of Attica. In order to deal with the consequences of the pandemic in the researched Roma population, a series of measures are proposed that can ensure their social inclusion, limit discrimination against them and improve their access to public goods and services in future health crises.

Keywords: Social inclusion, "Kiafa" Roma camp of Spata, COVID-19 pandemic, Roma Annex of Spata-Artemidos Municipality, satisfaction with state policies

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

COE	Council of Europe
EU	European Union
ECDC	European Centre for Disease Prevention and Control
FEAD	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
FRA	Fundamental Rights Agency
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΟΔΥ	Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας
ΕΣΚΕ	Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΜΚΟ	Μή Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΤΕΒΑ	Ταμείο Επισιτιστικής Βοήθειας για Απόρους

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1. Ανάγκη για Έρευνα.....	13
1.1 Ερευνητικά ερωτήματα -στόχοι -σκοποί	13
Κεφάλαιο 2.Βασικές έννοιες.....	16
2.1.Στερεότυπα, προκαταλήψεις και διακρίσεις.....	16
2.2.Ενδυνάμωση	18
2.3. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	18
2.4.Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	20
2.5 Οι Ρομά στην Ευρώπη.....	21
2.6.Οι Ρομά στην Ελλάδα.....	24
2.6.1 Ιστορική αναδρομή	24
2.6.2 Οι Ρομά στη Ελλάδα Τώρα.....	28
Κεφάλαιο 3. Η κοινωνική ένταξη των Ρομά.....	31
3.1.Ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και κοινωνική ένταξη	31
3.2.Ευρωπαϊκές πολιτικές για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά.....	32
3.3. Εθνικές πολιτικές για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά 35	
3.3.1 Αποτίμηση των δεικτών κοινωνικής ένταξης των Ρομά 2011-2020 ...	35
3.3.2. Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030.	39
3.3.3 Αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030.	44
3.4.1.Γενικά	51
3.4.2. Το Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής.....	53
3.4.3.Καταυλισμός Ρομά «Κιάφα» Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής.....	57
Κεφάλαιο 4.Η πανδημία COVID-19 και οι πολιτικές διαχείρισης.....	58
4.1.Γενικά	58
4.2.Ευρωπαϊκές πολιτικές για τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19	59
4.3.Εθνικές πολιτικές για τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19	63
4.4.Πανδημία COVID-19 και κοινωνική ένταξη των Ρομά.....	66
4.4.1. Η επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη των Ρομά	66
4.4.2. Ευρωπαϊκές πολιτικές για τους Ρομά ως προς τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19.....	70

4.4.3. Εθνικές πολιτικές για τους Ρομά ως προς τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19.....	71
Κεφάλαιο 5. Έρευνα.....	75
5.1. Μεθοδολογία.....	75
5.2. Δείγμα.....	76
5.3. Μέσα Συλλογής Δεδομένων.....	77
5.4. Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων.....	79
5.5. Ανάλυση.....	79
Κεφάλαιο 6. Αποτελέσματα.....	80
6.1. Κοινωνικοδημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	80
6.2. Η επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση.....	82
6.3. Η επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά.....	91
6.4. Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα των Διακρίσεων.....	136
6.5. Η επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση στην Ενεργό Συμμετοχή στην Κοινωνική, Οικονομική και Πολιτική Ζωή.....	146
6.6. Η Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια της Πανδημίας.....	152
6.7. Προτάσεις για βελτίωση πρόσβασης σε μελλοντικές κρίσεις.....	165
Κεφάλαιο 7. Συζήτηση.....	166
Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα.....	172
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	186
Παράρτημα Ι.....	197
Έντυπο συγκατάθεσης.....	197
ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ.....	197
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΝΕΧΕΙ ΘΕΣΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ.....	197
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ.....	198
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ.....	198
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΗ.....	198
Παράρτημα ΙΙ.....	199
Ερωτηματολόγιο για την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του Καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος.....	199

Εισαγωγή

Το Δεκέμβριο του 2019, ο Φορέας Υγείας της περιοχής Γιουχάν της Κίνας, έκανε αναφορά για μια πνευμονία που δεν είχε εντοπισθεί η αιτιολογία και έπειτα από κάποιες μελέτες ανέφεραν ένα κορονοϊό που σχετίζεται με το αναπνευστικό σύστημα (European Centre for Disease Prevention and Control, 2021). Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα ο νέος αυτός ιός επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές της Κίνας και ακολούθως σε άλλες χώρες διεθνώς (European Centre for Disease Prevention and Control, 2021).

Η πανδημία COVID-19 η οποία εμφανίσθηκε στις αρχές του 2020 αφορά σε υγειονομική αλλά και ανθρωπιστική κρίση η οποία επέφερε πλήθος επιδράσεων στην καθημερινότητα των πολιτών και επηρέασε τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Οι πολίτες εκλήθησαν να προσαρμόσουν τη ζωή τους σε νέα δεδομένα λαμβάνοντας υπόψη τα μέτρα που τέθηκαν επιτελικά και ήταν σύντονα με τις οδηγίες από τους αρμόδιους υγειονομικούς Φορείς σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι αλλαγές που σημειώθηκαν στην ιδιωτική ζωή αλλά και την κοινωνική και επαγγελματική των πολιτών ήταν ποικίλες. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των πολιτών χαρακτηρίστηκαν από επιφυλακτικότητα λόγω του φόβου και της επαγρύπνησης αναφορικά με τη μετάδοση του ιού. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες υπέστησαν μεταβολές και ακολούθησαν τις πρακτικές και τις οδηγίες που δίδονταν ανά τομέα. Ο πληθυσμός ήλθε αντιμέτωπος με μια υγειονομική κρίση η οποία είχε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία συνδέονταν αρχικά με την επιτακτική ανάγκη περιορισμού του ιού αλλά και της εδραίωσης της ατομικής αλλά κοινωνικής συνείδησης προκειμένου να προστατευθούν οι πολίτες από μια ενδεχόμενη νόσηση η οποία εμφάνισε κυρίως πρό του πληθυσμιακού εμβολιασμού μια σειρά οργανικών προβλημάτων και επιπλοκών αλλά και νοσηλείων και θνησιμότητα.

Η πανδημία επέτεινε τις ανισότητες και έπληξε κυρίως τις ευάλωτες ομάδες και εν προκειμένω την ερευνώμενη στην παρούσα εργασία ομάδα των Ρομά. Οι ήδη καταγεγραμμένες δυσκολίες των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων για κοινωνική ένταξη και συμμετοχή στην κοινωνική ζωή αυξήθηκαν, καθώς εκλήθησαν να προσαρμόσουν την καθημερινότητά τους σε νέες συνθήκες με νέα δεδομένα. Τέθηκαν θέματα ισότητας και κοινωνικής ενσωμάτωσης των Ρομά τα οποία αναδείχθηκαν μέσω της πανδημίας και αποτελούν ένα πεδίο το οποίο έχει μελετηθεί και δημοσιευθεί σε περιορισμένο βαθμό.

Πιο συγκεκριμένα στην εργασία αναπτύσσεται η βιβλιογραφική επισκόπηση της δομημένη ως εξής:

Στο πρώτο Κεφάλαιο διατυπώνεται η ανάγκη για έρευνα , τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται ,οι σκοποί και οι στόχοι. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσονται βασικές έννοιες όπως στερεότυπα προκαταλήψεις διακρίσεις, ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ευρωπαϊκή ένωση δίνοντας έμφαση στη συσχέτιση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού για τους Ρομά.

Η κοινωνική ένταξη των Ρομά αναλύεται πιο στοχευμένα στο τρίτο κεφάλαιο σχετικά με τις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές και την αποτίμηση αυτών λαμβάνοντας σαν ομάδα στόχο των καταυλισμό Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων - Αρτέμιδος. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην Πανδημία COVID-19 στις ευρωπαϊκές και Εθνικές πολιτικές εξετάζοντας την επίδρασή τους στην κοινωνική ένταξη των Ρομά. Στο Πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται διεξοδικότερα η μεθοδολογία της έρευνας και η ανάλυση των αποτελεσμάτων της καταλήγοντας τέλος στο έβδομο κεφάλαιο όπου διατυπώνονται γενικά συμπεράσματα.

Η έρευνα αυτή ανέδειξε την ανάγκη και επόμενη πρόταση είναι η συστηματική μέτρηση των αναγκών των Ρομά και σε άλλους καταυλισμούς σε σχέση με την κοινωνική τους ένταξη και τις επιδράσεις μελλοντικών υγειονομικών κρίσεων στην ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή τους στην

κοινωνία ώστε να υπάρχει μία πλήρης εικόνα στο σύνολο των καταυλισμών Ρομά στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 1. Ανάγκη για Έρευνα

1.1 Ερευνητικά ερωτήματα -στόχοι -σκοποί

Η αναζήτηση βιβλιογραφίας αναφορικά με σχετικές έρευνες στον ελληνικό χώρο δεν εμφανίζει αποτελέσματα, καθώς δεν έχουν πραγματοποιηθεί αντίστοιχες έρευνες. Οι έρευνες που έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα αφορούν γενικότερα στα δικαιώματα των Ρομά και την κοινωνική τους ένταξη.

Η έλλειψη αντίστοιχων ερευνών σε σχέση με την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Ελλάδα αποτελεί ισχυρό λόγο για τη διεξαγωγή μιας μελέτης και ενέχει επιστημονικό ενδιαφέρον. Η εν λόγω έρευνα είναι η πρώτη η οποία πραγματοποιήθηκε για τους Ρομά που διαβιούν στον οικισμό Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής.

Τα ανωτέρω λειτούργησαν ως κίνητρο ενασχόλησης με την παρούσα μελέτη με απώτερο στόχο την ανάδειξη των ενδεχόμενων προβλημάτων που επέφερε η πανδημία στην ισότιμη πρόσβαση των Ρομά σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες και ειδικότερα των Ρομά οι οποίοι διαβιούν στον οικισμό «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής και την καταγραφή μέτρων και προτάσεων για την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους και την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη σε τρεις φάσεις:

1. Κατάρτιση ερωτηματολογίου το οποίο βασίστηκε σε αντίστοιχα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν σε σχετικές με το υπό εξέταση θέμα έρευνες από διεθνή βιβλιογραφία.
2. Πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου σε ενήλικες Ρομά με στόχο να γίνει καταγραφή παρατηρήσεων για την ενδεχόμενη βελτίωσή του.
3. Συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και ανάλυση των ευρημάτων.

Το ερευνητικό ζητούμενο της εργασίας αναφέρεται στη διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής.

Πρώτος στόχος της εργασίας είναι η μελέτη της πανδημίας COVID-19 σε σχέση με τις πολιτικές που ασκήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο γενικό πληθυσμό και η περιγραφή του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις εθνικές στρατηγικές ενσωμάτωσης των Ρομά μέσα στο πλαίσιο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αντιστοίχως οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν από την Ελλάδα κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 για το γενικό πληθυσμό και τους Ρομά.

Δεύτερος στόχος είναι η επισκόπηση σχετικών ερευνών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Τρίτος στόχος είναι η εμπειρική διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά και ειδικότερα στους Ρομά του οικισμού «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής σε επίπεδο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότιμης πρόσβασης στα δημόσια αγαθά και στις υπηρεσίες.

Ειδικότερα, επιχειρείται η διερεύνηση του τρόπου επίδρασης της πανδημίας στους Ρομά σε όλους τους τομείς της δραστηριότητάς τους και στην ισότιμη πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και στις υπηρεσίες και στη συνολική ικανοποίησή τους από τις κρατικές πολιτικές για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Η ερευνητική υπόθεση είναι εξής: Η πανδημία COVID-19 επηρέασε την κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής.

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα ακόλουθα:

1. Ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-

Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και κοινωνική ασφάλιση για την κάλυψη βασικών αναγκών;

2. Ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά και ειδικότερα στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην υγεία, στην κοινωνική φροντίδα και τη στέγαση;

3. Ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς τις διακρίσεις;

4. Ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβαση στην ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή;

5. Ποιος είναι ο βαθμός ικανοποίησης των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

6. Πώς μπορεί να ενισχυθεί η ισότιμη πρόσβαση σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις;

Δεδομένου ότι το θέμα της επίδρασης της πανδημίας στους Ρομά δεν έχει διερευνηθεί μέσα από ποσοτικές έρευνες, η παρούσα ερευνητική εργασία ενέχει μεθοδολογικό ενδιαφέρον.

Ο βασικός περιορισμός της συγκεκριμένης έρευνας είναι ότι έπρεπε να επεξηγηθούν στον ερευνώμενο πληθυσμό οι ερωτήσεις, συνθήκη η οποία αντιμετωπίστηκε μέσω της αυτοπρόσωπης παρουσίας της ερευνήτριας στο πεδίο και μέσω της σημαντικής εθελοντικής συμβολής του διαμεσολαβητή Ρομά του Παρατήματος Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος. Επίσης, μια δυσκολία ήταν τα πολλά πεδία της κοινωνικής ένταξης των Ρομά ως προς τον αριθμό των

παραμέτρων που έπρεπε να ληφθούν υπόψη και η συμπερίληψή τους σε ένα εκτενές ερωτηματολόγιο.

Μια επιπλέον δυσκολία ήταν η κινητικότητα των Ρομά λόγω των δραστηριοτήτων τους και η δυσκολία εντοπισμού τους στον οικισμό. Το γεγονός αυτό ξεπεράστηκε μέσω συχνών επισκέψεων σε ώρες και ημέρες με μεγαλύτερη πιθανότητα παρουσίας τους στον οικισμό.

Οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διενέργεια της έρευνας πεδίου εν τέλει δεν επέδρασαν στο χρονοδιάγραμμα που είχε τεθεί αρχικά.

Κεφάλαιο 2. Βασικές έννοιες

2.1. Στερεότυπα, προκαταλήψεις και διακρίσεις

«Η έννοια της «απόλυτης φτώχειας» (absolute poverty) έχει τις ρίζες της στην Αγγλία του 19ου αιώνα και γίνεται αντιληπτή πρωταρχικά ως έλλειψη πόρων και πιο συγκεκριμένα ως έλλειψη εισοδήματος για την αγορά των απολύτως αναγκαίων για επιβίωση, όπως φαγητό, ρουχισμό, στέγαση κλπ». (Petmesidou, 1996: 4 (Φερώνας, 2019)).

«Το παράδειγμα της κοινωνικής τάξης, με τη φτώχεια ως κεντρικό εργαλείο ανάλυσης του κοινωνικού μειονεκτήματος στο πλαίσιο της βιομηχανικής κοινωνίας, αντικαθίσταται σταδιακά από το παράδειγμα του κοινωνικού αποκλεισμού» (Munck, 2005· Αλεξίου, 2011 (Φερώνας, 2019)).

«Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον πρώην υφυπουργό για την κοινωνική δράση της Γαλλίας, René Lenoir (1974). Ο κοινωνικός αποκλεισμός περιγράφει μια κατάσταση στην οποία τα άτομα αδυνατούν να συμμετάσχουν πλήρως στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και

πολιτιστική ζωή, καθώς και στη διαδικασία που οδηγεί και στηρίζει ένα τέτοιο κράτος.» (Απίστουλας Δημήτρης, Νίκου Δήμητρα, 2021)

«Στερεότυπο είναι ένας άκαμπτος τρόπος αντίληψης ενός ατόμου που δε βασίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αλλά στα χαρακτηριστικά που αποδίδονται στην ομάδα ή στην τάξη στην οποία αυτό ανήκει» (Hafner, 1986). Προκατάληψη σύμφωνα με την Κοινωνική Ψυχολογία είναι : «το φαινόμενο κατά το οποίο όλα ή περισσότερα χαρακτηριστικά κάποιου στερεοτύπου έχουν αρνητική συναισθηματική φόρτιση» (Γεώργας, 1995,σ.209).

«Η έννοια των διακρίσεων» έχει περιγραφεί στο άρθρο 2 της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (EUR-Lex, 2000) και αναφέρεται στις άμεσες, έμμεσες και στην παρενόχληση(EUR-Lex, 2000).

Η έννοια των διακρίσεων είναι σε άμεση συνάρτηση με την έννοια της ευαλωτότητας. Η ευαλωτότητα μπορεί να οριστεί ως «...η κατάσταση των ατόμων, νοικοκυριών ή κοινοτήτων που εκτίθενται σε έναν ή περισσότερους κινδύνους», ή ως «η ανικανότητα των ανθρώπων ή ομάδων να προβλέψουν, να αντέξουν και να ανακάμψουν από τη ζημιά που προκλήθηκε». (Απίστουλας, 2021)Σύμφωνα με την προσέγγιση του ΕΔΔΑ, αυτό που σε καθιστά ευάλωτο είναι το να ανήκεις σε μια ομάδα - π.χ. Ρομά - της οποίας η ευαλωτότητα κατασκευάζεται εν μέρει από τις ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και θεσμικές συνθήκες. (Απίστουλας, 2021)

«Η Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών η ΕΣΔΑ περιλαμβάνει έναν κατάλογο δικαιωμάτων τα οποία χαρακτηρίζονται κυρίως ως «ατομικά και πολιτικά», προστατεύει επίσης ορισμένα δικαιώματα που μπορούν να θεωρηθούν «οικονομικά και κοινωνικά». (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης, 2018).

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο κατά των διακρίσεων:

«Η προστασία για λόγους φυλής και εθνοτικής καταγωγής είναι η ευρύτερη, καθώς καλύπτει την πρόσβαση στην απασχόληση, στα συστήματα πρόνοιας και σε αγαθά και υπηρεσίες» (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης, 2018).

2.2. Ενδυνάμωση

Σύμφωνα με τον Berry (1992) η ενσωμάτωση ως έννοια σχετίζεται με την ένταξη των ευπαθών ομάδων στην κοινωνία με τη διαφύλαξη της εθνικής αλλά και της πολιτιστικής τους ταυτότητας.

Η ενδυνάμωση είναι «...μια διαδικασία με την οποία οι άνθρωποι αποκτούν έλεγχο της ζωής τους...η δημοκρατική συμμετοχή στη ζωή της κοινότητάς τους» (Rappaport, 1987).

Η ενδυνάμωση αποτελεί βασικό στοιχείο για τον κοινωνικό σχεδιασμό και θεωρείται υπό το πρίσμα είτε της διαδικασίας είτε του στόχου (Lord & Hutchison, 1993). Η έννοια της ενδυνάμωσης σύμφωνα με τον Askheim (2003) εμπεριέχει την ατομική και την κοινωνική μεταβλητή.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης υλοποίησε έργο από το 2014 έως το 2016 με τη συμμετοχή 16 ευρωπαϊκών χωρών σε σχέση με τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των Ρομά και η Ελλάδα συμμετείχε με τους πληθυσμούς Ρομά στις περιοχές των Μεγάρων και της Αγίας Βαρβάρας (FRA, 2018).

2.3. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUR-lex, Χάρτης Θεμελιωδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022) διακηρύχθηκε στη

Νίκαια το 2000 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο , το Συμβούλιο και την Επιτροπή και αποτελείται από 7 κεφάλαια και ειδικότερα «Αξιοπρέπεια, Ελευθερίες, Ισότητα, Αλληλεγγύη , Δικαιώματα των Πολιτών, Δικαιοσύνη, Γενικές Διατάξεις που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του Χάρτη» (EUR-lex, Χάρτης Θεμελιωδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022) τα οποία αποτελούνται από 54 άρθρα.

Σε ετήσια βάση αρχής γενομένης το 2010 συντάσσεται έκθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με το ρυθμό υλοποίησης του Χάρτη και από το 2021 η έκθεση προσανατολίζεται σε ξεχωριστό κάθε φορά στρατηγικό στόχο που ακολουθεί την ευρωπαϊκή νομοθεσία (EUR-lex, Χάρτης Θεμελιωδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτισε Σχέδιο Δράσης για τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021) το οποίο περιλαμβάνει 20 αρχές σε 3 Κεφάλαια και ειδικότερα το 1^ο κεφάλαιο περιέχει αρχές που σχετίζονται με «την ισότητα ευκαιριών στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας», το 2^ο κεφάλαιο αποτελείται από αρχές με τίτλο «Δίκαιοι όροι εργασίας» και το 3^ο κεφάλαιο σχετίζεται με αρχές για την «Κοινωνική Προστασία και Ένταξη» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέκτησε δέσμευση σε επίπεδο νομικής εφαρμογής όταν η Συνθήκη της Λισαβόνας άρχισε να ισχύει, ήτοι το Δεκέμβριο του 2009 (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης, 2018).

Ο Χάρτης έχει εφαρμογή σε όλα τις ευρωπαϊκές χώρες-μέλη που υιοθετούν την ευρωπαϊκή νομοθεσία και τίθεται σε συνεργασία με άλλες συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων , καθώς και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και έχει την όμοια ισχύ σε νομικό επίπεδο με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές συνθήκες (EUR-lex, Χάρτης Θεμελιωδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Το 2020 θεσπίστηκε η «Στρατηγική για την Ενίσχυση της Εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» προκειμένου να προωθηθεί ο Χάρτης (EUR-lex, 2020). Αντίστοιχη Στρατηγική είχε θεσπιστεί και το έτος 2010 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EUR-lex, 2020).

2.4. Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο η εννοιολογική προσέγγιση του οποίου διατυπώνεται με ποικίλους τρόπους. «Ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται ρητά σε άτομα που βρίσκονται σε ευάλωτη θέση λόγω ηλικίας, φύλου, αναπηρίας, φυλής, εθνικότητας, καταγωγής, οικονομικού ή άλλου καθεστώτος.» (Απίστουλας Δημήτρης, Νίκου Δήμητρα, 2021)

«Ο αποκλεισμός αποτελείται από δυναμικές, πολυδιάστατες διαδικασίες που οδηγούνται από άνισες σχέσεις εξουσίας που αλληλεπιδρούν σε τέσσερις κύριες διαστάσεις - οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική - και σε διαφορετικά επίπεδα, όπως ατομικό, νοικοκυριό, ομάδα, κοινότητα, χώρα και παγκόσμιο επίπεδο. Τα χαρακτηριστικά των τεσσάρων βασικών διαστάσεων - οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική» (SEKN, 2008).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός διέπεται από τέσσερις διαστάσεις οι οποίες είναι οι ακόλουθες : «έλλειψη ενσωμάτωσης σε κανονισμούς, ελλιπής κοινωνική συμμετοχή, υλική αποστέρηση και ανεπαρκής πρόσβαση σε βασικά κοινωνικά δικαιώματα» (Van Bergen et.al, 2014).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός σύμφωνα με τον Keller (2014) δε συνδέεται εξ' ολοκλήρου με τη φτώχεια αλλά συνδέεται με δυσκολίες πρόσβασης στα δημόσια αγαθά των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό .

Ως φτώχεια ορίζεται η «σαφής στέρηση στην ευημερία» (Haughton & Khandker, 2009). «Απόλυτη ή ακραία φτώχεια είναι όταν οι άνθρωποι στερούνται τις βασικές ανάγκες για επιβίωση» (EAPN, 2022).

«Σχετική φτώχεια είναι όταν ο τρόπος ζωής και το εισόδημα ορισμένων ανθρώπων είναι τόσο χειρότερο από το γενικό βιοτικό επίπεδο στη χώρα ή στην περιοχή στην οποία ζουν, ώστε αγωνίζονται να ζήσουν μια κανονική ζωή και να συμμετέχουν σε συνήθεις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες» (EAPN, 2022).

Στη Συνθήκη της Λισαβόνας (EUR-Lex, 2007), άρθρο 2, παρ.3 ορίζεται ρητά ότι: «Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού» (EUR-Lex, 2007).

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σε σχετική Γνωμοδότηση αναφέρει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός στους Ρομά εμφανίζεται με τις εξής μορφές: Πρώτον, με τον αποκλεισμό σε επίπεδο γεωγραφικής θέσης και δεύτερον με τον αποκλεισμό σε επίπεδο πρόσβασης στους θεσμούς (Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή, 2011).

Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις και οι προκαταλήψεις για τους Ρομά αποτελούν βασική αιτία του κοινωνικού αποκλεισμού (Μουχελή, 2005). Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά οφείλεται στη δυσκολία πρόσβασής τους στα κοινωνικά αγαθά (Μουχελή, 2005).

2.5 Οι Ρομά στην Ευρώπη

Η παρουσία των Ρομά στην Ευρώπη δεν είναι απαραίτητα ένας πληθυσμός που απευθύνεται στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Εθνικών κρατών. «Το να είσαι Ρομά στην Ευρώπη θα μπορούσε να ειπωθεί ότι είναι μια παρουσία

που γεννά διαπολιτισμικότητα και με ενδιαφέρουσες όσο και μοναδικές κοινωνικές και πολιτικές μορφές εγχώριας συνεργασίας. Ο πολιτισμός των Ρομά δεν είναι ούτε υποδεέστερος ούτε εναλλακτικός σε σχέση με άλλους Ευρωπαϊκούς πολιτισμούς». (Argiropoulos, 2012)

Η παρουσία του πληθυσμού των Ρομά στην Ευρώπη είναι υψηλή ποικιλόμορφη, παρά το ότι δεν έχουν την ίδια ιστορία, θρησκεία, αναγνώριση νομικά και πολιτικά, αυτοαναγνωρίζονται και αυτοεκπροσωπούνται, σε πολυμορφική ιδιότητα μέλους. (Argiropoulos, 2012) .Η μηχανική αυτού του αυτοπροσδιορισμού δεν οφείλεται σε ένα ετεροορισμό από μη Ρομά αλλά σε εσωτερικούς μηχανισμούς του πληθυσμού για τους οποίους ακόμα δεν έχουμε γνώση.

Η μειονότητα των Ρομά είναι μια μειονότητα που υφίσταται διακρίσεις και υφίσταται ποικίλους ρατσισμούς σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και μερικές φορές ακραίες.

Η ΕΕ έχει επικεντρώσει σημαντική διεθνή προσοχή στη δεινή κατάσταση των Τσιγγάνων, εν μέρει, για την αντιμετώπιση των σύγχρονων διακρίσεων από κρατικούς και μη φορείς και, εν μέρει, να διορθωθεί η έλλειψη της ανταπόκρισης στις αντιτσιγγανικές πολιτικές . Ωστόσο, ενώ «μεγάλοι οργανισμοί έχουν επισημάνει προβλήματα που δημιουργούν κοινωνικές ανισότητες και πολιτιστικό αποκλεισμό των Τσιγγάνων, οι ευρωπαϊκοί φορείς δεν έχουν αλλάξει τη συμπεριφορά τους στο πλαίσιο της διαδικασίας χάραξης πολιτικής. Στην πραγματικότητα, η έλλειψη συνεργασίας στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής συνοχής δείχνει ότι οι ρεαλιστικές τάσεις συνεχίζουν να κυριαρχούν αυτούς τους χώρους της ευρωπαϊκής πολιτικής». (Kof, 2012), Έτσι, η έννοια του Ευρωπαϊκού καθεστώτος ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να θεωρείται ακόμη έργο σε εξέλιξη παρά τις προόδους που έγιναν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η εκπαίδευση που προσφέρεται στους Ρομά στην Ευρώπη «δεν στοχεύει στην αυτονομία, τα συμφέροντα και τις διαφορές αυτού του πληθυσμού και

συχνά αυτή η εκπαίδευση γίνεται στην πραγματικότητα ένας κατασταλτικός και διορθωτικός μηχανισμός στην κοινωνία των Ρομά». (Argiropoulos, 2012)

Αρμόδιες δομές ΕΕ και COE για δραστηριότητες στον τομέα των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και της κοινωνικής συνοχής σχεδόν επικεντρώνονται αποκλειστικά στο αποτέλεσμα πολιτικής, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης, στέγασης και υγείας. Αντίθετα, πρέπει να ενσωματωθούν με μεγαλύτερη έμφαση στην πλευρά των εισροών της διαδικασίας χάραξης πολιτικής.

Οι Τσιγγάνοι πρέπει να ενσωματωθούν πιο αποτελεσματικά στο σύστημα που δημιουργεί στρατηγικές που τους αφορούν άμεσα. (Kof, 2012) Οι εθνικές κυβερνήσεις στη Δυτική Ευρώπη αγνοούν ανοιχτά υπερεθνικές οδηγίες σχετικά με την ένταξη πληθυσμού των Τσιγγάνων. Μέχρι τώρα, τα δικαιώματα των μειονοτήτων έχουν αποδειχθεί είναι ότι εξωγενή αγαθά παρά ενδογενείς κανόνες. Για την υλοποίηση, οι υπερεθνικοί παράγοντες πρέπει να συνδεθούν μεταξύ τους με δικές τους στρατηγικές με εκείνες που έχουν διατυπωθεί από ηγέτες Τσιγγάνων, ΜΚΟ, και στελέχη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να ασκήσουν πίεση στους εθνικούς ηγέτες να επανεξετάσουν τις πολιτικές που σχετίζονται με τους Τσιγγάνους. (Kof, 2012)

Εντοπίζεται ασυμβατότητα μεταξύ πολιτικών υπερεθνικών που σχετίζονται με τους Τσιγγάνους ευρωπαϊκών οργανισμών και εκείνων που υλοποιούνται από τα μέλη τους. Τα κράτη υποστηρίζουν περαιτέρω μια ρεαλιστική ανάλυση της πολιτικής των Τσιγγάνων στην Ευρώπη, με βάση τον πολιτικό ανταγωνισμό και τα συμφέροντα των παραγόντων.

Έτσι, ενώ οι κανόνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να αναπτύσσονται στην Ευρώπη, μια γενική ηπειρωτική νόρμα που εστιάζει στον σεβασμό της μειονότητας για τα δικαιώματα δεν υπάρχει ακόμη.

Από τις ανά τη χώρα εκθέσεις διαπιστώνεται ότι τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη διατηρούν σχετικό έλεγχο των πολιτικών τους σε σχέση με τους Ρομά ακόμη και αν οι στρατηγικές ένταξης πλήττει την πιθανότητα επανεκλογής τους

και για αυτό τους δίνει μακροχρόνια λίγα κίνητρα για εφαρμογή των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Σε αντίθεση τα ανατολικοευρωπαϊκά κράτη επικεντρώνουν σε εξυπηρέτηση τοπικών συμφερόντων σε βάρος της εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η με συνοπτικές διαδικασίες απομάκρυνση των τσιγγανόπαιδων από τις οικογένειές τους λόγω ακραίας φτώχειας και τοποθέτησή τους σε αντίστοιχα (με όρους πολλαπλής παιδικής κακοποίησης) ιδρυματική φροντίδα, τέτοιου είδους, που τη δεκαετία του 2000 προκάλεσε παγκόσμια κατακραυγή (Ρουμανία 2004) και αναγκάστηκε μια ολόκληρη χώρα να αναπροσαρμόσει το σύστημα κοινωνικής της προστασίας από την αρχή δημιουργώντας εκ νέου σχολές Κοινωνικής Εργασίας. (Lightfoot, 2019)

Η Ευρώπη θα παραμείνει χαρακτηρισμένη από υπερεθνικές διακηρύξεις των οικουμενικών ιδεωδών σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των μειονοτήτων και την ασύμμετρη εφαρμογή των στρατηγικών ένταξης σε τοπικό επίπεδο. Γιατί η ρεαλιστική συμπεριφορά κυριαρχεί σε αυτό το σύστημα, η λειτουργική προσέγγιση που έχει αναπτυχθεί δεν μπορεί σημαντικά αλλάξει τις τρέχουσες πρακτικές. Κυβερνητικά στελέχη έχουν κάνει βήματα προόδου στην ανάπτυξη νομικών απαντήσεων στις διακρίσεις κατά των Τσιγγάνων αλλά δεν έχουν ακόμη ενσωματώσει επαρκώς τις έννοιες του πολιτικής δύναμης στις στρατηγικές ένταξής τους, στις υποεθνικές, σε εθνικό ή υπερεθνικό επίπεδο.

2.6.Οι Ρομά στην Ελλάδα

2.6.1 Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με τον Τσακίρη(2004) ομάδες Ρομ προερχόμενες από την Βορειοδυτική Ινδία μέσω Ιράν και Αφγανιστάν εντοπίζεται διαχωρισμός σε

πολλές υποομάδες με πρώτη εγκατάσταση στην Αρμενία και από εκεί διάχυση προς Ρωσία, Ελλάδα και βαλκανική χερσόνησο ακολούθησαν την πορεία του ποταμού Τίγρη και Ευφράτη και άλλες προς Συρία, Αίγυπτο και από εκεί μέσω του Γιβραλτάρ στη Ισπανία και Ευρώπη. Η μετακίνηση είχε ως κύριο λόγο την αποφυγή της δουλείας κάτι που ήταν ευρέως διαδεδομένη πρακτική στους ελληνιστικούς χρόνους και ύστερα. Αυτό τους απομάκρυνε από την ενασχόληση με τη γη καθώς αυτό οδηγούσε και σε υποδούλωση από τοπικούς άρχοντες.

Ο Κωνσταντίνος Τριανταφυλλίδης αναφέρει γονιδιακά και γλωσσικά οι Έλληνες Ρομά προσομοιάζουν με λαούς της βορειοδυτικής Ινδίας (Τριανταφυλλίδης, 2020).

Σε βυζαντινές και ευρωπαϊκές πηγές συναντούμε ονομασίες όπως Αθίγγανοι , Αιγύπτιοι, ειδωλολάτρες Τάταροι κ.α. όροι που οι ίδιοι ποτέ δεν αποδέχθηκαν η που χειριστικά χρησιμοποιούσαν (Από την Μικρή Αίγυπτο) για να δηλώσουν μία αποδεκτή καταγωγή.

Ο Κ. Κόμης (1998) ειδικά για το Βυζάντιο αναφέρει ότι υπήρξε παρερμηνεία του όρου καθώς αφορούσε θρησκευτική χριστιανική αίρεση που διώχθηκε και που εκκλησιαστικοί παράγοντες συμπεριέλαβαν και τους Ρομά λόγω της ενασχόλησης τους με παγανιστικά έθιμα και τη μαγεία.

Έτσι έχουμε εγκύκλιο (Τσακίρης, 2004) του Θ' Πατριάρχη Κωνσταντινούπολης όπου εφιστά την προσοχή των κληρικών ώστε να μην επιτρέπουν το συγχρωτισμό του ποιμνίου «με μάντεις , αρκουδιάρηδες, γητευτές φιδιών , ΑΘΙΓΓΑΝΟΥΣ να εισέρχονται της οικίας των μελών της κοινότητας».

Η εκκλησία της χριστιανικής θρησκείας αντιμετωπίζει το συγκεκριμένο πληθυσμό ως απειλή για την εδραίωσή της και εγκαινιάζει εκ νέου των κοινωνικό αποκλεισμό και το διωγμό των Ρομά.

Με την επέκταση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και προκειμένου να αποφύγουν την υποχρεωτική πολεμική εμπλοκή και στράτευση οι πληθυσμοί Ρομά μετακινούνται προς την ηπειρωτική Ευρώπη και από εκεί προς το «νέο

κόσμο». Όσοι παρέμειναν στα βαλκάνια εξισλαμίζονται για να εξασφαλίσουν ανετότερο τρόπο διαβίωσης και ελεύθερης διακίνησης έστω και σε υποδεέστεροι υπήκοοι. Εξαιρέση ήταν η Ρουμανία η οποία διατήρησε ακόμα τη σκλαβιά και τη δουλεία στο συγκεκριμένο πληθυσμό και που σταμάτησε έστω τυπικά στις αρχές του 19ου αιώνα. (Κόμης, 1998)

Γενικότερα «αν εξαιρέσει κανείς μερικές χώρες που απλώς ανέχτηκαν την παρουσία τους οι τσιγγάνοι υπέστησαν διώξεις και κάθε είδους διακρίσεις παντού» (Τσακίρης, 2004).

Στην Ελλάδα έως το 1978 στερούνταν της ελληνικής υπηκοότητας παρότι αρκετές φυλές εγκατεστημένες από τον προηγούμενο αιώνα συνεργάστηκαν με τα ελληνικά στρατεύματα κατά των Βουλγάρων και των Τούρκων.

Η πρώτη μορφή κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης στην Ελλάδα έγινε από τσιγγάνους της Αγ. Βαρβάρας με την ίδρυση «Πανελληνίου Μορφωτικού Συλλόγου των Ελλήνων Αθιγγάνων»(1939). Σε αυτό είχε να κάνει και οι τότε σχολές Κοινωνικής εργασίας που εργάστηκαν σε αυτή την κοινότητα ιδιαίτερα μεταπολεμικά. Οκτώ χρόνια πριν και «με πρωτοβουλία της τσιγγάνας Σοφίας Σταύρου κυκλοφόρησε η εφημερίδα «η φωνή των τσιγγάνων» με μόλις έξι φύλλα κυκλοφορίας (Τσακίρης, 2004).

Στην Ελλάδα μέχρι στιγμής έχουν καταγραφεί 200 κοινότητες που ανήκουν κατά προσέγγιση σε 16 διαφορετικές φυλές. Σε αυτές δεν περιλαμβάνονται οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί από τα βαλκάνια (κύρια για εποχική εργασία). Σημαντικό είναι ίσως να ειπωθεί ότι οι Έλληνες τσιγγάνοι δεν ανέπτυξαν εθνικιστικές τάσεις ούτε επεδίωξαν αυτονομία σαν ιδιαίτερη φυλή με εξαιρέση τους μουσουλμάνους ρομ της Ανατολικής Θράκης που ακόμα και εκεί επιθυμούν απλά να είναι μέλη μιας κοινότητας.

Μέχρι τη δεκαετία του 1970 οι τσιγγάνοι εργαζόταν σαν εποχικοί εργάτες γης παρέχοντας ένα φτηνό εργατικό δυναμικό και στηρίζοντας την πρωτογενή παραγωγή της χώρας αποτελώντας ένα απαραίτητο κομμάτι της κοινωνίας. Από την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και την επιδότηση της

καταστροφής της αγροτική παραγωγή το εισόδημα αυτό χάθηκε και αναγκάστηκαν να στραφούν σε μικροεμπόριο-παραεμπόριο με όχι την ίδια δυνατότητα συντήρησης. Εκεί χάθηκε μια μεγάλη ευκαιρία για ενσωμάτωση του συγκεκριμένου πληθυσμού και έγιναν πάλι για την τοπική Ελληνική κοινωνία «αόρατοι» η απλώς «βάρος».

Οι τσιγγάνοι του Δήμου Σπάτων είναι Ερλήα (=μόνιμα εγκατεστημένοι) στην περιοχή. Συχνά ο όρος συγχέεται με ονομασία φυλής αλλά ουσιαστικά υποδηλώνει τον μόνιμα εγκατεστημένο.

Ασχολούνται ως μικροπωλητές σε λαϊκή αγορά, με το πλανόδιο εμπόριο, με τη συλλογή υλικών για ανακύκλωση, με τις αγροτικές δραστηριότητες και με τη μουσική σε υπαίθρια πανηγύρια και κέντρα ψυχαγωγίας και απαρτίζεται από 395 ενεργά μέλη.

Δεν αυτοπροσδιορίζονται με ενιαία καταγωγή αλλά ειπώθηκαν ονόματα όπως χαντρούρηδες, φितσίρια κ.α. Έχουν συλλογική ταυτότητα και συνείδηση ως Ρομά Έλληνες αλλά ο φυλετικός τους προσδιορισμός, γίνεται κύρια ως προς τη διαφορετικότητά τους με άλλα φύλλα. Π.χ. Τονίζουν ότι δεν έχουν την ίδια σχέση με αυτούς του Ζεφυρίου και των άνω Λιοσίων και ιδιαίτερα του καταυλισμού Χαλανδρίου (καταυλισμός που η χρήση ναρκωτικών και η ακραία φτώχεια έχει αποδιοργανώσει εντελώς την υπόστασή τους και αντιμετωπίζονται ως υποδεέστεροι ακόμη και από άλλες κοινότητες Ρομά). Δεν είναι εύκολα διακριτό για τις υπόλοιπες κοινότητες αν αυτό οφείλεται σε ιδιαίτερη καταγωγή ή διαχωρίζουν τους εαυτούς τους διότι αυτές οι ομάδες χαρακτηρίζονται από την παραβατικότητα και την ενασχόλησή τους με το εμπόριο και τη διακίνηση ναρκωτικών . Η Ρομανές είναι η γλώσσα που μιλούν, η οποία παρουσιάζει διαφοροποιήσεις (ας πούμε τοπικά ιδιώματα) αλλά έχει μία κοινή βάση.

Στη χώρα μας υπάρχουν τουλάχιστον 16 φυλές που διαβιούν σταθερά στο Ελλαδικό χώρο και δηλώνουν και την Ελληνικότητα στην Εθνική τους ταυτότητα. Ανάλογα τον τόπο καταγωγής της χώρας επηρεάζεται το γονιδίωμα και η θρησκεία. Για παράδειγμα η πλειοψηφία των Ρομά στη Θράκη δηλώνουν

μουσουλμάνοι ή της πλειοψηφίας του Ηπειρωτικού χώρου χριστιανοί. Η βαθύτερη αλήθεια όμως είναι ότι δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη θρησκευτική συνείδηση ούτε στην τήρηση των βασικών εθίμων και έχει περισσότερο τη λειτουργία του «ανήκειν» σε μια συλλογικότερη ταυτότητα. Ακόμα πιο ισχυρή βάση στην θρησκευτική κουλτούρα έχουν αρχαιοειδωλολατρικά έθιμα, η λατρεία στη μητέρα φύση και σε άλλους θεούς με τον ίδιο σεβασμό που θα μιλήσουν για την «Παναγιά» τον Αη Γιώργη και τους άλλους Αγίους.

Τα έθιμα γάμου δε τηρούνται με αυστηρότητα όπως παλιότερα καθώς αρχίζει να παρεισφραδίζει μίξη και του δυτικού τρόπου ζωής. Η συμμετοχή τους έστω και σε μια υποτυπώδη εκπαίδευση αρχίζει να τροποποιεί και να επηρεάζει την αυστηρή εφαρμογή απαράβατων μέχρι πρότινος εθίμων. Η χρήση του διαδικτύου έφερε σε επαφή ιδιαίτερα τις νεαρότερες ηλικίες και την ταύτιση με ό,τι πιο κοντά στη δική τους ταυτότητα. Όνόματα βραζιλιάνικων σειρών δίνονται στα παιδιά τους (καρλίτο) χωρίς να πηγάζει από καμιά μέχρι τώρα παράδοση. Οι δεσμοί αίματος όμως έχουν κυρίαρχο ρόλο ακόμα και προσομοιάζει περισσότερο στην κουλτούρα ασιατικών χωρών. Διατηρούν ακόμη την κοινωνική οργάνωση της «Φάρας» με ορισμό συνήθης εκπροσώπου. Είναι ένα πρόσωπο σεβασμού (γηραιός ή «σπουδαγμένος») που αν αντιτεθεί στα έθιμα -συμφέροντα της φυλής παύει αυτόματα και η αναγνώρισή του άτυπα.

2.6.2 Οι Ρομά στη Ελλάδα Τώρα

Οι Ρομά αποτελούν τη μεγαλύτερη εθνική μειονότητα στην Ευρώπη, με πληθυσμό 10 έως 12 εκατομμύρια Ρομά και κατά προσέγγιση τα 6 εκατομμύρια που διαμένουν στον ευρωπαϊκό χώρο είναι πολίτες ή κάτοικοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission, 2020).

Αναφορικά με τους Ρομά που ζουν στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Καταγραφή Οικισμών και Πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο κατά το έτος

2021, ο συνολικός πληθυσμός Ρομά είναι 117.495 μόνιμοι κάτοικοι , στις 13 Περιφέρειες της χώρας , ήτοι αποτελεί το 1,13% του μόνιμου πληθυσμού της Ελλάδας (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022) σύμφωνα με την καταγραφή μόνιμου πληθυσμού το 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022). Στην Περιφέρεια Αττικής ο συνολικός αριθμός μόνιμων κατοίκων είναι 29.360 άτομα (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Η πλειοψηφία του πληθυσμού, σε ποσοστό 80% Ρομά που αντιστοιχεί σε 93.795 κατοίκους βάσει της ανωτέρω καταγραφής, κατοικεί σε οικισμούς και η μειοψηφία σε ποσοστό 20% που αντιστοιχεί σε 23.700 κατοίκους, κατοικεί σε διάσπαρτα, δηλαδή εκτός οικισμών, σε σπίτια ή διαμερίσματα, γεγονός που υποδηλώνει ότι καταγράφεται υψηλό ποσοστό Ρομά που διαβιεί σε συνθήκες συγκέντρωσης (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Η εν λόγω καταγραφή απεικονίζει το ποσοστό ανδρών άνω των 16 ετών να ανέρχεται σε 32,1%, των γυναικών άνω των 16 ετών σε 33,6% και των παιδιών έως 15 ετών σε 34,3% και αναφορικά με τη σύνθεση του νοικοκυριού των μελών, η οικογένεια κατά μέσο όρο απαρτίζεται από 4,2 μέλη (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Αναφορικά με τις υποδομές και τις συνθήκες διαβίωσης, καταγράφονται ποσοστά ελλείψεων σε μεγαλύτερο βαθμό στην ηλεκτρική ενέργεια, ακολούθως στο ασφαλτοστρωμένο οδόστρωμα και τέλος στο αποχετευτικό σύστημα (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Σε επίπεδο εκπαίδευσης, η εθνική καταγραφή αναφέρει υψηλότερα ποσοστά φοίτησης στην προσχολική και υποχρεωτική εκπαίδευση στους διαβιούντες σε διάσπαρτα σε σχέση με τους διαβιούντες στους οικισμούς (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Σε επίπεδο απασχόλησης, καταγράφεται ποσοστό 64% άνεργων και ποσοστό 54% Ρομά που επιδίδονται σε άτυπη μορφή απασχόλησης, όπως λ.χ πλανόδιο εμπόριο (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Τέλος, αναφορικά με τη συμμετοχή των Ρομά στο κοινωνικό γίνεσθαι και στις δομές των Δήμων, εμφανίζεται υψηλότερο ποσοστό στους διαβιούντες σε διάσπαρτα σε σχέση με τους διαβιούντες σε οικισμούς (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Οι Ρομά βιώνουν πολλά είδη διακρίσεων και αποκλεισμό από τους βασικούς τομείς της κοινωνικοοικονομικής ζωής, διαβιούν σε καταυλισμούς και ανεξαρτήτως των δράσεων από την πολιτεία, εμφανίζουν δυσκολίες πρόσβασης σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Μάλιστα, τον Μάιο του 2018 ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Αθανάσιος Δαβάκης σε μία προεκλογική εκδήλωση στην Σπάρτη δήλωσε πως «όσον αφορά στο πολιτικό κόστος που λέει κάποιος, παρακαλώ και απαγορεύω σε οποιονδήποτε αθίγγανο, γύφτο, και δεν συμμαζεύεται, να με ψηφίσει. Από πλευράς αυτής της κοινωνικής ομάδας». Όσα λέχθησαν από τον πολιτικό επέφεραν αρνητική κριτική και ο ίδιος προέβη σε ανάκληση των λόγων του και απολογήθηκε αναφέροντας ότι όσα είπε προέρχονται από τις συνθήκες έκνομων συμπεριφορών στη Σπάρτη. Παρόλα αυτά το συμβάν υπογραμμίζει πως στην παγίδα τον κλισέ και των διακρίσεων, αντί να κινητοποιούνται ώστε να βρεθούν λύσεις. (Σμιτς, 2021)

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ευρωπαϊκή εγγύηση για το παιδί (Ε.Κ.Κ.Α, 2022), τα παιδιά Ρομά αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες οι οποίες έχουν τις αιτίες τους κυρίως στις συνθήκες στις οποίες διαβούν, στην υιοθέτηση κάποιων συμπεριφορών που δεν είναι σύμφωνα με τις σύγχρονα δεδομένα, η δυσκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες, οι διακρίσεις και ο αναλφαριθμητισμός.

Κεφάλαιο 3. Η κοινωνική ένταξη των Ρομά

3.1. Ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και κοινωνική ένταξη

Η προσέγγιση του ορισμού των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού στο ελληνικό σύστημα πρόνοιας δεν ακολουθεί ενιαία κριτήρια και δεν υφίσταται ένας ορισμός ευρείας αποδοχής αλλά διαφέρει ανάλογα με τις πολιτικές που τίθενται σε εθνικό επίπεδο (Απίστουλας & Νίκου, 2021).

Ωστόσο, «το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη επαναπροσδιορίζει την έννοια της ευαλωτότητας, καθώς τη διευρύνει με την εφαρμογή νέων κριτηρίων που συνδέονται με την έκθεση των ανθρώπων σε βιολογικούς, κοινωνικούς, ψυχολογικούς, οικονομικούς και θεσμικούς κινδύνους, καθώς και σε χωρικές ανισότητες» (Απίστουλας & Νίκου, 2021).

Ως «κοινωνική ένταξη» ορίζεται η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες και τις ειδικές ομάδες» (Ν.4430/2016, άρθρο 2,παρ.7).

Τα πρώτα βήματα στη δημιουργία στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά προσδιορίζονται χρονικά σύμφωνα με το Report 2019 (European Commission, 2019) στο 1996 και το πρώτο εγχείρημα ονομάστηκε «Εθνικό Πλαίσιο Πολιτικής για τους Έλληνες Τσιγγάνους» το οποίο ανακοινώθηκε στις 12 Ιουλίου 1996 (European Commission, 2019).

Η κοινωνική ένταξη σχετίζεται με διαδικασίες νομοθετικές και εστιάζει στις πτυχές των κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα η εργασία, η στέγαση, η υγεία και η απασχόληση (Απίστουλας & Νίκου, 2021).

Οι πυλώνες της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική ένταξη και Μείωση της Φτώχειας είναι οι ακόλουθοι:

«Πυλώνας 1: Καταπολέμηση της φτώχειας,

Πυλώνας 2: Πρόσβαση σε Υπηρεσίες,

Πυλώνας 3: Αγορά Εργασίας χωρίς αποκλεισμούς»

(Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022)

Οι Ρομά εντάσσονται στις ομάδες στόχου της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική ένταξη και Μείωση της Φτώχειας (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

3.2.Ευρωπαϊκές πολιτικές για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά

Η κοινωνική ένταξη των Ρομά για το χρονικό διάστημα από το 2020 έως το 2030 αποτυπώθηκε στο Στρατηγικό πλαίσιο για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2020) και περιλαμβάνει 7 οριζόντιους και ανά τομέα στόχους οι οποίοι είναι οι ακόλουθοι:

1. «Καταπολέμηση και πρόληψη του αντιτσιγγανισμού και των διακρίσεων
2. Μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
3. Προώθηση της συμμετοχής μέσω ενδυνάμωσης, συνεργασίας και εμπιστοσύνης
4. Αύξηση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτική συμπεριληπτική γενική εκπαίδευση
5. Αύξηση της πρόσβασης σε βιώσιμη απασχόληση
6. Βελτίωση της υγείας και αύξηση της πραγματικής ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και κοινωνικές υπηρεσίες
7. Αύξηση της ισότιμης πρόσβασης σε επαρκή στέγαση» (European Commission, 2020).

Το εν λόγω Στρατηγικό Πλαίσιο έχει στηριχθεί στο προηγούμενο αντίστοιχο πλαίσιο από το 2011 με χρονικό προσανατολισμό έως το 2020 , το οποίο αξιολογήθηκε το 2018 (για την παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο)σε σχέση με τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν από

τα κράτη -μέλη για την κοινωνική ένταξη των Ρομά (European Commission, 2020).

Ο βασικός στόχος του εν λόγω σχεδίου ήταν « η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά» μέσα από την εκπλήρωση τριών γενικών στόχων και ειδικότερα :

«Α. Εξασφάλιση και εγγύηση του κατοικείν

Β. Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής ένταξης)

Γ. Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου ως συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά (Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2011).

Οι Άξονες της στρατηγικής διαμορφώθηκαν ως ακολούθως:

Άξονας Προτεραιότητας 1 : Στέγαση και Βασικές Υποδομές

Άξονας Προτεραιότητας 2: Προώθηση στην Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση

Άξονας Προτεραιότητας 3: Εκπαίδευση

Άξονας Προτεραιότητας 4: Υγεία- Κοινωνική Φροντίδα» (Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2011)

Η συγκεκριμένη αξιολόγηση των εθνικών πολιτικών βασίστηκε στην υλοποίηση των στόχων στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, της απασχόλησης, της στέγασης, της αντιμετώπισης της φτώχειας και των διακρίσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018).

Ειδικότερα, στον τομέα της εκπαίδευσης καταγράφηκε η μεγαλύτερη επίτευξη σε σχέση με τους υπολοίπους στόχους και ειδικότερα στην πρόσβαση στις πρώτες εκπαιδευτικές βαθμίδες και στην υποχρεωτική εκπαίδευση και στη μείωση στην πρώιμη σχολική εγκατάλειψη αλλά υψηλά ποσοστά άνισης κατανομής στα σχολεία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018).

Στον τομέα της υγείας αποτυπώθηκε η βελτίωση της υγείας των Ρομά αλλά χαμηλή πρόσβαση σε υγειονομικές δομές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Η πρόσβαση στην απασχόληση είναι χαμηλή, με υψηλά ποσοστά κυρίως των νέων Ρομά που δεν έχουν ενταχθεί στην απασχόληση ή σε προγράμματα κατάρτισης, η επίτευξη του στόχου στο πεδίο της στέγασης παραμένει χαμηλή, η αντιμετώπιση της φτώχειας έχει σημειώσει βελτίωση και αναφορικά με τις διακρίσεις υφίσταται μεν ο αντιαθιγγανισμός αλλά έχει βελτιωθεί η πρόσβαση των Ρομά στα δημόσια αγαθά και στις υπηρεσίες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018).

Η κοινωνική ένταξη των Ρομά δεν περιορίζεται στα χαρακτηριστικά που προσδιορίζονται βάσει της φυλής ή της εθνικής προέλευσης αλλά συνυπολογιζόμενης της συνύπαρξης των Ρομά σε συγκεκριμένους χώρους εστιάζει στην «πλήρη πρόσβαση» σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβώνας (Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή, 2011).

Η κοινωνική ένταξη που βασίζεται στην καταπολέμηση των διακρίσεων, απαρτίζεται από δράσεις που στοχεύουν στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από πολιτικές αντιμετώπισης των συνεπειών του στο πεδίο της υγείας, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της στέγασης (Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή, 2011).

Η Αντζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Περιφερειακό Κέντρο Ενημέρωσης του ΟΗΕ, 2022) περιλαμβάνει τόσο γενικούς όσο και ειδικούς στόχους που εντάσσονται στο επίπεδο της κοινωνικής ένταξης των Ρομά (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απευθύνει κάλεσμα στα εθνικά κράτη να υιοθετήσουν δράσεις για την κοινωνική ένταξη που να εμπεριέχουν δέσμη δράσεων με εστίαση τόσο στην πρόληψη όσο και στην αντιμετώπιση των διακρίσεων και των στερεοτύπων προς τους Ρομά και τη χρήση των χρηματοδοτήσεων τόσο των κρατών όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας NextGeneration EU, τα κράτη καλούνται να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους προκειμένου να υλοποιήσουν τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και να ενισχύσουν τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες όπως οι Ρομά (European Commission, 2020).

3.3. Εθνικές πολιτικές για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά

3.3.1 Αποτίμηση των δεικτών κοινωνικής ένταξης των Ρομά 2011-2020

Σύμφωνα με την αποτίμηση των δεικτών κοινωνικής ένταξης των Ρομά για την περίοδο 2011-2016, η οποία αποτελεί το βραχυπρόθεσμο της Στρατηγικής η Ελλάδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε έχει σημειώσει σημαντική βελτίωση στο πεδίο της εκπαίδευσης, με καταγραφή αύξησης της ένταξης των Ρομά στην προσχολική και υποχρεωτική εκπαίδευση και επιδείνωση των διακρίσεων στον εκπαιδευτικό χώρο (European Commission, 2017).

Στο πεδίο της απασχόλησης καταγράφηκε βελτίωση των διακρίσεων των Ρομά στον εργασιακό χώρο και σταθερότητα στην εργασία επί αμοιβή, η οποία εμπεριέχει και την αυτοαπασχόληση, ενώ στο πεδίο της υγείας διαπιστώθηκε πρόοδος στον αριθμό των Ρομά που έχουν υποκειμενική αντίληψη της υγείας τους ως καλή ή πολύ καλή και αύξηση των Ρομά που έχουν ιατρική και φαρμακευτική κάλυψη (European Commission, 2017).

Στο πεδίο της στέγασης, δεν υπάρχει αλλαγή στις συνθήκες και τις υποδομές στέγασης (ηλεκτρική ενέργεια, αριθμός δωματίων κατοικιών ανά άτομο) και εμφανίζεται επιδείνωση στα νοικοκυριά που δε διαθέτουν τρεχούμενο νερό εντός της οικίας τους (European Commission, 2017).

Σε επίπεδο φτώχειας, καταγράφεται πρόοδος στον αριθμό κινδύνου φτώχειας και επιδείνωση της έλλειψης ημερήσιας λήψης τροφής ενός τουλάχιστον ατόμου του νοικοκυριού (European Commission, 2017).

Η αποτίμηση της στρατηγικής πραγματοποιήθηκε στον τομέα της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας και αποτελούν τους βασικούς άξονες της στρατηγικής και στα μέτρα (που αποτέλεσαν τους δείκτες αξιολόγησης) και εμπεριέχονται σε αυτούς.

Τον Οκτώβριο του 2020 καταρτίστηκε «Έκθεση αποτίμησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης των Ρομά στην Ελλάδα» η οποία στηρίχθηκε κυρίως σε έρευνα μέσω των θεσμών, έρευνα σε επίπεδο βιβλιογραφίας και σε ποιοτική έρευνα στο πεδίο για την αποτύπωση των απόψεων των φορέων που εκπροσωπούν τους Ρομά (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021). Τα κριτήρια αξιολόγησης ήταν η αποτελεσματικότητα, η συνάφεια, η αποδοτικότητα και η συνέπεια (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Η Έκθεση αξιολόγησης καταγράφει το γενικό αποτέλεσμα ότι οι τιθέμενοι στόχοι της στρατηγικής συνάδουν με τις ανάγκες του πληθυσμού των Ρομά σε εθνικό επίπεδο και ότι εκπληρώθηκε ο στόχος για την παροχή υπηρεσιών στο πλαίσιο της κοινωνικής ένταξης σε 33.885 Ρομά μέχρι το 2020, δηλαδή ποσοστό 30,80% του πληθυσμού που έχει καταγραφεί, αναδεικνύοντας τη συμβολή των Παραρτημάτων Ρομά στην εξυπηρέτηση 49.520 Ρομά (45.02 %) κατά το χρονικό διάστημα 2017 έως 2020 (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον άξονα της Στέγασης και Βασικών Υποδομών , πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι και καταγραφές των συνθηκών διαβίωσης σε επίπεδο στέγασης αλλά και βελτίωσης υποδομών και χρήσης βασικών υπηρεσιών οι οποίοι συνετέλεσαν στη διαπίστωση των δυσκολιών και την εφαρμογή κατάλληλων παρεμβάσεων. Οι «κατάλληλες παρεμβάσεις» διαχρονικά προφανώς και δεν επέτυχαν στη στοχοθεσία τους αφού είναι ακόμα ουσιαστικά στο στάδιο της καταγραφής των στεγαστικών αναγκών και να γίνει ίσως ανασχεδιασμός της διάχυσης των πόρων σε πεδία που θα αποδώσουν σε βάθος χρόνου την κάλυψη της συγκεκριμένης ανάγκης.

Στην συνέχεια, στον άξονα της προώθησης στην Απασχόληση και στην επαγγελματική κατάρτιση, αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες της αλληλέγγυας οικονομίας, η υποστήριξη της επαγγελματικής δραστηριοποίησης των Ρομά και η καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων για την ανεύρεση εργασίας.

Στον άξονα της εκπαίδευσης ενισχύθηκε η φοίτηση των παιδιών στην υποχρεωτική εκπαίδευση και πραγματοποιήθηκε ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινοτήτων για την ουσιαστική ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον αλλά και συμβουλευτική στήριξη των παιδιών Ρομά και των οικογενειών τους. Στην πανδημία αποτυπώθηκε με έντονο τρόπο η φτώχεια σε σχέση με την πρόσβαση στην εκπαίδευση καθώς οι οικογένειες Ρομά δεν μπορούσαν λόγω έλλειψης εξοπλισμού αλλά και στοιχειώδους γνώσης κατεύθυνσης από πλευράς των γονέων να κατευθύνουν τα παιδιά τους κατάλληλα ώστε να παρασχεθεί η σχετική εκπαίδευση. Δεν διατυπώθηκε επισήμως η παραμικρή ενέργεια από πλευράς της Ελληνικής πολιτείας προς αυτή την κατεύθυνση όπου η εκπαίδευση αφορά ναί μεν όλους αλλά εκ του πρακτέου όχι την κοινότητα Ρομά.

Στον άξονα της Υγείας και της Κοινωνικής Φροντίδας, αποτιμήθηκαν θετικά οι παρεμβάσεις σε προληπτικά προγράμματα υγείας και πρόσβασης των γυναικών και παιδιών Ρομά στις δομές υγείας.

Η συγκεκριμένη στρατηγική για τους Ρομά παρόλο που εμπεριείχε στον άξονα της υγείας ελέγχους για την καταγραφή των συνθηκών διαβίωσης, δεν συμπεριέλαβε τα απαραίτητα μέτρα και δράσεις παρέμβασης σε υγειονομικές κρίσεις και πανδημίες. Η καταγραφή συνθηκών διαβίωσης είναι μια απαραίτητη συνθήκη για την χάραξη πολιτικής. Δεν είναι ο βασικός στόχος που ολοκληρώνει την επιτυχία μιας στρατηγικής. Διαχρονικά καταγράφονται οι ίδιες σχεδόν συνθήκες και χρήσιμο θα ήταν να αποτυπωθεί με μεγαλύτερη επικέντρωση στους λόγους που δεν επιτυγχάνουν αυτές οι πολιτικές και όχι να ικανοποιούνται στο στάδιο της καταγραφής.

Αξιολογώντας την αποτίμηση όπως τέθηκε σε δημοσιότητα είναι σημαντικό ίσως να ειπωθεί ότι καταλήγει σε συμπεράσματα θετικά απευθυνόμενοι όμως στο 1/3 του πληθυσμού που στόχευε. Τα υπόλοιπα 2/3 δεν υπάρχει κάποια αποτύπωση ούτε είναι σαφές αν συμμετείχαν, αν συμπεριλήφθηκαν και δεν υπήρχε επιτυχία δέσμης των μέτρων ή αν δεν συμπεριλήφθηκαν καθόλου και ποιοι ήταν οι λόγοι για αυτό.

Αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας των Ρομά , το 2016 θεσμοθετήθηκε το « Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης» (Ν.4386/2016) με τη μορφή οικονομικής ενίσχυσης και τη δυνατότητα ένταξης των Ρομά σε αυτό το πρόγραμμα το οποίο συνδέθηκε και με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (Τ.Ε.Β.Α) (ΤΕΒΑ, 2016-2023), « FEAD» (FEAD, 2022).

Οι ΟΤΑ ανέλαβαν την εφαρμογή των προγραμμάτων και οι αιτήσεις ένταξης των πολιτών υποβάλλονται κυρίως από τα Κέντρα Κοινότητας των Δήμων. Παρόλο που προωθήθηκε η ένταξη των Ρομά στα ανωτέρω προγράμματα στήριξης , η οικονομική τους κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική και δεν έχει εξαλειφθεί η φτώχεια στους πληθυσμούς Ρομά και ο συνεπαγόμενος κοινωνικός αποκλεισμός. Αντιθέτως δημιουργήθηκε ανάγκη εξάρτησης από επιδοματική πολιτική η πολιτική παροχών σε είδος.

Το κυριότερο και ίσως αξεπέραστο πρόβλημα (και αρκετά συνηθισμένο σε οποιοδήποτε σχεδιασμό που αφορά την κοινωνική προστασία) που καταγράφεται στην Έκθεση Αποτίμησης της στρατηγικής για τους Ρομά από το 2011 έως το 2020 είναι όπως αναφέρεται η δυσκολία σε επίπεδο συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων υπουργείων και των Υπηρεσιών αλλά και ελλείψει ενός πλαισίου δεικτών η αποσπασματική παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής και η αποτύπωση της πραγματικής κατάστασης φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Τέλος, διαπιστώθηκε ο μικρός βαθμός διαβούλευσης με τα συλλογικά όργανα των Ρομά και σε τοπικό επίπεδο αλλά και με την κοινωνία των πολιτών οι οποίοι θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη συμμετοχή και εν γένει την κοινωνική ένταξη των Ρομά και ειδικότερα την ενδυνάμωση και ενεργούς συμμετοχής των γυναικών και των νέων Ρομά (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021). Δεν έγινε τοποθέτηση για το λόγο του μικρού αριθμού συμμετοχής στη διαβούλευση των συλλογικών οργάνων που από μόνο του αποτελεί προβληματική συνθήκη στη χάραξη στρατηγικής. Μια προσεκτικότερη διερεύνηση τέτοιων λόγων πιθανόν να έδινε και χρήσιμη πληροφορία για το τί χρειάζεται να γίνει ή να γίνει καλύτερα ξεκινώντας από μια ρεαλιστική θέση εκκίνησης στη κατασκευή του σχεδιασμού.

3.3.2. Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030.

Η αξιολόγηση της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά ανέδειξε την αναγκαιότητα πολύπλευρης διαχείρισης των θεμάτων που άπτονται της κοινωνικής ένταξης των Ρομά με έμφαση στην πραγματική συμμετοχή των Ρομά στην κοινωνική ένταξη και την παρέμβαση για την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και των διακρίσεων για την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Στη βάση των προηγούμενων διαπιστώσεων για το βαθμό κοινωνικής ένταξης των Ρομά, σχεδιάστηκε η επόμενη στρατηγική για τους Ρομά η οποία έλαβε υπόψη τη βελτίωση των αδύνατων σημείων αλλά και των δυνατών σημείων της προηγούμενης στρατηγικής με στόχο τη διαμόρφωση νέων στόχων και παρεμβάσεων για την ουσιαστική κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Η Ελλάδα μέσω του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων απεύθυνε πρόσκληση το έτος 2021 προς όλους τους Δήμους της χώρας μέσα στο πλαίσιο αποτίμησης της Στρατηγικής για τους Ρομά 2011-2020, να προβούν

σε καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των καταυλισμών Ρομά προκειμένου τα αποτελέσματα που θα προκύψουν να αξιοποιηθούν σε στοχευμένες πολιτικές εν όψει του σχεδιασμού της νέας στρατηγικής των Ρομά.

Η νέα Στρατηγική διαμορφώθηκε βάσει της ανωτέρω καταγραφής από τους Δήμους και των ευρωπαϊκών αρχών που προωθούνται και ειδικότερα της ισότητας, της ένταξης και της συμμετοχής των Ρομά.

Η Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030 (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021) συνιστά « θεματικό αναγκαίο πρόσφορο όρο» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018) σύμφωνα με τον Κανονισμό του ΕΚΤ+ στην προγραμματική περίοδο 2021-2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018) που έχει για τον ειδικό στόχο «Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά του ΕΚΤ+ (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Η Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030 (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021) σχετίζεται με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας, το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030 εμπεριέχει τέσσερις πυλώνες και ειδικότερα:

«Πυλώνας I: «Πρόληψη και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά», Πυλώνας II: Ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και στέγαση)», Πυλώνας III: «Πρόληψη και καταπολέμηση των στερεοτύπων και των διακρίσεων σε βάρος των Ρομά», Πυλώνας IV: Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Σε κάθε πυλώνα περιλαμβάνονται επιχειρησιακοί στόχοι ,μέτρα ,δράσεις, πηγή χρηματοδότησης και χρονοδιάγραμμα, αποδέκτες των δράσεων και οι φορείς υλοποίησης (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Αρχικά, στον Πυλώνα I: «Πρόληψη και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά», ορίζονται ως επιχειρησιακοί στόχοι «η μείωση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος και φτώχειας μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού, η μείωση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος και φτώχειας μεταξύ των παιδιών Ρομά και μη Ρομά, η ισότιμη πρόσβαση των Ρομά σε επιδοματικές παροχές και οικονομικές διευκολύνσεις για το γενικό πληθυσμό και η στήριξη των Ρομά σε υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον Πυλώνα II: «Ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και στέγαση)» της Στρατηγικής, καθορίζονται οι επιχειρησιακοί στόχοι που σχετίζονται με τα ανωτέρω πεδία (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Ειδικότερα, στο πεδίο της εκπαίδευσης, οι επιχειρησιακοί στόχοι αφορούν στην αντιμετώπιση των διακρίσεων απέναντι στα παιδιά Ρομά και η προώθηση της κατάρτισης και της δια βίου μάθησης, η ενίσχυση της ένταξης των παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση, στην ένταξη των Ρομά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης, σε παροχή προσαρμοσμένης εκπαιδευτικής ύλης και προγραμμάτων στους Ρομά, στη μείωση της μαθητικής διαρροής και της πρώιμης απόσυρσης των Ρομά από την εκπαιδευτική διαδικασία καθώς επίσης και την ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά με αναπηρία στην εκπαίδευση (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον τομέα της απασχόλησης του Πυλώνα II, ως επιχειρησιακοί στόχοι τίθενται η ενίσχυση της ένταξης των Ρομά στην αγορά εργασίας ισότιμα με το

γενικό πληθυσμό, η διάσταση του φύλου στον τομέα της απασχόλησης και «η πρόσβαση των Ρομά σε ποιοτική και βιώσιμη απασχόληση» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον τομέα της υγείας του Πυλώνα II της Στρατηγικής, οι επιχειρησιακοί στόχοι είναι η αναβάθμιση της υγείας εντός των οικισμών των Ρομά, η αντιμετώπιση της διαφοράς στη θνησιμότητα μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού, η διαχείριση της άνισης πρόσβασης των Ρομά στους υγειονομικούς φορείς, η υπηρεσίες πρόληψης, θεραπείας και αποκατάστασης, οι δράσεις «πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης», η ένταξη των Ρομά σε εξειδικευμένες υπηρεσίες θεραπείας των εξαρτητικών συμπεριφορών και η «προστασία των Ρομά σε έκτακτες υγειονομικές συνθήκες» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον τομέα της κοινωνικής ένταξης του Πυλώνα II της Στρατηγικής, οι επιχειρησιακοί στόχοι εστιάζουν στην ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, την ολοκληρωμένη στήριξη των Ρομά από δομές κοινωνικής πρόνοιας, η πρόσβαση των παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και σε ΚΔΑΠ, η στήριξη των Ρομά μέσα από δομές ανοιχτής κοινωνικής φροντίδας με σκοπό την επανένταξη στον κοινωνικό ιστό (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον τομέα της στέγασης του Πυλώνα II, οι επιχειρησιακοί στόχοι βάσει της Στρατηγικής είναι η «βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης» και «η ένταξη των Ρομά στον αστικό ιστό σε τοπικό επίπεδο» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον Πυλώνα III: «Πρόληψη και καταπολέμηση των στερεοτύπων και των διακρίσεων σε βάρος των Ρομά», οι επιχειρησιακοί στόχοι όπως περιγράφονται στη Στρατηγική είναι « η εξάλειψη των εγκλημάτων και της ρητορικής μίσους, του ρατσισμού και των πολλαπλών διακρίσεων σε βάρος των Ρομά», η μείωση των Ρομά που έχουν εμπειρίες διακρίσεων, η ενίσχυση της αρμονικής αλληλεπίδρασης των Ρομά και όσων δεν είναι Ρομά στις κοινότητες, η

καλλιέργεια αλλαγής στάσεων του γενικού πληθυσμού αναφορικά με τη γειτνίαση με Ρομά, η ενίσχυση των Ρομά να αναφέρουν περιστατικά διακρίσεων σε βάρος τους και οι δράσεις ενημέρωσης του γενικού πληθυσμού για τα χαρακτηριστικά των Ρομά και την κουλτούρα τους (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στον Πυλώνα IV: «Πρώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή», η Στρατηγική αναφέρει ως επιχειρησιακούς στόχους την προώθηση της ενδυνάμωσης των Ρομά αναφορικά με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους, τη συμμετοχή στο διάλογο με την τοπική κοινότητα και τη διαβούλευση, τη συμμετοχή κυρίως των γυναικών και των νέων Ρομά στο κοινωνικό γίνεσθαι, τη συμμετοχή των Ρομά σε Επιτροπές που αφορούν σε ζητήματα κοινωνικής ένταξης, την προώθηση της ένταξης της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα κοινωνικής ένταξης των Ρομά και τέλος στη συμμετοχή των Ρομά στην πολιτική ζωή τοπικά και υπερτοπικά (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Η συγκεκριμένη Στρατηγική διέπεται από ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα και προωθεί συγκεκριμένη δέσμη ενεργειών που προσανατολίζονται στην ισότητα, την κοινωνική και οικονομική ένταξη και στην ενεργό συμμετοχή των Ρομά στην κοινωνία (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Στην εν λόγω Στρατηγική λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες της πανδημίας COVID-19 και τις πολιτικές που υλοποιήθηκαν σε καταυλισμούς Ρομά και δίνεται έμφαση στη συνεργασία κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης, της Κοινωνίας των πολιτών και των Ρομά μέσα από διαβούλευση και κοινωνικές διαπραγματεύσεις (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Οι ωφελούμενοι σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική είναι οι Ρομά διαμένοντες νόμιμα στον ελληνικό χώρο με ιδιαίτερη εστίαση στους Ρομά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, σε παιδιά και νέους Ρομά, σε Ρομά που βρίσκονται χωρίς εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση,

στις γυναίκες Ρομά και σε Ρομά άλλης εθνικότητας πέραν της ελληνικής (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Επιπλέον, περιλαμβάνεται μηχανισμός παρακολούθησης και αξιολόγησης με συγκεκριμένους δείκτες για την πρόοδο που υλοποιείται ως προς την υλοποίηση των στόχων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά.

3.3.3 Αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030.

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής ανέλυσαν τις πληροφορίες που παρέχονται σε κάθε Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά προκειμένου να αξιολογήσουν σε ποιο βαθμό τα μέτρα που περιλαμβάνονται σε αυτές αντικατοπτρίζουν τις ιδιαίτερες προκλήσεις των αντίστοιχων κρατών-μελών και εάν τα μέτρα είναι αρκετά φιλόδοξα και συμφωνούν με τους πρωταρχικούς στόχους του Στρατηγικού Πλαισίου έως το 2030 (European Commission, 2023). Αυτή η Έκθεση, η οποία δημοσιεύτηκε στις 9/1/2023 παρέχει την ειδική αξιολόγηση κάθε χώρας με τη μορφή δελτίων χωρών. Και αυτά τα δελτία χωρών αντικατοπτρίζουν τις συστάσεις του Συμβουλίου με προτεινόμενα μέτρα βελτίωσης τα οποία να εναρμονίζονται με το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τους Ρομά (European Commission, 2023).

Αναφορικά με την Αξιολόγηση της ΕΣΚΕ Ρομά της Ελλάδας για το διάστημα 2020 έως 2030, σύμφωνα με το κοινό πλαίσιο της ΕΕ για τους Ρομά η Ελλάδα κλήθηκε να αναλάβει μεγαλύτερες δεσμεύσεις για την ισότητα των Ρομά, ένταξης και συμμετοχής σε σχέση με άλλα κράτη μέλη (European Commission, 2023).

Στα μέτρα βελτίωσης, η ΕΣΚΕ Ρομά περιέχει περιορισμένες λεπτομέρειες σχετικά με τις προσπάθειες να επιτύχει καλύτερο συντονισμό και συνέργειες με άλλες εθνικές στρατηγικές και να ενισχύσει τη συμμετοχή των τοπικών αρχών για την προώθηση τοπικών σχεδίων δράσης για την ένταξη των

Ρομά. Ενώ η ΕΣΚΕ έχει εντοπίσει περιορισμένη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των Ρομά, τα προβλεπόμενα μέτρα που προσανατολίζονται στην ενίσχυση της ικανότητάς τους δεν είναι αρκετά φιλόδοξα (European Commission, 2023).

Η ΕΣΚΕ Ρομά εμφανίζει ελλείψεις σχετικά με το συντονισμό των αρμόδιων υπουργείων και δεν προτείνει μια κλιμακούμενη δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος. Η Εθνική Πλατφόρμα Ρομά θα μπορούσε να εξυπηρετήσει τον σκοπό του διαλόγου μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων και της κοινωνίας των πολιτών (European Commission, 2023).

Στους οριζόντιους και ειδικότερα στην Καταπολέμηση και την πρόληψη του αντιτσιγγανισμού και των διακρίσεων, στην καταπολέμηση των διακρίσεων, της παρενόχλησης, των εγκλημάτων μίσους και της ρητορικής μίσους ενάντια στους Ρομά, στα βασικά χαρακτηριστικά του 3^{ου} Πυλώνα της ΕΣΚΕ «Πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων και των στερεοτύπων κατά των Ρομά» περιλαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα όπως η προώθηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κατανόησης και η αρμονική συνύπαρξη μεταξύ Ρομά και μη, διασφαλίζοντας την ικανότητα των Ρομά να αναφέρουν διακρίσεις, η εκπαίδευση του αστυνομικού προσωπικού στις προληπτική ασφάλεια και την κοινωνική διαμεσολάβηση, η εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων και του ιδιωτικού τομέα για την ένταξη, αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση του κοινού για τη διαφορετικότητα και τη διάδοση ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων των Ρομά (European Commission, 2023).

Η ΕΣΚΕ θέτει εθνικούς στόχους που ανταποκρίνονται στους στόχους σε επίπεδο ΕΕ (περικοπή του ποσοστού των Ρομά με εμπειρία διάκρισης τουλάχιστον κατά το ήμισυ και μείωση του ποσοστού του γενικού πληθυσμού που αισθάνεται άβολα να έχει Ρομά γείτονες τουλάχιστον κατά το ένα τρίτο) (European Commission, 2023).

Η ΕΣΚΕ ωστόσο, δεν υποδεικνύει με σαφήνεια μια στοχευμένη προσέγγιση για την καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού. Παρόλο που η

ρητορική μίσους και το έγκλημα μίσους αναφέρονται στο γενικό στόχο, η στρατηγική θα μπορούσε να είχε προτείνει μια πιο εστιασμένη διαχείριση αυτών των θεμάτων. Τα προτεινόμενα μέτρα δεν φαίνονται ικανά να ανταποκριθούν στις ανάγκες (European Commission, 2023).

Στον υποτομέα της προώθησης της ιστορίας, της κουλτούρας, της αναγνώρισης και της συμφιλίωσης, η ΕΣΚΕ περιλαμβάνει μέτρα για την προώθηση και την ευαισθητοποίηση για την ιστορία και τον πολιτισμό των Ρομά μέσω αφιερωμένων δραστηριοτήτων κατά τις σημαντικές για τους Ρομά ημέρες, ένα πιλοτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της ρομανί γλώσσας και τη συμμετοχή των οργανώσεων των Ρομά. (European Commission, 2023). Η ΕΣΚΕ θα μπορούσε να είχε προτείνει μια περισσότερο ουσιαστική προσέγγιση, συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης μέσω εκστρατειών στα σχολεία (European Commission, 2023).

Στον Πυλώνα 1 της ΕΣΚΕ «Μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» τα μέτρα αποσκοπούν στη μείωση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού μέσω της εφαρμογής ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και επιδομάτων για ανασφάλιστους ηλικιωμένους, γέννησης και ανεργίας, η προώθηση της ένταξη στην προσχολική εκπαίδευση για ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά, πρόληψη και αντιμετώπιση της παιδικής επαιτείας, η πρόσβαση των Ρομά σε επισιτιστική βοήθεια και η κάλυψη βασικής υλικής στέρσης, συνοδευόμενης από ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και επιδοτήσεις των μεταφορών και της ενέργειας (European Commission, 2023).

Η Έκθεση Αξιολόγησης προτείνει τη θέσπιση εθνικών στόχων για τη μείωση του χάσματος φτώχειας μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού κατά τουλάχιστον το ήμισυ και τη μείωση του χάσματος της φτώχειας μεταξύ παιδιών Ρομά και άλλων παιδιών τουλάχιστον στο μισό) (European Commission, 2023).

Μια άλλη κριτική είναι ότι η στρατηγική θα μπορούσε να έχει προτείνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στην κοινότητα προκειμένου να αντιμετωπίσει τη ρίζα των αιτιών του χάσματος της φτώχειας (European Commission, 2023).

Στον 4^ο Πυλώνα της ΕΣΚΕ Ρομά «Πρώθηση στην ενεργό συμμετοχή των Ρομά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή» περιλαμβάνονται μέτρα που στοχεύουν στην ενίσχυση της αυτοδιαχείρισης και της χειραφέτησης των Ρομά σε σχέση με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στην προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή· και στην ανάπτυξη των προϋποθέσεων για κοινωνικό διάλογο, διαβούλευση και συναίνεση στην τοπική κοινωνία και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο σχεδιασμό και την παρακολούθηση της στρατηγικής (European Commission, 2023). Καταγράφεται η αναμονή της ευρωπαϊκής επιτροπής να διαπιστώσει στη συνέχεια την υλοποίηση μιας τόσο μεγάλης πρόκλησης για τη συμμετοχή των Ρομά.

Η ΕΣΚΕ Ρομά στο πλαίσιο του Πυλώνα 4 «Ενίσχυση της ίσης πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική μέριμνα και στέγαση)» περιλαμβάνει μέτρα για την εξάλειψη των διακρίσεων, της αύξησης της συμμετοχής των Ρομά στην υποχρεωτική εκπαίδευση, στη μείωση της εγκατάλειψης του σχολείου, της ενίσχυσης της αποδοχής και στην προώθηση της συμπερίληψης μέσω σχολικών διαμεσολαβητών καθώς και για την εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (European Commission, 2023).

Η Στρατηγική δεν προβλέπει επαρκή στοχευμένα μέτρα πρόληψης και εξάλειψης και τρόπους ενεργούς συμμετοχής των γονέων. Η περιορισμένη επικοινωνία με τις κοινότητες των Ρομά εμποδίζει την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ γονέων και σχολείων για την καταπολέμηση του σχολικού εκφοβισμού (European Commission, 2023).

Στον τομέα της εκπαίδευσης, η περιορισμένη συλλογή δεδομένων και επιφύλαξη ως προς την αξιοπιστία τους καθιστά πιο δύσκολη την αναγνώριση

των πραγματικών αναγκών των μαθητών Ρομά και των φοιτητών στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση (European Commission, 2023).

Η ΕΣΚΕ Ρομά δε δίδει έμφαση στον κίνδυνο του ψηφιακού αποκλεισμού καθώς δε συμπεριλαμβάνει την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων στην εκπαίδευση, τη μη διαχωρισμένη πρόσβαση, την ευρυζωνική πρόσβαση και τον επαρκή και κατάλληλο ψηφιακό εξοπλισμό ,όπως επίσης και την παροχή διδακτικού υλικού για την εξ 'αποστάσεως μάθηση. (European Commission, 2023). Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση ως διαδικασίες είναι επίσης περιορισμένες .

Σύμφωνα με τον Πυλώνα 2 , στον τομέα της απασχόλησης, η Στρατηγική στοχεύει στην προώθηση της ενεργούς συμμετοχής των Ρομά στην επίσημη αγορά εργασίας, στη μείωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ Ρομά και γενικού πληθυσμού και τη μείωση του χάσματος στην απασχόληση λόγω φύλου για τις γυναίκες Ρομά (European Commission, 2023).

Η Στρατηγική περιλαμβάνει σημαντικούς στόχους όπως η αύξηση του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών που αναφέρουν ως κύρια δραστηριότητα « μισθωτή εργασία» στο 65% και μειώνοντας το ποσοστό νέων 15-29 στο 55% με ανταπόκριση στους στόχους σε επίπεδο ΕΕ (European Commission, 2023).

Η στρατηγική στερείται ενδείξεων σχετικά με εξειδικευμένα μέτρα με στόχο την αντιμετώπιση εμποδίων (π.χ. έλλειψη χρόνου, οικογενειακές ευθύνες και κόστος) προκειμένου οι ενήλικες να αποκτήσουν πρόσβαση στην εκπαίδευση (European Commission, 2023).

Η Στρατηγική υπολείπεται ως προς την παροχή περισσότερων πληροφοριών σε βασικές γραμμές, σημεία αναφοράς και κατανομή χρηματοδότησης σχετικά με την μείωση του ποσοστού των Ρομά στην εκπαίδευση, την απασχόληση ή την κατάρτιση (European Commission, 2023).

Στον Πυλώνα 2 , στον τομέα της υγείας, η Στρατηγική στοχεύει στη μείωση του χάσματος προσδόκιμου ζωής μεταξύ Ρομά και πληθυσμού και της μείωσης έκθεσης των Ρομά σε παράγοντες που σχετίζονται με ασθένειες, σε βελτίωση της υγειονομικής κάλυψης των Ρομά από έγκαιρη ανίχνευση και παρέμβαση καθώς και στην πρόσβαση σε ανεξάρτηση και κοινωνικά προγράμματα αποκατάστασης (European Commission, 2023).

Η Στρατηγική όμως στον τομέα της πρόσβασης στην υγεία δεν προσδίδει επαρκείς λεπτομέρειες σχετικά με την ευρύτερη ενημέρωση για την προώθηση της πρόσβασης στην υγεία, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων μέτρων για μείωση του χάσματος, καθώς και περισσότερο στοχευμένων μέτρων στήριξης των ευάλωτων πληθυσμών Ρομά που αντιμετωπίζουν πολλαπλές διακρίσεις όπως π.χ γυναίκες και κορίτσια Ρομά, έγκυες γυναίκες, Ρομά με αναπηρία, λόατκι Ρομά, κ.λπ (European Commission, 2023).

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, η Στρατηγική ορίζει συγκεκριμένες ενέργειες όπως π.χ εκστρατείες ευαισθητοποίησης για την υγεία διατροφή και πρόληψη του καπνίσματος, εμβολιασμός και προγράμματα για την ενίσχυση της πρόσβαση στον προγεννητικό έλεγχο και σε κέντρα θεραπείας και ανεξάρτησης (European Commission, 2023).

Στον Πυλώνα 2 , στον τομέα της στέγασης, η Στρατηγική στοχεύει να βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης (επαρκής και ποιοτική μη διαχωρισμένη στέγαση, πρόσβαση σε τρεχούμενο νερό και βασικές υποδομές, εξάλειψη διαβίωσης σε πολυσύχναστα νοικοκυριά) και ένταξη των Ρομά στα αστικά κέντρα . Η ΕΣΚΕ Ρομά θέτει εθνικούς στόχους που να ανταποκρίνονται στους στόχους σε επίπεδο ΕΕ και περιλαμβάνονται στο πλαίσιο της μείωσης του χάσματος στη στέγηση κατά το ένα τρίτο τουλάχιστον και της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού τουλάχιστον κατά το ήμισυ, καθώς και της διασφάλισης ότι σε ποσοστό 95% τουλάχιστον οι Ρομά έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό (European Commission, 2023).

Η Στρατηγική εμφανίζεται ασαφής για το πώς γίνεται να αντιμετωπιστεί χωροταξικά και οικιστικά ο διαχωρισμός των Ρομά και ποια είναι τα μέτρα για το διαχωρισμό και την ενσωμάτωση του πληθυσμού των Ρομά εντός της ευρύτερης κοινότητας και της εξασφάλισης της πρόσβασης των Ρομά στις απαραίτητες υποδομές και υπηρεσίες. Υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης κατάλληλων λύσεων στέγασης για τους Ρομά με συγκεκριμένες για τη διευκόλυνσή τους υπηρεσίες και εκπλήρωσης της συμπερίληψης (European Commission, 2023).

Η Στρατηγική εξασφαλίζει συνέργειες με εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης (π.χ. κατά της φτώχειας, κατά του ρατσισμού, για τη δημόσια υγεία, για την ισότητα των φύλων, για τα δικαιώματα του παιδιού, των ατόμων με αναπηρία, των λόατκι ατόμων) που είναι σχετικά με τον τομέα της κοινωνικής ένταξης, με στόχο την επίτευξη συνδυασμένων παρεμβάσεων, συμπληρωματικότητα στις δράσεις, οικονομίες κλίμακας και μεγιστοποίηση των θετικών αποτελεσμάτων (European Commission, 2023).

Μέτρα που στοχεύουν σε ευάλωτες ομάδες Ρομά λόγω πολλαπλών διακρίσεων δεν περιλαμβάνονται ρητά όπως γυναίκες Ρομά, Ρομά με αναπηρίες, μεγαλύτεροι Ρομά, νεότεροι Ρομά, λόατκι Ρομά, κ.λπ) (European Commission, 2023).

Από τη στρατηγική δεν υπάρχει προϋπολογισμός των συγκεκριμένων ποσών που διατίθενται για τα μέτρα στήριξης εφαρμογής της ένταξης των Ρομά (European Commission, 2023).

Τέλος, στις καλές πρακτικές της ελληνικής ΕΣΚΕ Ρομά 2020-2030 στο πεδίο της Φτώχειας και της κοινωνικής ένταξης, η στρατηγική προβλέπει μέτρα για την πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια για τους Ρομά. Αυτό περιλαμβάνει επιδοτήσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, όπως κοινωνικά οικιακά τιμολόγια, ενημέρωση και εκπαίδευση για τα επηρεαζόμενα νοικοκυριά στο πλαίσιο υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης, ειδικό πρόγραμμα εξοικονόμησης και παροχή «ενεργειακής κάρτας» σε πληττόμενα νοικοκυριά (European Commission, 2023).

Παρόλο που στην εν λόγω Στρατηγική λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες της πανδημίας COVID-19 και δίνεται έμφαση τη συνεργασία κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης, της Κοινωνίας των πολιτών και των Ρομά μέσα από διαβουλεύσεις, στην πράξη δεν πραγματοποιήθηκε ο απαιτούμενος συντονισμός και το κάθε Υπουργείο εξέδιδε ξεχωριστές εγκυκλίους χωρίς την απαραίτητη συνεργασία μεταξύ τους. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση επιστράτευσε τους πόρους της στη διαχείριση της πανδημίας σε τοπικό επίπεδο αλλά δεν έγιναν οι απαραίτητες διαβουλεύσεις και οι συνέργειες με άλλους φορείς και λειτούργησε εφαρμόζοντας τα μέτρα που τέθηκαν επιτελικά.

Η ΕΣΚΕ Ρομά στο πεδίο της υγείας, δε συμπεριέλαβε το πεδίο της ψυχικής υγείας και τις ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους Ρομά. Οι επιδράσεις ήταν πολλές και πολύπλευρες στην ισότητα στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, στις διακρίσεις και στη συνολική τους συμμετοχή στην κοινωνία. Η πανδημία έπληξε τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και ανέδειξε την ήδη επιβαρυνόμενη καθημερινότητά τους λόγω της υποβαθμισμένης ποιότητας ζωής τους που σχετίζεται κυρίως με τις συνθήκες διαβίωσής τους. Η διαχείριση της υγειονομικής κρίσης σε ατομικό επίπεδο δεν ήταν εύκολη για μια τόσο ευπαθή ομάδα, δε λήφθηκε υπόψη η ψυχική τους υγεία και δεν αποτέλεσε προτεραιότητα.

Επίσης, η ΕΣΚΕ Ρομά δεν περιγράφει στο πεδίο της υγείας την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε σχέση με τις διακρίσεις απέναντι στους Ρομά σε υγειονομικές κρίσεις όπου αναπαράγεται το στερεότυπο της απειλητικής ομάδας των Ρομά για τη μετάδοσης των ασθενειών στο γενικό πληθυσμό.

3.4.1.Γενικά

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν.3463/2006) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, μια εκ των αρμοδιοτήτων την ΟΤΑ Α΄ βαθμού είναι η

εφαρμογή πολιτικών και η συμμετοχή σε δράσεις και ενέργειες που έχουν ως σκοπό την υποστήριξη και φροντίδα των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (Νόμος 3463/2006)

Τα Κέντρα Κοινότητας αποτελούν δομές που συστάθηκαν στους ΟΤΑ Α΄ βαθμού προκειμένου να αποτελέσουν ένα τοπικό σημείο αναφοράς των πολιτών που ζουν σε συνθήκες ένδειας καθώς και αποκλεισμού με σκοπό την παροχή στοχευμένων υπηρεσιών για την κοινωνική τους ένταξη. Οι προδιαγραφές λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας καθορίστηκαν αρχικά με τη σχετική Υπουργική Απόφαση των συναρμοδίων Υπουργείων (Κοινή Υπ. Απόφαση Δ23/14435-1135/2016) η οποία μεταγενέστερα τροποποιήθηκε με νέα ΚΥΑ το 2017 και καταργήθηκε το 2019 με νέα σχετική ΚΥΑ η οποία είναι σε ισχύ ως προς τη λειτουργία των Κέντρων Κοινότητας.

Στη σχετική Υπουργική Απόφαση αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες των Κέντρων Κοινότητας και των Παραρτημάτων Ρομά είναι η συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και σε οικογένειες, σε θέματα εργασίας, υγείας, εκπαίδευσης, δράσεις κοινωνικής ένταξης, καθώς επίσης και εξασφάλιση και χορήγηση βασικών αναγκών υλικής συνδρομής (Κοινή Υπ. Απόφαση Δ23/14435-1135/2016).

Τα Παραρτήματα Ρομά αποτελούν μέρος της κεντρικής δομής των Κέντρων Κοινότητας των ΟΤΑ Α΄ και παρέχουν υπηρεσίες σε πολίτες Ρομά. Σύμφωνα με τον οδηγό της ΜΟΔ (ΜΟΔ Α.Ε, 2016) οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα Παραρτήματα Ρομά είναι «...υπηρεσίες στήριξης και κοινωνικής ένταξης, υπηρεσίες που αποσκοπούν στην προώθηση της απασχόλησης και υπηρεσίες ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και στήριξης» (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Σε πανελλήνιο επίπεδο λειτουργούν 50 Παραρτήματα Ρομά και στα έτη 2017-2020 έχουν εξυπηρετήσει 49.520 ωφελούμενους, όταν ο συνολικός πληθυσμός Ρομά στην Ελλάδα είναι 110.007 άτομα (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Σύμφωνα με την Έκθεση της Διεύθυνσης Κοινωνικής Ένταξης και Συνοχής αναφορικά με την πανελλαδική λειτουργία των Κέντρων Κοινότητας για το έτος 2019, στην Αττική εξυπηρετήθηκαν από τα 9 Παραρτήματα Ρομά 14.115 πολίτες Ρομά κατά τα έτη 2017 έως 2019, με συνολικό πληθυσμό Ρομά στην Περιφέρεια Αττικής 32.535 άτομα, ήτοι ποσοστό 43,38% άτομα (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Τα Παραρτήματα Ρομά περιλαμβάνονται στην Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030 και αποτελούν Δράση με πεδίο παρέμβασης την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση της φτώχειας, την καταπολέμηση των διακρίσεων και την κοινωνική φροντίδα (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

3.4.2. Το Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής

Με την αριθ.3984/12-12-2016 (ΑΔΑ:ΩΓΟΘ7Λ7-ΙΟΟ) Απόφαση της Περιφερειάρχη Αττικής, η Πράξη «Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας (Κεντρική Δομή και Παράρτημα Ρομά) Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5002619) εντάχθηκε στον στο ΕΠ «Αττική 2014-2020» και ειδικότερα στον Άξονα Προτεραιότητας« Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και Διακρίσεων- Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής» του Ε.Π. και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου» (Περιφέρεια Αττικής, 2016).

Το Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος αποτελεί ένα σημείο σε τοπικό επίπεδο εξυπηρέτησης των πολιτών το οποίο τους συνδέει με τις κοινωνικές υπηρεσίες που υπάρχουν στο Δήμο προκειμένου για την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης που εγγυάται τη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή (ΠΕΠ Αττικής, 2022). Το

Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά του Δήμου εποπτεύεται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου.

Το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος αποτελεί μέρος του Διευρυμένου Κέντρου Κοινότητας (το άλλος μέρος είναι η κεντρική δομή) και είναι μια κοινωνική δομή που εστιάζει στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης των Ρομά που διαβιούν στους οικισμούς του Δήμου ή σε διάσπαρτα. Σύμφωνα με την καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά το έτος 2021, στα στοιχεία καταγραφής για το Δήμο Σπάτων- Αρτέμιδος ο πληθυσμός Ρομά είναι 395 άτομα, με 5 υφιστάμενους οικισμούς, 254 μόνιμους κατοίκους σε οικισμούς και 141 άτομα σε διάσπαρτα, που κατοικούν εκτός Οικισμών (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022). Τα στελέχη που εργάζονται και παρέχουν υπηρεσίες στο Παράρτημα Ρομά είναι ο Κοινωνικός Λειτουργός, ο Διαμεσολαβητής , ο Παιδαγωγός, ο Επισκέπτης Υγείας και ο Σύμβουλος για θέματα απασχόλησης (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Σύμφωνα με τον Οδηγό Εφαρμογής και Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας (ΜΟΔ Α.Ε, 2016) ο Κοινωνικός λειτουργός είναι επικεφαλής του Παραρτήματος Ρομά και πέραν του συντονισμού του Παραρτήματος ασχολείται κυρίως με την καταγραφή των αναγκών του πληθυσμού Ρομά και παρέχει συνοδευτικές υποστηρικτικές , καθώς και μεριμνά για τη διασύνδεση και την πρόσβαση των ωφελούμενων Ρομά στα δημόσια αγαθά και τις υπηρεσίες (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Ο Διαμεσολαβητής, έχει καίριο ρόλο στο Παράρτημα Ρομά και συμβάλλει καθοριστικά στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των παρεμβάσεων ,καθώς γνωρίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού Ρομά και τις ουσιαστικές ανάγκες τους και δίνει κατευθύνσεις αλλά και κάνει προτάσεις στα υπόλοιπα στελέχη για την υιοθέτηση καλών πρακτικών (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Ο Διαμεσολαβητής του Παραρτήματος Ρομά διευκολύνει αλλά και στοχεύει στην εδραίωση της επωφελούς επικοινωνίας των Ρομά με τις

υπηρεσίες του Δήμου αλλά και άλλες δημόσιες υπηρεσίες σχετικά με την ενημέρωση αλλά και διεκπεραίωση αστικοδημοτικών θεμάτων και συνολικά με υποθέσεις που σχετίζονται με τα πεδία της κοινωνικής ένταξης (εκπαίδευση, υγεία, απασχόληση κλπ) (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Ο παιδαγωγός του Παραρτήματος Ρομά σε συνεργασία με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας έχει ως καθήκον τη διαπίστωση και καταγραφή δυσκολιών που σχετίζονται με τη φοίτηση, ένταξη και προσαρμογή των παιδιών Ρομά στο σχολικό περιβάλλον και προβαίνει σε δράσεις που ενισχύουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών Ρομά (ΜΟΔ Α.Ε, 2016). Επίσης, ο παιδαγωγός σχεδιάζει δράσεις δημιουργικής απασχόλησης και αναπτύσσει συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των τοπικών εκπαιδευτικών μονάδων για τη στήριξη των παιδιών Ρομά και την καταπολέμηση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Ο επισκέπτης Υγείας του Παραρτήματος Ρομά ασχολείται με ενέργειες για την ενίσχυση της υγείας των Ρομά μέσα από προληπτικές δράσεις, καταγράφει τις συνθήκες διαβίωσης σε υγειονομικό επίπεδο των Ρομά, διενεργεί εμβολιασμούς σε συνεργασία με ιατρό, παρέχει ενημέρωση των γυναικών σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, προληπτικών εξετάσεων κλπ και συνεργάζεται με κοινωνικές δομές (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Ο Σύμβουλος για θέματα Απασχόλησης του Παραρτήματος Ρομά συνεργάζεται με τα υπόλοιπα στελέχη του Παραρτήματος Ρομά και έχει ως βασική ενασχόληση την ενημέρωση των Ρομά για θέσεις εργασίας, προγράμματα απασχόλησης, συνεργάζεται με εργοδότες και έχει εικόνα της αγοράς εργασίας, στοχεύοντας στην πρόσβαση των Ρομά στην απασχόληση μέσα από προσπάθειες ενδυνάμωσης, καθώς και στήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Υπάρχει εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του Παραρτήματος Ρομά ο οποίος για την καλύτερη λειτουργία του τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με σχετική Απόφαση. Το Παράρτημα Ρομά ενισχύθηκε σε επιστημονικό

προσωπικό το έτος 2021 με την προσθήκη στο στελεχιακό του δυναμικό ενός Κοινωνικού Λειτουργού και ενός Ψυχολόγου, γεγονός που συνέβαλε θετικά στην προώθηση των στόχων κοινωνικής ένταξης των Ρομά που διαβιούν στο Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος. Στις αρμοδιότητες του Ψυχολόγου βάσει του Οδηγού Εφαρμογής και Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας (ΜΟΔ Α.Ε, 2016) είναι «... η υποδοχή και διαχείριση ή παραπομπή περιστατικών, η διενέργεια ψυχολογικών αξιολογήσεων και η παροχή ψυχολογική στήριξης σε ατομικό και οικογενειακό επίπεδο και η συνεργασία με τα υπόλοιπα στελέχη..» (ΜΟΔ Α.Ε, 2016).

Προκειμένου για την παροχή νομικής βοήθειας και διαμεσολάβησης σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού ο Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος έχει συνεργασία με νομικό και αποδέκτες των νομικών αυτών υπηρεσιών είναι και οι Ρομά.

Ο Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος συμπεριλήφθηκε από τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Φύλων, 2021) του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, για την εφαρμογή των Πολιτικών Ισότητας στους Δήμους σε πανελλαδικό επίπεδο, στις «ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ» ως προς το είδος Δράσης «Παροχές και Άλλες Προνοιακές Πολιτικές» που υλοποιήθηκαν από τα σχετικά λόγω αρμοδιότητας Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος στο οποίο υπάγεται το Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά .

Το έτος 2022 , ο Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος επελέγη από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για την πιλοτική εφαρμογή καταγραφής των οικισμών Ρομά που υφίστανται στα γεωγραφικά του όρια, στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου έργου με τίτλο : «Roma Platform 2020- Ανάπτυξη της Εθνικής Πλατφόρμας Διαβούλευσης και διαλόγου για θέματα Ρομά του Εθνικού Σημείου Επαφής για τους Ρομά Κοινωνική Ένταξη των Ρομά» (Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, 2022).

Τα στοιχεία της συγκεκριμένης χαρτογράφησης αφορούσαν σε δημογραφικά στοιχεία και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες διαβίωσης των μελών της ομάδας στόχου λόγω και της λειτουργίας του Παραρτήματος Ρομά στο Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος. Οι καταγραφές που υλοποιήθηκαν προσέφεραν σημαντικές πληροφορίες προκειμένου για τη στόχευση και εξειδίκευση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΕΣΚΕ Ρομά και της βελτίωσης και παρακολούθησής της και της αξιολόγησης των δράσεων και της κατάρτισης νέων τοπικών σχεδίων δράσης για την ένταξη, την ισότητα και τη συμμετοχή των Ρομά.

3.4.3.Καταυλισμός Ρομά «Κιάφα» Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής

Ο οικισμός Ρομά «Κιάφα» εκτείνεται γεωγραφικά στο Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος, στη Δημοτική Ενότητα Σπάτων, στην περιοχή Κιάφα , εντοπίζεται εκτός κατοικημένης περιοχής και η γεωγραφική έκτασή του είναι επτά στρέμματα. Η εγκατάσταση του πληθυσμού χρονολογείται από το έτος 2003 . Πρόκειται για ένα μόνιμο καταυλισμό τύπου II (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022) , ο οποίος βάσει της τυπολογίας είναι ένας μικτός καταυλισμός αποτελούμενος από την ύπαρξη σπιτιών και πρόχειρων κατασκευών.

Ο οικισμός Ρομά «Κιάφα» απέχει 7 χιλιόμετρα από το οδικό δίκτυο και ο πληθυσμός του είναι 143 άτομα, αποτελούμενο από οικογένειες διαμένουσες σε λυόμενες κατοικίες και καλύβια. Αναφορικά με τις υποδομές, διαθέτει δίκτυο ύδρευσης και ακαθάρτων, δε διαθέτει δίκτυο ηλεκτροδότησης των κατοικιών, υπάρχει χωματόδρομος εντός του οικισμού και γίνεται συχνή αποκομιδή των απορριμμάτων.

Η εκπαίδευση των παιδιών γίνεται μέσω της φοίτησής τους στις εκπαιδευτικές μονάδες της περιοχής. Στο πεδίο της υγείας οι κάτοικοι σε τοπικό

επίπεδο δύνανται να χρησιμοποιούν τις υγειονομικές υπηρεσίες του Κέντρου Υγείας Σπάτων και τα Δημοτικά Ιατρεία του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος. Οι κάτοικοι επιδίδονται σε τυπική και άτυπη απασχόληση (μικροπωλητές σε λαϊκές αγορές, πλανόδιο εμπόριο κλπ). Στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας, οι κάτοικοι του καταυλισμού μπορούν να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες όλων των κοινωνικών δομών της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος. Οι κάτοικοι επίσης χρησιμοποιούν και τις υπηρεσίες των φορέων που βρίσκονται και εκτός της γεωγραφικής περιοχής που διαβιούν. Οι κάτοικοι του οικισμού κάνουν χρήση των δημοτικών υπηρεσιών και συμμετέχουν στο κοινωνικό γίγνεσθαι .

Κεφάλαιο 4. Η πανδημία COVID-19 και οι πολιτικές διαχείρισης

4.1. Γενικά

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας στα τέλη Ιανουαρίου του 2020 προέβη σε ανακοίνωση ότι η εμφάνιση του Covid-19 συνιστά έκτακτο πρόβλημα που σχετίζεται με τη δημόσια υγεία με διεθνή χαρακτήρα και εξέδωσε συστάσεις σύμφωνα με τους Διεθνείς Κανονισμούς Υγείας (European Centre for Disease Prevention and Control, 2021). Στις 11 Μαρτίου 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας προχώρησε σε κήρυξη του Covid-19 σε πανδημία (European Centre for Disease Prevention and Control, 2021).

Η κρίση του κορονοϊού Covid-19 αποτέλεσε ιστορική βάση για την ενίσχυση της ενότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα πρώτα έκτακτα μέτρα στήριξης αφορούσαν αρχικά στη στήριξη της οικονομίας με αποφάσεις ιστορικού χαρακτήρα τον Ιούλιο του 2020.

Επίσης, τα μέτρα που πάρθηκαν αφορούσαν σε Οδηγίες, Προμήθειες σε εξοπλισμό ατομικής προστασίας, οικονομική συνδρομή και νομοθετικές ενέργειες (Edward, Lane, & Mancano, 2020).

Αναλόγως των αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάθε φορά λαμβάνονταν αποφάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για νομοθετικές παρεμβάσεις.

Την πρώτη περίοδο η κάθε χώρα επιχείρησε να αντιμετωπίσει με τις δικές της πολιτικές τις αυξημένες ανάγκες που επέφερε η εμφάνιση του κορονοϊού Covid-19 αλλά έγινε σύντομα αντιληπτό ότι δεν επαρκούσαν για το σύνολο των αναγκών που ολοένα και προέκυπταν.

4.2.Ευρωπαϊκές πολιτικές για τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συντόνισε ένα ενιαίο μηχανισμό διαχείρισης της κρίσης με συγκεκριμένες ενέργειες . Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έκανε κινήσεις συγκράτησης των επιτοκίων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούλιο του 2020 ενίσχυσε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης με 750 δις ευρώ με περισσότερη οικονομική βοήθεια στις χώρες που υπέστησαν τη μεγαλύτερες συνέπειες της πανδημίας (Cicchì et.al, 2020).

Η περίοδος του κορωνοϊού Covid-19 αποτελεί την πρώτη φορά που λήφθηκε η απόφαση να μεταβιβαστούν πόροι από τις διεθνείς αγορές προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένα ενιαίο σύστημα και οι προϋπολογισμοί των καρτών δε θα επιβαρύνονταν αλλά θα καλύπτονταν από νέους οικονομικούς πόρους (Κρητικός , 2021).

Η δέσμη των μέτρων που υλοποιήθηκαν ανάγονται σε τρεις ενότητες και ειδικότερα στο επικοινωνιακό επίπεδο και σε συμβουλευτικό επίπεδο, στη χρηματοδότηση των χωρών και στη χαλάρωση των υφιστάμενων κανόνων σε

τομείς μόνο έμμεσα συνδέονται με την υγειονομική κρίση (κυρίως ελεύθερη μετακίνηση και το δίκαιο του ανταγωνισμού).

Τον Ιανουάριο του 2020 εγκρίθηκαν 10εκ. ευρώ προκειμένου να στηριχθεί η έρευνα για τον κορονοϊό, συνεδρίασε η επιτροπή υγειονομικής ασφάλειας και πραγματοποιήθηκε ενεργοποίηση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) Το Φεβρουάριο του 2020 εστάλη βοήθεια στην Κίνα και ειδικότερα υλικό που είχαν προσφέρει τα κράτη -μέλη για τον περιορισμό της διασποράς του κορονοϊού, έγινε επαναπατρισμός πολιτών της Ε.Ε και ακολούθως η Επιτροπή έστειλε οικονομική συνδρομή στα κράτη-μέλη ύψους 232 εκ. ευρώ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Από το Μάρτιο έως το Μάιο του 2020 συστάθηκε ομάδα αντιμετώπισης του κορονοϊού Covid-19, δόθηκε ώθηση στη σχετική έρευνα, ανακοινώθηκε η άμεση απάντηση προκειμένου να αντισταθμισθούν οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες και η Επιτροπή εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη-μέλη αναφορικά με τα υγειονομικά μέτρα αλλά και τη μετακίνηση των πολιτών και τη διακίνηση των αγαθών. Σημαντική παρέμβαση είναι η παρουσίαση ενός σχεδίου ανάκαμψης για τις χώρες-μέλη, το «Next Generation EU» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Σημαντική ενέργεια αποτελεί η παρουσίαση της απόφασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την παρασκευή εμβολίου για την αντιμετώπιση του κορωνοϊού Covid-19 τον Ιούνιο του 2020 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) .Οι επόμενες κινήσεις της Επιτροπής εντός του έτους 2020 σχετίζονται με την οικονομική στήριξη των κρατών-μελών και το σχεδιασμό εμβολιασμών που καλούνται να ακολουθήσουν οι χώρες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).Τον Ιούλιο του 2020 οι ηγέτες της Ε.Ε συμφωνούν στο σχέδιο ανάκαμψης της χρονικής περιόδου 2021 έως 2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Το Νοέμβριο του 2020 κατατίθεται σημαντική πρόταση για τη σύσταση Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας» με τη συνεργασία όλων των μελών προκειμένου για

την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των υγειονομικών κρίσεων και την προστασία της δημόσιας υγείας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) .

Με την 2020/672 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EUR-Lex, 2020) καθορίστηκε υποστήριξη προσωρινού χαρακτήρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας, επονομαζόμενη «SURE» με δανειοδοτήσεις στο πλαίσιο της διαχείρισης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) .

Το «EU4Health» είναι ένα πρόγραμμα που ήρθε ως άμεση ανταπόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πανδημία του κορονοϊού Covid-19 και κατοχυρώθηκε θεσμικά με τον κανονισμό (ΕΕ) 2021/522 και θα προσφέρει χρηματοδότηση σε φορείς υγείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε άλλες χώρες που θα ενταχθούν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Το Πρόγραμμα « EU4Health» 2021-2027 θα προβεί σε επένδυση 5,3 δισ. ευρώ και θα δράσει συμπληρωματικά στις πολιτικές των χωρών-μελών με την προώθηση 4 γενικών στόχων οι οποίοι είναι «... η βελτίωση και ενίσχυση της υγείας στην Ένωση, η αντιμετώπιση διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας, η βελτίωση των φαρμάκων, των ιατροτεχνολογικών προϊόντων και των αναγκαίων για την αντιμετώπιση κρίσεων, προϊόντων και η ενίσχυση των συστημάτων υγείας, της ανθεκτικότητάς τους και της αποδοτικής χρήσης των πόρων...» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Η πανδημία έχει σοβαρές συνέπειες στους νοσούντες, στο ιατρονοσηλευτικό προσωπικό καθώς και στα ευρωπαϊκά υγειονομικά συστήματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022). Το συγκεκριμένο καινοτόμο πρόγραμμα αφορά όχι μόνο στην αντιμετώπιση των υγειονομικών κρίσεων αλλά και ερευνά επιπροσθέτως θέματα βιωσιμότητας των ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Οι φορείς που εμπλέκονται στο συγκεκριμένο Πρόγραμμα είναι τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης (συμπεριλαμβάνεται η κοινωνία των πολιτών, των επαγγελματικών ομάδων

υγείας, ενώσεων, πανεπιστημιακών), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για την Υγεία και τον Ψηφιακό Τομέα ο οποίος έχει αρμοδιότητα υλοποίησης του Προγράμματος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Από το Δεκέμβριο εγκρίνεται το πρώτο εμβόλιο από την Επιτροπή και τον Ιανουάριο του 2021 εγκρίνεται το δεύτερο εμβόλιο. Το Μάιο του 2021 πραγματοποιήθηκε Σύνοδος Κορυφής και αποφασίστηκαν οι δράσεις για να περιορισθεί ο κορονοϊός και για τη διαχείριση πανδημιών που θα προκύψουν στο μέλλον (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022). Τους υπόλοιπους μήνες του έτους 2021 εγκρίθηκαν σχέδια ανάκαμψης χωρών και 11 έργα για την έρευνα για τον κορονοϊό και τις μεταλλάξεις του.

Το ψηφιακό Πιστοποιητικό COVID-19 της Ε.Ε αποτελεί ένα πρότυπο παγκόσμιας κλίμακας και συνιστά σημαντικό παράγοντα που αποτυπώνει την αντίδραση της Ε.Ε στον κορονοϊό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη συνεργασία με διεθνή χαρακτήρα σχετικά με του κινδύνους στην υγεία σε παγκόσμια εμβέλεια, όπως οι ασθένειες που δείχνουν ανθεκτικότητα και ο εμβολιασμός (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Public Health, 2022).

Γενικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τη διάρκεια της πανδημίας εξέδωσε αποφάσεις, κανονισμούς, ανακοινώσεις, συστάσεις, κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις σε ένα ευρύ πεδίο (EUR-Lex, 2022). Ενδεικτικά, αναφέρουμε τους τομείς «...της δημόσιας υγείας, του προϋπολογισμού, των καταναλωτών, τη γεωργία, την οικονομία, την ενιαία ψηφιακή αγορά, την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δικαιοσύνη, τις μεταφορές, την έρευνα ..» (EUR-Lex, 2022).

4.3.Εθνικές πολιτικές για τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19

Η πολιτική της υγείας ασκείται στην Ελλάδα από το Υπουργείο Υγείας και αποστολή του Υπουργείου βάσει του Οργανισμού του είναι « ...η προάσπιση, προστασία και προαγωγή της υγείας του πληθυσμού, μέσω του προγραμματισμού και της υλοποίησης πολιτικών Δημόσιας Υγείας...» (Υπουργείο Υγείας, 2018).

Η πανδημία Covid-19 αποτέλεσε διεθνή πανδημία την οποία η χώρα μας κλήθηκε να διαχειρισθεί προκειμένου να περιορισθεί η εξάπλωσή της και η επίπτωσή της στον πληθυσμό. Η πανδημία επηρέασε την Ελλάδα πολυεπίπεδα με προεξάρχουσα την επίπτωση στη δημόσια υγεία και ακολούθως στα υπόλοιπα πεδία της όπως σε κοινωνικό επίπεδο, στην ψυχική υγεία, στην οικονομία, στην απασχόληση και στην παιδεία.

Πραγματοποιήθηκε διεθνής έρευνα σε 40 χώρες (από το Μάρτιο 2020 έως τον Απρίλιο 2021) συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, την οποία συντόνισε η Ιατρική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και συνεργάστηκε με την Παγκόσμια Ψυχιατρική Εταιρεία με αντικείμενο τη διερεύνηση της ψυχικής υγείας κατά την πανδημία (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2021).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας, δόθηκαν 55.589 απαντήσεις και εξετάστηκαν θέματα μεταξύ άλλων όπως οι αλλαγές στον τρόπο ζωής των ερωτώμενων και σε σχέση με την οικογένεια, οι αλλαγές σε θέματα ψυχικής υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας και οι αντιλήψεις περί ενδεχόμενης συνομωσίας (Fountoulakis & et al., 2022).

Τα αποτελέσματα της έρευνας καταγράφουν υψηλά ποσοστά στην πιθανή κλινική κατάθλιψη, άγχος και αυτοκαταστροφικές σκέψεις και πεποιθήσεις σε θεωρίες συνομωσίας και αναδεικνύουν την ανάγκη παρέμβασης προκειμένου για την προστασία της ψυχικής υγείας του γενικού πληθυσμού αλλά και των ευάλωτων ομάδων (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2021).

Η εκδήλωση της πανδημίας αιφνιδίασε την Ελλάδα όπως και τις υπόλοιπες χώρες και ενεργοποίησε το Εθνικό Σύστημα Υγείας επιστρατεύοντας το δυναμικό του αλλά και ολόκληρο το μηχανισμό αντιμετώπισης μεταδοτικών ασθενειών.

Ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας, 2021) είχε πολύ ενεργό ρόλο και κατά τη διάρκεια της πανδημίας εξέδωσε οδηγίες για τους πολίτες, για το ζήτημα των εμβολιασμών ,για συγκεκριμένες κατηγορίες πληθυσμού, για εργαζομένους στον τομέα της υγείας, ταξιδιωτικές οδηγίες και έχει την ευθύνη της σύνταξης εκθέσεων σε καθημερινή βάση στο πλαίσιο της παρακολούθησης εξέλιξης της πανδημίας (Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας, 2022).

Όταν εμφανίστηκε ο κορωνοϊός εκδόθηκαν Νόμοι, Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου, εγκύκλιοι, οδηγίες του Εθνικού Οργανισμού Διαχείρισης Υγείας, επικαλούμενοι θεσμικά κατοχυρωμένες υγειονομικές διατάξεις από τη εμφάνιση του κορωνοϊού Covid-19 και οι οποίες αφορούσαν όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης δραστηριότητας με μέτρα κατεπείγοντος. Συστάθηκε επίσης η Επιτροπή Αντιμετώπισης Έκτακτων Συμβάντων Δημόσιας Υγείας από λοιμογόνους παράγοντες (Υπουργείο Υγείας, 2020).

Η συνδρομή των ΕΣΠΑ κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν σημαντική στους τομείς της υγείας, της απασχόλησης και της παιδείας και αξιοποιήθηκαν προκειμένου για τη διαχείριση των κοινωνικοοικονομικών συνεπειών της πανδημίας (ΜΟΔ Α.Ε, 2022).

Η υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας « Ελλάδα 2.0» κατά τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται να αυξήσει το Α.Ε.Π σε ποσοστό 6,9 % έως το 2026 (Ταγκαλάκης & Σαραϊδάρης, 2021).

Η πολιτική υγείας της Ελλάδας επηρεάστηκε από την ενωσιακή πολιτική που ασκείται στην αντίστοιχο τομέα σε πολλά επίπεδα. Αρχικά, η έκτακτη χρηματοδότηση που δέχθηκε η Ελλάδα στην αρχή της πανδημίας σχετίζονταν

με τη στήριξη της οικονομίας αλλά και κατά τη διάρκεια της πανδημίας αξιοποιήθηκε σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Τα μέτρα για την προάσπιση της δημόσιας υγείας στο πλαίσιο διαχείρισης της πανδημίας ήταν σε πλήρη αντιστοιχία με τις Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ECDC) (European Centre for Disease Prevention and Control, 2022), με τις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (World Health Organization, 2020), με τις οδηγίες και τις συστάσεις του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων των Η.Π.Α (CDC) (Centers for Disease Control and Prevention, 2022) .

Η Ελλάδα έγινε αποδέκτης όπως και τα άλλα κράτη-μέλη των κατευθύνσεων τις οποίες ανακοίνωσε η Επιτροπή αναφορικά με τα μέτρα περιορισμού της διασποράς του κορονοϊού Covid-19, της κυκλοφορίας των πολιτών και του τρόπου που θα διακινούνται τα αγαθά και θα προσφέρονται οι υπηρεσίες.

Επιπροσθέτως, δόθηκαν ενισχύσεις για προμήθεια εξοπλισμού και υγειονομικού υλικού, καθώς οι ανάγκες δε μπορούσαν να καλυφθούν από τους υπάρχοντες κρατικούς πόρους. Η Ελλάδα επίσης έγινε αποδέκτης προμηθειών ενός μεγάλου αριθμού εμβολίων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Επιπλέον, η Ελλάδα εφαρμόζει το Ψηφιακό πιστοποιητικό COVID το οποίο έχει ισχύ σε όλα τα κράτη-μέλη και παρέχει διευκόλυνση στην ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών που «...είτε έχει εμβολιαστεί κατά της COVID-19 είτε έχει υποβληθεί σε διαγνωστική εξέταση με αρνητικό αποτέλεσμα είτε έχει αναρρώσει από τη νόσο COVID-19» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Η Ελλάδα ωφελήθηκε από το Πρόγραμμα «EU4Health» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) για τη χρηματοδότηση των υγειονομικών της φορέων και το «Sure» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) για τη διαχείριση της ανεργίας λόγω της πανδημίας.

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025 (Υπουργείο Υγείας, 2021) όταν εμφανίστηκε η έκτακτη απειλή της δημόσιας

υγείας από τον COVID-19 συγκροτήθηκε η Διεύθυνση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας του Υπουργείου Υγείας, προέβη σε επικαιροποίηση του «Επιχειρησιακού Σχεδίου Πανδημίας (ARTEMIS)» και κατάρτισε το σχεδιασμό για τον περιορισμό της πανδημίας και «βρίσκονταν σε συνεχή συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), με το «European Centre of Disease Control (ECDC)», με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τα Υπουργεία Υγείας των κρατών - μελών της ΕΕ, για την άμεση ανταλλαγή νέων στοιχείων και την μεταφορά τεχνογνωσίας» (Υπουργείο Υγείας, 2021).

Συγκροτήθηκε η «Επιτροπή Αντιμετώπισης Εκτάκτων Συμβάντων Δημόσιας Υγείας από Λοιμογόνους Παράγοντες» και η «Εθνική Επιτροπή προστασίας της Δημόσιας Υγείας έναντι του κορονοϊού Covid-19 και βάσει των συμπερασμάτων τους πραγματοποιήθηκαν συστάσεις, οδηγίες και μέτρα που νομοθετήθηκαν με τη μορφή κατεπείγοντος (Υπουργείο Υγείας, 2021).

Επιπλέον, ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ) έλαβε επιχειρησιακό ρόλο και εξέδωσε κατευθυντήριες οδηγίες για το γενικό πληθυσμό και για συγκεκριμένες ομάδες για το κοινό και διενήργησε τεστ για την ανίχνευση του COVID-19 (Υπουργείο Υγείας, Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025, 2021).

Το Υπουργείο Υγείας συμμετείχε σε συχνές τηλεδιασκέψεις με αντιπροσώπους των Γενικών Διευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προκειμένου για την εξασφάλιση επιπλέον οικονομικής ενίσχυσης (Υπουργείο Υγείας, 2021). Επίσης, στον τομέα της ψυχικής υγείας δημιουργήθηκε ειδική γραμμή ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης (Υπουργείο Υγείας, 2021).

4.4. Πανδημία COVID-19 και κοινωνική ένταξη των Ρομά

4.4.1. Η επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη των Ρομά

Η πανδημία επηρέασε την καθημερινότητα των Ρομά σε επίπεδο άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους σχετικά με την κάλυψη βασικών αναγκών, στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην υγεία, στη στέγαση και την επίδραση στις διακρίσεις.

Η πανδημία COVID-19 κατέδειξε τις ιδιαίτερα αυξημένες συνέπειες σε επίπεδο υγείας και της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των πληθυσμών οικισμών Ρομά που εμφανίζουν υψηλό αποκλεισμό (European Commission, 2020).

Η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στους πληθυσμούς των Ρομά στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν περισσότερο εμφανής σε περιοχές που οι Ρομά διαβιούν σε συνθήκες που ευνοούν τον κοινωνικό αποκλεισμό και την υλική αποστέρηση (FRA, 2020).

Τα γενικά μέτρα που ελήφθησαν από τις ευρωπαϊκές χώρες για τον περιορισμό της μετάδοσης του κορονοϊού Covid-19 επηρέασαν την απασχόληση των Ρομά, κυρίως την άτυπη μορφή εργασίας και λόγω αυτού δεν ήταν σε θέση να αποκτήσουν πρόσβαση στα δικαιώματα και τις παροχές που απολαμβάνουν οι εργαζόμενοι σε τυπική απασχόληση (FRA, 2020).

Επίσης, καταγράφηκε η επίδραση της πανδημίας στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά λόγω δυσκολίας πρόσβασης στο διαδίκτυο και στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (FRA, 2020).

Στη στέγαση, αποτυπώθηκε η έλλειψη βασικών δικτύων και υποδομών κυρίως σε μη καταγεγραμμένους και μη επίσημους οικισμούς (FRA, 2020). Σε επίπεδο κοινωνικής φροντίδας, η μειωμένη καταγραφή της κατοικίας των Ρομά περιορίζει τη χρήση υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας (FRA, 2020).

Οι Ρομά που διαβιούν σε οικίες με μεγάλη συγκέντρωση προσώπων δεν ήταν εφικτό να τηρήσουν τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης και να τηρήσουν τους κανόνες υγιεινής (FRA, 2020).

Στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, οι Ρομά αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας (FRA, 2020).

Οι δημόσιοι λειτουργοί στην υγεία και στην εκπαίδευση και όσοι εργάζονταν στο πεδίο προσέφεραν υπηρεσίες και λειτούργησαν αντισταθμιστικά στις μεγάλες έκτακτες ανάγκες που επέφερε η πανδημία (FRA, 2020).

Κατά την πανδημία, παρατηρήθηκε αύξηση σε 15 ευρωπαϊκές χώρες που μελετήθηκαν ως προς την επίδραση του κορονοϊού Covid-19 στους Ρομά στις διακρίσεις και ειδικότερα στη ρητορική του μίσους και στον αντισιγγανισμό (FRA, 2020).

Επιπλέον, η πανδημία ανέδειξε την αναντιστοιχία μεταξύ των μεγάλων αναγκών σε τοπικό επίπεδο και τις δυνατότητων ανταπόκρισης σε αυτές από τους τοπικούς φορείς (FRA, 2020).

Στην Ελλάδα, σε επίπεδο διακρίσεων σε βάρος των Ρομά, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προέβησαν σε δημοσιεύματα μη τήρησης των περιοριστικών μέτρων από τους Ρομά και στην αρνητική στάση τους απέναντι στα μέτρα περιορισμού των μετακινήσεων (FRA, 2020).

Το 2022 σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 10 ευρωπαϊκές χώρες αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά σε επίπεδο εφαρμογής των ανθρώπινων δικαιωμάτων, γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι σε σχέση με παρόμοια έρευνα που πραγματοποιήθηκε προ εξαιτίας δεν καταγράφονται ιδιαίτερες αλλαγές παρά μόνο σε λίγα πεδία και ο συνολικός βαθμός διακρίσεων δεν έχει παρουσιάσει μεταβολή (FRA, 2022) .Στην ίδια ευρωπαϊκή έρευνα αναφέρεται η διαπίστωση ότι η πανδημία COVID-19 άσκησε επιρροή στις δράσεις κοινωνικής ένταξης των Ρομά αλλά και σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας (FRA, 2022).

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε αναφορικά με την επίδραση που είχε η πανδημία Covid-19 στις κοινότητες των Ρομά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στα δυτικά Βαλκάνια (ERGO Network, 2020) διερευνήθηκε η επίπτωση της πανδημίας COVID-19 στους Ρομά πληθυσμούς αναφορικά με την πρόσβασή τους σε διάφορα πεδία και ειδικότερα στην κάλυψη βασικών αναγκών, στην

εκπαίδευση, την απασχόληση, τη μετανάστευση, την υγεία, τη στέγαση και στις διακρίσεις. Τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας αναδεικνύουν την επίδραση της πανδημίας στους Ρομά σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και στα θεμελιώδη δικαιώματά τους (ERGO Network, 2020).

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας κατά την πανδημία COVID-19 των πολιτών Ρομά και μεταναστών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα που διαμένουν στην Ευρώπη, υπηκόους τρίτων χωρών, βρέθηκε ότι βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο και ότι είναι απαραίτητη η διαπολιτισμική προσέγγιση των συστημάτων υγείας και η εκπαίδευση σε θέματα υγείας προκειμένου για τη συμπερίληψη των ανωτέρω πληθυσμών τους στην υγεία (Bernadett, 2020).

Η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στους πληθυσμούς Ρομά στην Ισπανία ανέδειξε τις επιπτώσεις σε ήδη κοινωνικά αποκλεισμένες κοινότητες και είχε επιρροή σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ένταξης (Javier Arza Porras et al, 2020).

Στην Ιρλανδία πραγματοποιήθηκε έρευνα αναφορικά με τη χρήση των υπηρεσιών από τους Ρομά κατά τη διάρκεια της πανδημίας και βρέθηκε ότι η συντριπτική πλειοψηφία είχε πληροφορηθεί επαρκώς για τον COVID-19, σε ποσοστό άνω των μισών ερωτώμενων δήλωσαν ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που έλαβαν και ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό δήλωσε ικανοποιημένο από τις εξειδικευμένες υπηρεσίες που δέχτηκε κατά την πανδημία (HSE Social Inclusion, 2020).

Σε εργασία των Matache & Bhabha (2020) αναφορικά με το ρατσισμό εναντίον των Ρομά κατά την πανδημία COVID-19, διαπιστώνεται η ύπαρξη φαινομένων που παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των κοινωνικά αποκλεισμένων πληθυσμών Ρομά που ζουν σε υπερσυγκεντρωμένες περιοχές και αυτό συνιστά έκθεση σε υγειονομικό κίνδυνο τόσο των ιδίων όσο και του συνόλου.

Η Πανελλαδική Συνομοσπονδία Ελλήνων Ρομά « Ελλάν Πασσέ» (Ελλάν Πασσέ, 2022) υπέβαλε αναφορά σχετικά με το γεγονός ότι υπήρξε επίπτωση της πανδημίας COVID-19 στους πληθυσμούς Ρομά ανά την Ελλάδα και συμπεριέλαβε και την περιοχή των Σπάτων του Νομού Αττικής (FRA, 2020).

Σύμφωνα με τον FRA, η κοινότητα των Ρομά επηρεάστηκε από τα μέτρα που εγκρίθηκαν ως απάντηση στην επιδημία Covid-19. Πολλοί Ρομά έχουν χάσει τις πηγές του ημερήσιου εισοδήματος, ιδιαίτερα εκείνων των οποίων τα προς το ζην εξαρτώνται από καθημερινή ή περιστασιακή εργασία στον άτυπο τομέα, για παράδειγμα, τη συλλογή και πώληση σκραπ υλικών, μικροεμπόριο κλπ. (FRA, 2020). Η εργασία στον άτυπο τομέα αποκλείστηκε από τα μέτρα προστασίας που εστίασαν κυρίως στην απώλεια ή την αναστολή των επίσημων θέσεων εργασίας (FRA, 2020).

Η Ελλάδα απέστειλε απλή περιγραφή μέτρων και παρεμβάσεων, χωρίς να δίνονται ποιοτικά στοιχεία αναφορικά με τις συνέπειες του πληθυσμού Ρομά και ως εκ τούτου δεν αποδείχθηκε η αποτελεσματικότητα και αν καλύφθηκαν οι στόχοι που τέθηκαν πραγματικά.

4.4.2. Ευρωπαϊκές πολιτικές για τους Ρομά ως προς τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19

Τον Απρίλιο του 2020 το Συμβούλιο της Ευρώπης μέσω του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε αναφορά του πραγματοποίησε έκκληση στα κράτη-μέλη κατά τη διάρκεια της πανδημίας να προσανατολισθούν στην προάσπιση της ισότητας και της μέριμνας για τους Ρομά (Council of Europe, 2020).

Ειδικότερα, επισημαίνεται η σπουδαιότητα βελτίωσης των συνθηκών στις οποίες διαβιώνει ο Ρομά σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και η αντιμετώπιση

των διακρίσεων που βιώνουν περισσότερο κατά την πανδημία λόγω της απόδοσης της ευθύνης στους ίδιους της μετάδοσης του ιού και της μη συμμόρφωσης με τους υγειονομικούς περιορισμούς (Council of Europe, 2020).

Επιπλέον, στην ίδια αναφορά του Επιτρόπου καταγράφεται η δυσκολία τήρησης των προληπτικών μέτρων μετάδοσης του κορονοϊού Covid-19 από τους Ρομά λόγω των ελλιπών υποδομών και της συνάθροισης πολλών ατόμων στους οικισμούς καθώς και η δυσκολία πρόσβασης σε υγειονομικούς φορείς λόγω αστικοδημοτικών προβλημάτων και γεωγραφικής απόστασης (Council of Europe, 2020).

Επιπροσθέτως, διαπιστώνεται η ύπαρξη οικονομικών προβλημάτων στους Ρομά και στην κάλυψη βασικών βιοτικών αναγκών και εξασφάλισης σίτισης λόγω μη πρόσβασης στους καθημερινούς οικονομικούς πόρους και στις κοινωνικές παροχές εξαιτίας των συνθηκών που επιβάλλει η πανδημία (Council of Europe, 2020).

Με τον «Κανονισμό (ΕΕ) 2020/559 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2020 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014 όσον αφορά τη θέσπιση ειδικών μέτρων για την αντιμετώπιση της επιδημικής έκρηξης της COVID-19» (EUR-Lex, 2020) αποφασίστηκε η απόδοση στα κράτη-μέλη 100 % συγχρηματοδότηση για την υλική συνδρομή σε απόρους μέσω του «Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους» (EUR-Lex, 2020).

4.4.3. Εθνικές πολιτικές για τους Ρομά ως προς τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19

Στην Ελλάδα, τα μέτρα περιορισμού του κορονοϊού Covid-19 που ελήφθησαν για το γενικό πληθυσμό δεν εμπεριείχαν εξειδικευμένα μέτρα που να απευθύνονται στους οικισμούς των Ρομά αλλά υλοποιήθηκαν συγκεκριμένα

μέτρα κατά περίπτωση σε καταυλισμούς όταν καταγράφηκαν θετικά κρούσματα (FRA, 2020).

Σε κάποιες περιοχές διαβίωσης Ρομά που εντοπίστηκαν θετικά κρούσματα COVID-19, η πολιτεία έλαβε ειδικά μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης της νόσου με περιορισμό των μετακινήσεων εκτός οικισμών για συγκεκριμένες ημέρες, καθώς και προστατευτικές ενέργειες (FRA, 2020).

Η Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Υποθέσεων εξέδωσε εγκύκλιο με την οποία καλούσε τους Δημάρχους να λάβουν εξειδικευμένα μέτρα προκειμένου να περιορισθεί η διάδοση του κορονοϊού Covid-19 εντός των κοινοτήτων των Ρομά και σχετική εγκύκλιος εκδόθηκε από το Υπουργείο Υγείας με μέτρα που σχετίζονται με την εξασφάλιση βασικών συνθηκών υγιεινής και οδηγιών για τη μείωση των κοινωνικών επαφών (FRA, 2020).

Το Υπουργείο Εσωτερικών εξέδωσε απόφαση προκειμένου για την επιχορήγηση με 2.255.000,00 ευρώ στους Δήμους της χώρας για την χρηματοδότηση δράσεων που θα χρησιμοποιηθούν σε οικισμούς Ρομά όπως για την απολύμανση στους καταυλισμούς, την ενημέρωση των Ρομά για τις συνέπειες του κορονοϊού, διανομή νερού εμφιαλωμένου όπου χρειάστηκε και σε οτιδήποτε δύναται να εφαρμοσθεί προληπτικά και το αξιολογεί ο κάθε Δήμος για την προστασία της δημόσιας υγείας (Υπουργείο Εσωτερικών, 2020).

Αναφορικά με τις κρατικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού για τη διαχείριση της πανδημίας , υλοποιήθηκαν μέτρα και δράσεις υγειονομικής και κοινωνικής στήριξης, πληροφόρηση για την προστασία της υγείας, παροχές αγαθών, καθώς και κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες (FRA, 2020).

Ειδικότερα, δόθηκε παράταση στην πληρωμή των αναπηρικών επιδομάτων, αναβλήθηκε η σύγκλιση των Επιτροπών για την πιστοποίηση της αναπηρίας και επεκτάθηκε η δωρεάν περίθαλψη για ανασφαλιστούς πολίτες (FRA, 2020).

Προκειμένου για τη διαχείριση της πανδημίας υπήρξε συνέργεια με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη διανομή ψηφιακού υλικού για την εξ' αποστάσεως παρακολούθηση σχολικών μαθημάτων από τους μαθητές Ρομά (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Επιπλέον, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων σε συνεργασία με τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας πραγματοποιεί δράσεις που σχετίζονται με τον εμβολιασμό των Ρομά σε οικισμούς (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Μέσω της ελληνικής στρατηγικής ένταξης των Ρομά προκειμένου για τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19 ακολουθείται η Σύσταση της Επιτροπής για την ενίσχυση της απασχόλησης (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και την ομάδα των Ρομά στον Άξονα 4 «Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές» προκειμένου για την προώθηση των κοινωνικών δικαιωμάτων και της ισότητας μετά την πανδημία (FRA, 2022).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριέλαβε στην εισήγησή της προς το Συμβούλιο πρόταση το 2022 αναφορικά με την πρόσθετη οικονομική συνδρομή στην Ελλάδα με τη μορφή δανείου διαμέσου του «SURE» (EUR-Lex, 2020) 900 εκατομμύρια ευρώ και η συνολική ενίσχυση θα ανέλθει συνολικά στα 6,2 δις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Η Ελλάδα εφάρμοσε τον ανωτέρω κανονισμό ο οποίος «είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος» (EUR-Lex, 2020) και έκανε χρήση αυτής της δυνατότητας λόγω της μεγάλων οικονομικών αναγκών που προέκυψαν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού οι οποίες επλήγησαν από την εμφάνιση της πανδημίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη το 2020 εξέδωσε Οδηγό «για τα μέτρα Κοινωνικής Προστασίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του

κορωνοϊού Covid-19 COVID-19» ο οποίος περιλαμβάνει σε κατάλογο τα μέτρα που ελήφθησαν από την πολιτεία στους τομείς της κοινωνικής προστασίας (Συνήγορος του Πολίτη, 2020).

Τα Κέντρα Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο αναφορικά με τη στήριξη των Ρομά κατά τη διάρκεια της πανδημίας σε τοπικό επίπεδο ακολουθώντας τις οδηγίες και εφαρμόζοντας τις πολιτικές του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων αλλά και των συναρμόδιων φορέων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα, τα Κέντρα Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά μέσω των στελεχών τους συνέχισαν απρόσκοπτα την παροχή υπηρεσιών στους Ρομά της γεωγραφικής περιοχής αρμοδιότητάς τους με εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας πέραν της φυσικής επαφής όπως η τηλεφωνική επικοινωνία, η ενεργοποίηση γραμμής συμβουλευτικής στήριξης και η ανάπτυξη δράσεων έκτακτου χαρακτήρα.

Πραγματοποιήθηκαν δράσεις ενημερωτικού χαρακτήρα, συνεργασία με άλλες υπηρεσίες των ΟΤΑ α΄ βαθμού και με δομές καταπολέμησης της φτώχειας, διανομές υγειονομικού υλικού, εμβολιασμοί και τεστ ανίχνευσης του κορωνοϊού Covid-19 σε συνεργασία με τον ΕΟΔΥ αλλά και παροχή βασικών ειδών πρώτης ανάγκης για την αντιμετώπιση της φτώχειας .

Όλες οι ενέργειες που υλοποίησαν τα Παραρτήματα Ρομά είχαν ως σκοπό τη διαχείριση της έκτακτης αντιμετώπισης της πανδημίας και των δυσκολιών που αντιμετώπισαν οι Ρομά ως απόρροια των νέων συνθηκών που διαμορφώθηκαν και επηρέασαν την κοινωνική τους ένταξη.

Η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας τον Αύγουστο του 2020 απευθύνθηκε σε όλα τα Παραρτήματα Ρομά των Δήμων της χώρας προκειμένου να αποστείλουν απολογιστικά στοιχεία αναφορικά με τις ενέργειες και τις παρεμβάσεις τους σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ένταξης των Ρομά κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020.

Ανάμεσα στις δράσεις των Παραρτημάτων Ρομά κατά το έτος 2020 που ζητήθηκε να καταγραφούν είναι οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις στην πρόληψη και στον περιορισμό της μετάδοσης του κορονοϊού Covid-19.

Κρίθηκε απαραίτητος ο άμεσος σχεδιασμός εστιασμένων ενεργειών στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά , καθώς όλα τα πεδία της καθημερινότητάς τους δέχτηκαν επιρροή και αποκάλυψαν τις διακρίσεις εις βάρος τους και τη μειωμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες και τα αγαθά.

Κεφάλαιο 5. Έρευνα

5.1. Μεθοδολογία

«Η ποσοστική δειγματοληψία (Babbie, 2011) είναι ένας τύπος μη πιθανοτικής δειγματοληψίας όπου οι μονάδες επιλέγονται σε δείγμα βάσει προκαθορισμένων χαρακτηριστικών, έτσι ώστε το συνολικό δείγμα να διαθέτει την ίδια κατανομή χαρακτηριστικών που θεωρείται ότι υπάρχουν στον υπό μελέτη πληθυσμό». Το δειγματοληπτικό πλαίσιο της έρευνας είναι το σύνολο της κοινότητας του καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής.

Έγινε συστηματική δειγματοληψία, συμπεριείχε δηλαδή όλα τα ενήλικα μέλη της κοινότητας. Από το σύνολο των 136 ατόμων συμπληρώθηκαν 107 ερωτηματολόγια. 7 άτομα δεσμεύτηκαν προφορικά ότι θα απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο αλλά δε βρέθηκε ο χρόνος . Επίσης, 29 άτομα απουσίαζαν για λόγους εργασίας. Προσδιορίστηκαν ποσοτικές και ποιοτικές μεταβλητές.

Καταρτίστηκε ένα πιλοτικό ερωτηματολόγιο το οποίο δοκιμάστηκε από τον διαμεσολαβητή του Παραρτήματος Ρομά ο οποίος διαθέτει εμπειρία σε κοινωνικές δομές και μεταξύ άλλων είναι εκπαιδευτής αναλφάβητων ενηλίκων Ρομά και είναι γνώστης της κοινότητας και τροποποιήθηκε κατά τέτοιο τρόπο

ώστε να είναι αντιληπτά τα ερωτήματα από τους συμμετεχόμενους. Δόθηκε έντυπο ενημέρωσης αναφορικά με τους σκοπούς της έρευνας και ενημέρωσης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Για να αντισταθμιστεί το εμπόδιο της αναλφαβητισμού η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε με ξεχωριστή συνέντευξη ανά άτομο ή οικογένεια παρουσία διαμεσολαβητή των Ρομά όπου διευκρίνιζε στη γλώσσα Ρομανί τυχόν ερωτήματα.

Οι συμμετέχοντες παρουσίαζαν προθυμία για συμμετοχή στην έρευνα και μιλούσαν με άνεση δίνοντας περισσότερες πληροφορίες από αυτές που ζητούνταν . Έτσι χρειάστηκε να διευκρινίζεται η ερώτηση μέχρι να δοθούν με σαφήνεια οι απαντήσεις στα ερωτήματα.

Κατά το στάδιο της ανάλυσης χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή SPSS όπου εισήχθησαν τα στοιχεία και αποτυπώθηκαν τα αποτελέσματα σε πίνακες η ανάλυση των οποίων και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν παρατίθεται σε επόμενο κεφάλαιο.

5.2. Δείγμα

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Νοέμβριο 2022 έως το Δεκέμβριο 2022. Πραγματοποιήθηκε πλήρης δειγματοληψία στο σύνολο του ενήλικου πληθυσμού κι αυτό γιατί «ένα μεγάλο δείγμα (Babbie, 2011) είναι ένας ομοιογενής πληθυσμός παράγει δείγματα με μικρότερα δειγματοληπτικά σφάλματα». Ως στατιστικός πληθυσμός επιλέχθηκε ο ενήλικος πληθυσμός Ρομά που διαβιεί στον εδραιωμένο καταυλισμό Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος Νομού Αττικής και ανέρχεται σε 143 άτομα . Η ομάδα στόχος εντοπίστηκε με βάση την επίσημη καταγραφή των οικισμών Ρομά πανελλαδικά έτους 2021 από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων το οποίο δημοσιεύτηκε το έτος 2022 και της καταγραφής του Παραρτήματος Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος κατά το έτος 2021.

Προκειμένου για τη συμμετοχή των ερωτώμενων στην έρευνα λήφθηκε η απαιτούμενη έγγραφη συγκατάθεσή τους.

5.3. Μέσα Συλλογής Δεδομένων

Η εμπειρική έρευνα διεξήχθη μέσω δομημένου ερωτηματολογίου 40 ερωτήσεων, αποτελούμενο από 38 κλειστές ερωτήσεις και 2 ανοικτές ερωτήσεις. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονταν ερωτήσεις τυπολογίας (ναι /όχι κλπ), κλίμακας Likert και κλίμακας Guttman. Η κλίμακα Likert (Babbie, 2011) προσπαθεί να αποτυπώσει το βαθμό έντασης διαφορετικών στοιχείων σε απαντήσεις ερωτημάτων όπως «συμφωνώ έντονα» «συμφωνώ» «διαφωνώ» «διαφωνώ έντονα» κλπ. «Η κλίμακα Guttman (Babbie, 2011) είναι ένα είδος σύνθετου μέτρου όπου χρησιμοποιείται για να συνοψίσει διαφορετικές διακριτές παρατηρήσεις και να αναπαραστήσει μια πιο γενική μεταβλητή».

Η κατάρτιση του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε βάσει ερωτηματολογίων της διεθνούς βιβλιογραφίας. Ειδικότερα, αντλήθηκε υλικό από τις ακόλουθες μελέτες:

Javier Arza Porras et.al (2020) οι οποίοι πραγματοποίησαν έρευνα στην Ισπανία αναφορικά με τον τρόπο που επηρέασε η πανδημία COVID-19 την καθημερινότητα των Ρομά.

HSE Social Inclusion (2020) που πραγματοποίησε έρευνα στην Ιρλανδία αναφορικά με τη χρήση των υπηρεσιών από τους Ρομά κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

European Union Agency For Fundamental Rights (2022) που πραγματοποίησε έρευνα σε 10 ευρωπαϊκές χώρες συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά σε επίπεδο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ERGO Network (2020), ο οποίος είναι Οργανισμός που αποτελείται από Οργανώσεις Ρομά της Ευρώπης, πραγματοποίησε έρευνα αναφορικά με την

επίδραση που είχε η πανδημία Covid-19 στις κοινότητες των Ρομά σε 7 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε 6 χώρες των δυτικών Βαλκανίων και την Τουρκία.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει έξι ενότητες με την ακόλουθη δομή:

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων με 2 κλειστές ερωτήσεις, το φύλο και την ηλικία.

Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει την πρόσβαση σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση για την κάλυψη βασικών αναγκών και αποτελείται από 5 κλειστές ερωτήσεις.

Η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά και αποτελείται από 23 ερωτήσεις συνολικά, συμπεριλαμβανομένης 1 ανοικτής ερώτησης.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει τις διακρίσεις και αποτελείται από 3 κλειστές ερωτήσεις.

Η πέμπτη ενότητα περιλαμβάνει την πρόσβαση στην ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή και αποτελείται από 2 κλειστές ερωτήσεις.

Η έκτη ενότητα περιλαμβάνει την ικανοποίηση από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας και αποτελείται από 4 κλειστές ερωτήσεις.

Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου είναι ανοικτού τύπου έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι ερωτώμενοι να καταγράψουν τις προτάσεις τους σχετικά με την ισότιμη πρόσβασή τους σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

5.4. Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Προηγήθηκε της διεξαγωγής της έρευνας προετοιμασία με τη συνεργασία του διαμεσολαβητή του Παραρτήματος Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος προκειμένου να καταγραφεί η διάθεση των Ρομά να συμμετάσχουν στην έρευνα.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε με την αυτοπρόσωπη παρουσία της ερευνήτριας φοιτήτριας και με την εθελοντική συνδρομή του διαμεσολαβητή του Παραρτήματος Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος εντός του γεωγραφικού χώρου του καταυλισμού. Απάντησαν συνολικά 107 ερωτώμενοι.

5.5. Ανάλυση

Στην έρευνα εφαρμόσαμε περιγραφική στατιστική μέσω του προγράμματος SPSS για τις ακόλουθες μεταβλητές υπό συνθήκες πανδημίας :

1. «Πρόσβαση σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση»
2. «Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά»
3. «Διακρίσεις»
4. «Ενεργός Συμμετοχή στην Κοινωνική, Οικονομική και Πολιτική Ζωή»
5. «Η Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια της πανδημίας»

Η ερευνητικός στόχος της εργασίας ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας στις εξεταζόμενες μεταβλητές για το δείγμα συμμετεχόντων - Ρομά οι οποίοι διαβιούν στον εδραιωμένο οικισμό του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής.

Κεφάλαιο 6.Αποτελέσματα

Στις επόμενες παραγράφους του παρόντος κεφαλαίου πραγματοποιείται η καταγραφή και η αποτύπωση υπό τη μορφή πινάκων και ραβδογραμμάτων των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας και σχετίζονται με τις ερωτήσεις που υπεβλήθησαν στους Ρομά του καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής και τις σχετικές απαντήσεις τους που συγκεντρώθηκαν.

6.1.Κοινωνικοδημογραφικά Χαρακτηριστικά

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων.

Πίνακας 1:Κοινωνικοδημογραφικά Χαρακτηριστικά των Συμμετεχόντων

Δημογραφικά χαρακτηριστικά	<i>n</i>	%
Φύλο		
Γυναίκα	55	51.4
Άντρας	52	48.6
Ηλικία		
18-24	27	25.2
25-34	26	24.3
35-54	37	34.6
55+	17	15.9

Το δείγμα μας αποτελείτο από 107 συμμετέχοντες - Ρομά οι οποίοι διαβιούν στον εδραιωμένο οικισμό του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής με ηλικιακό εύρος από 18 ετών έως άνω των 55 ετών. Οι 52 εξ αυτών ήταν άντρες (48.6%) ενώ οι 55 (51.4%) ήταν γυναίκες.

Frequencies

Statistics

Φύλο

N	Valid	107
	Missing	29
Mode		1
Range		1
Minimum		0
Maximum		1

Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	52	38,2	48,6	48,6
	Γυναίκα	55	40,4	51,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Frequencies

Statistics

		Φύλο	Ηλικία
N	Valid	107	107
	Missing	29	29

Frequency Table

Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	52	38,2	48,6	48,6
	Γυναίκα	55	40,4	51,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	18-24	27	19,9	25,2	25,2
	25-34	26	19,1	24,3	49,5
	35-54	37	27,2	34,6	84,1
	55+	17	12,5	15,9	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

6.2. Η επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση

Σε αυτό το σημείο επιχειρείται η ανάδειξη της πρόσβασης των ερωτώμενων σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση για την κάλυψη βασικών αναγκών και η καταγραφή της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 σε αυτό το πεδίο, η οποία φαίνεται στους επόμενους Πίνακες 2 έως και 7.

Πίνακας 2: Πρόσβαση σε παροχές πριν την Πανδημία

Πριν την πανδημία, σε ποιους εισοδηματικούς πόρους και παροχές είχατε πρόσβαση;

Πρόσβαση σε παροχές πριν την Πανδημία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές, οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα	67	49,3	49,3	49,3
Πρόσβαση σε παροχές οικονομικής στήριξης και προστασίας της μητρότητας, της οικογένειας και του παιδιού	8	5,9	5,9	55,1

Πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε επιδοματικές παροχές ΑΜΕΑ	1	,7	,7	55,9
Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης	40	29,4	29,4	85,3
Δεν είχα καμία πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές	20	14,7	14,7	100,0
Total	136	100,0	100,0	

Αναφορικά με την πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές, οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα πριν την πανδημία, σύμφωνα με τον Πίνακα 3 προκύπτει ότι οι ερωτώμενοι επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό (το ποσοστό πρόσβασης πριν την πανδημία να ανέρχεται σε 49,3%) ποσοστό που μπορεί να αποδοθεί στη συνεχή παροχή υπηρεσιών από τις κοινωνικές δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης.

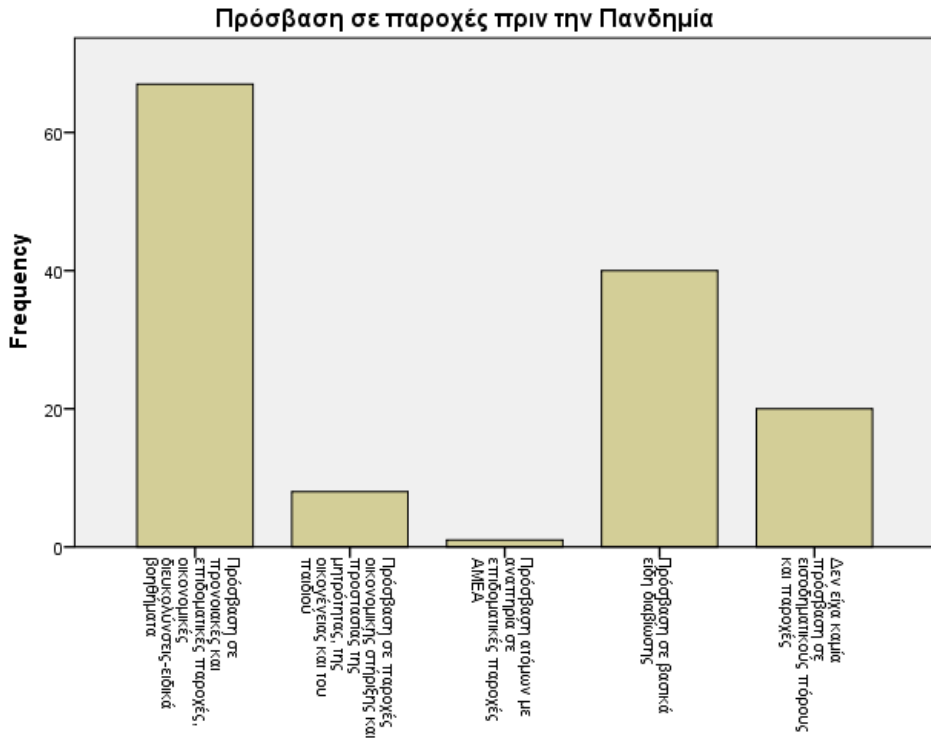
Frequencies

Statistics

	Πρόσβαση σε παροχές πριν την Πανδημία	Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 , σε ποιους εισοδηματικούς πόρους και παροχές είχατε πρόσβαση;	Υπήρξε μείωση στα εισοδήματά σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ;	Τι είδους δυσκολίες είχατε στην κάλυψη των βασικών αναγκών σας πριν την πανδημία COVID-19;	Σε τι βαθμό επηρέασε η πανδημία COVID-19 την κάλυψη των προηγούμενων βασικών αναγκών;
Valid	136	130	105	112	107
Missing	0	6	31	24	29

Frequency Table

Ραβδόγραμμα 1: Απεικόνιση συχνοτήτων για την επιρροή της πανδημίας COVID-19 στην κάλυψη των βασικών αναγκών.

Πίνακας 3: Πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές κατά τη διάρκεια της Πανδημίας

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 , σε ποιους εισοδηματικούς πόρους και παροχές είχατε πρόσβαση;

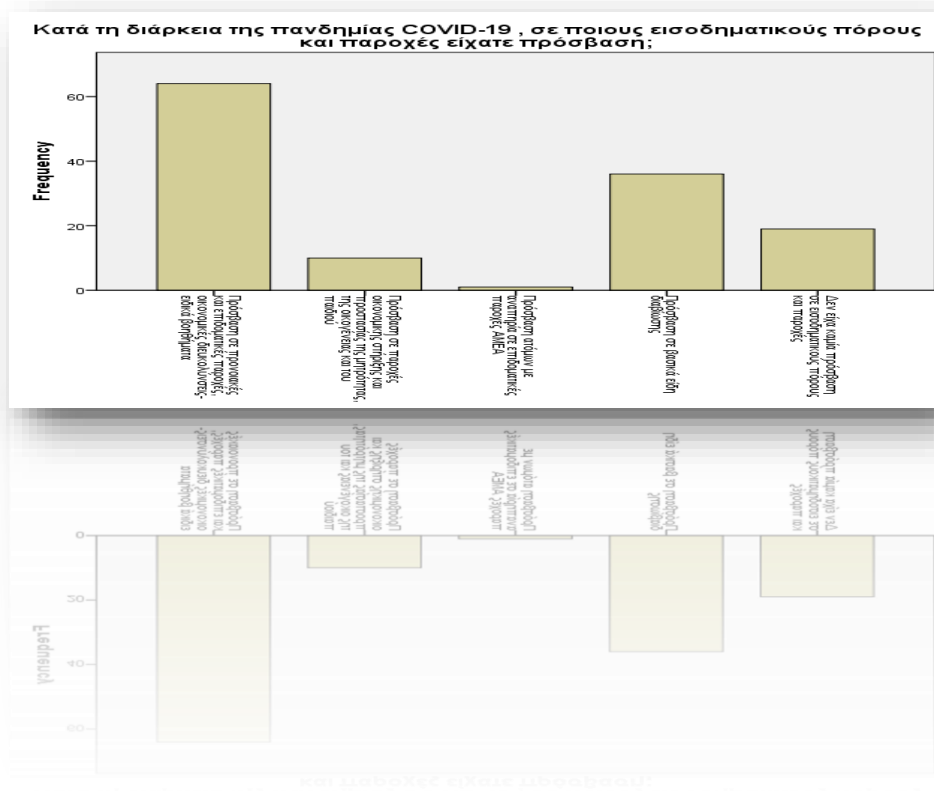
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές,οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα	64	47,1	49,2	49,2

	Πρόσβαση σε παροχές οικονομικής στήριξης και προστασίας της μητρότητας, της οικογένειας και του παιδιού	10	7,4	7,7	56,9
	Πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε επιδοματικές παροχές ΑΜΕΑ	1	,7	,8	57,7
	Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης	36	26,5	27,7	85,4
	Δεν είχα καμία πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές	19	14,0	14,6	100,0
	Total	130	95,6	100,0	
Missing	System	6	4,4		
Total		136	100,0		

Αναφορικά με την πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές, οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα κατά την πανδημία σύμφωνα με τον Πίνακα 4, το ποσοστό επίδρασης είναι χαμηλό, με πρόσβαση κατά 64%, λόγω της απρόσκοπτης λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών στην τοπική αυτοδιοίκηση και των Παραρτημάτων Ρομά που παρείχαν υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης αδιαλείπτως κατά την πανδημία.

Στη λειτουργία των κοινωνικών δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης κατά τη διάρκεια της πανδημίας μπορεί να αποδοθεί επίσης και ο μικρός βαθμός επίδρασης της πανδημίας στην πρόσβαση των ερωτώμενων στα βασικά είδη διαβίωσης, με το ποσοστό πρόσβασης κατά την πανδημία να είναι 40%.

Ραβδόγραμμα 2: Απεικόνιση συχνοτήτων για την επιρροή της πανδημίας COVID-19 στην κάλυψη των βασικών αναγκών.

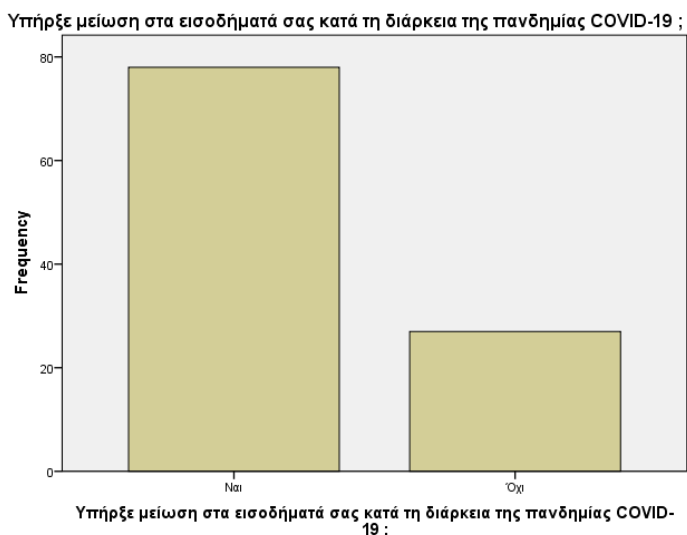
Πίνακας 4: Επηρεασμός εισοδημάτων από την Πανδημία
Υπήρξε μείωση στα εισοδήματά σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	78	57,4	74,3	74,3
	Όχι	27	19,9	25,7	100,0
	Total	105	77,2	100,0	
Missing	System	31	22,8		

Total	136	100,0	
-------	-----	-------	--

Όπως εμφανίζεται στον Πίνακα 6, οι 78 συμμετέχοντες (74.3%) είδαν μείωση στο εισόδημά τους, ποσοστό που αποδεικνύει τη μεγάλη επίδραση της πανδημίας στο βιοτικό τους επίπεδο. Το εισόδημα των ερωτώμενων ήδη πριν πανδημία ήταν χαμηλό και το οποίο στη συντριπτική πλειοψηφία ανέρχεται πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι περιορισμοί που τέθηκαν επιτελικά στον τομέα της απασχόλησης επέδρασαν καταλυτικά στην προηγούμενη κατάσταση φτώχειας την οποία βρίσκονταν και η πανδημία ανέδειξε με αρνητικό τρόπο το υψηλό επίπεδο υλικής αποστέρησης των ερωτώμενων Ρομά.

Ραβδόγραμμα 3: Απεικόνιση συχνοτήτων για τη μείωση των εισοδημάτων κατά την COVID-19

Πίνακας 5: Ποιες ανάγκες δεν καλύπτονταν πριν την Πανδημία

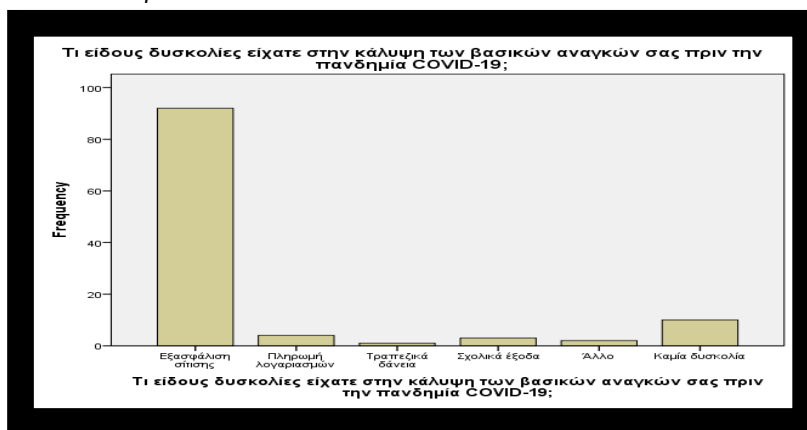
Τι είδους δυσκολίες είχατε στην κάλυψη των βασικών αναγκών σας πριν την πανδημία COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Εξασφάλιση σίτισης	92	67,6	82,1	82,1
	Πληρωμή λογαριασμών	4	2,9	3,6	85,7

	Τραπεζικά δάνεια	1	,7	,9	86,6
	Σχολικά έξοδα	3	2,2	2,7	89,3
	Άλλο	2	1,5	1,8	91,1
	Καμία δυσκολία	10	7,4	8,9	100,0
	Total	112	82,4	100,0	
Missing	System	24	17,6		
Total		136	100,0		

Όπως εμφανίζεται στον πίνακα 6, οι 92 ερωτώμενοι (67.6%) είχαν δυσκολία στην εξασφάλιση επαρκούς σίτισης πριν την πανδημία και αυτό συνδέεται με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας που παρουσιάζουν λόγω των χαμηλών δεξιοτήτων τους και της δυσκολίας αναζήτησης εργασίας λόγω ελλιπούς πληροφόρησης. Επίσης, η δυσκολία στην εξασφάλιση επαρκούς σίτισης σχετίζεται με τα υψηλά επίπεδα ακραίας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Ραβδόγραμμα 4: Σχηματική αποτύπωση των δυσκολιών που υπήρξαν στην κάλυψη των βασικών αναγκών

Πίνακας 6: Βαθμός επηρεασμού κάλυψης προηγούμενων βασικών αναγκών από την Πανδημία

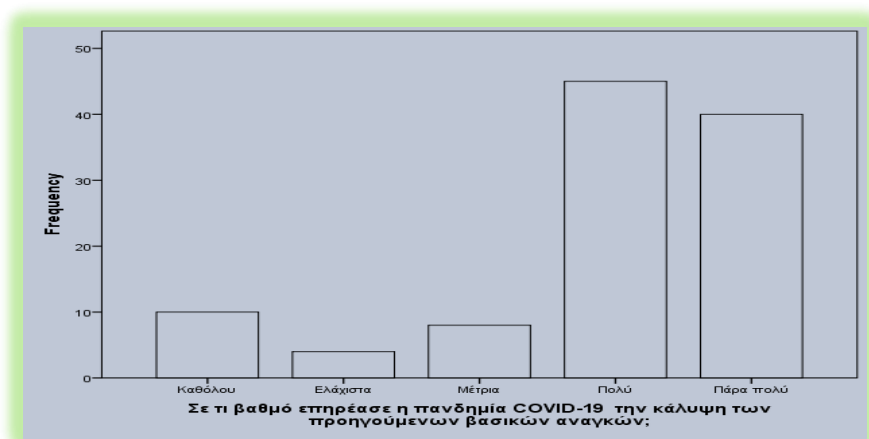
Σε τι βαθμό επηρέασε η πανδημία COVID-19 την κάλυψη των προηγούμενων βασικών αναγκών;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	10	7,4	9,3	9,3
	Ελάχιστα	4	2,9	3,7	13,1

	Μέτρια	8	5,9	7,5	20,6
	Πολύ	45	33,1	42,1	62,6
	Πάρα πολύ	40	29,4	37,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον πίνακα 7, οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 42,1% φαίνεται ότι η πανδημία τους επηρέασε πολύ και σε ποσοστό 37,4 πάρα πολύ ως προς την κάλυψη των προηγούμενων βασικών αναγκών και εν προκειμένω τη δυσκολία στην εξασφάλιση επαρκούς σίτισης. Το εύρημα αυτό συνδέεται με τη δυσκολία απασχόλησης, κυρίως της άτυπης όπως το πλανόδιο εμπόριο, ή η πώληση προϊόντων σε λαϊκές αγορές κατά την πανδημία η οποία επλήγη λόγω των περιορισμών και της απαγόρευσης των μετακινήσεων.

Ραβδόγραμμα 5: Απεικόνιση συχνοτήτων για την επιρροή της πανδημίας COVID-19 στην κάλυψη των βασικών αναγκών.

Στον ακόλουθο Πίνακα 7 παρουσιάζεται η συνολική εικόνα της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 στην πρόσβαση σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση.

Πίνακας 7. Συνολική πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση κατά την Πανδημία

	<i>n</i>	<i>%</i>
Πρόσβαση σε παροχές πριν την Πανδημία		
Πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές, οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα	67	49.3
Πρόσβαση σε παροχές οικονομικής στήριξης και προστασίας της μητρότητας, της οικογένειας και του παιδιού	8	5.9
Πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε επιδοματικές παροχές ΑΜΕΑ	1	.7
Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης	40	29.4
Δεν είχα καμία πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές	20	14.7
Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 , σε ποιους εισοδηματικούς πόρους και παροχές είχατε πρόσβαση;		
Πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές, οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα	64	49.2
Πρόσβαση σε παροχές οικονομικής στήριξης και προστασίας της μητρότητας, της οικογένειας και του παιδιού	10	7.7
Πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε επιδοματικές παροχές ΑΜΕΑ	1	.8
Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης	36	27.7
Δεν είχα καμία πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές	19	14.6
Υπήρξε μείωση στα εισοδήματά σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ;		
Ναι	78	74.3
Όχι	27	25.7
Τι είδους δυσκολίες είχατε στην κάλυψη των βασικών αναγκών σας πριν την πανδημία COVID-19;		
Εξασφάλιση σίτισης	92	82.1
Πληρωμή λογαριασμών	4	3.6
Τραπεζικά δάνεια	1	.9
Σχολικά έξοδα	3	2.7
Άλλο	2	1.8
Καμία δυσκολία	10	8.9
Σε τι βαθμό επηρέασε η πανδημία COVID-19 την κάλυψη των προηγούμενων βασικών αναγκών;		
Καθόλου	10	9.3
Ελάχιστα	4	3.7

Μέτρια	8	7.5
Πολύ	45	42.1
Πάρα πολύ	40	37.4

Στον Πίνακα 7 αποτυπώνονται συνολικά οι απαντήσεις που δόθηκαν στο πεδίο της πρόσβασης των ερωτώμενων σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση για την κάλυψη βασικών αναγκών (Πυλώνας Ι της ΕΣΚΕ) όπου φαίνεται η επιρροή της πανδημίας COVID-19 όπου προκύπτει ότι το 79.5% των ερωτώμενων επηρεάστηκε τουλάχιστον κατά πολύ από την πανδημία, ποσοστό που προκύπτει από την πρόσθεση των συμμετεχόντων που δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό κατά 42,1% και σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό κατά 37,4%. Το ποσοστό είναι υψηλό και επιβεβαιώνει τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό των Ρομά.

6.3.Η επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά

6.3.1.Στον τομέα της Εκπαίδευσης

Το αποτύπωμα της πανδημίας COVID – 19 στον τομέα της Εκπαίδευσης διαγράφεται στους επόμενους Πίνακες 8 έως και 13.

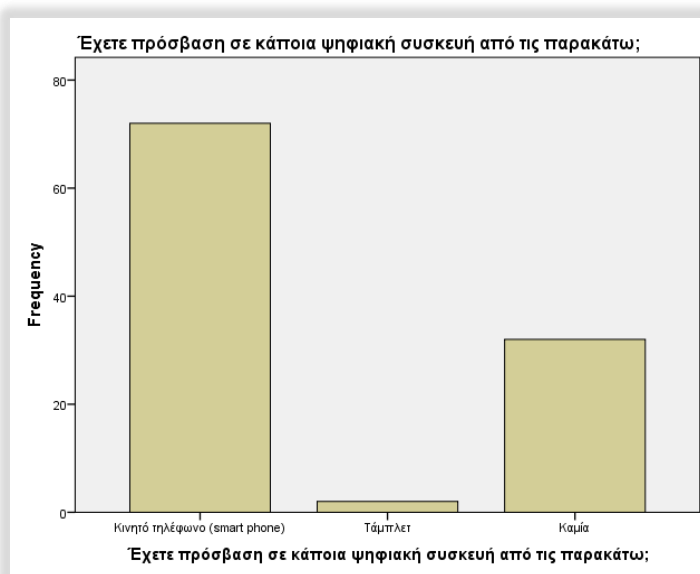
Πίνακας 8: Πρόσβαση σε ψηφιακή συσκευή και είδος Έχετε πρόσβαση σε κάποια ψηφιακή συσκευή από τις παρακάτω;

Valid	Κινητό τηλέφωνο (smart phone)	72	52,9	67,9	67,9
	Τάμπλετ	2	1,5	1,9	69,8
	Καμία	32	23,5	30,2	100,0
	Total	106	77,9	100,0	

Missing System	30	22,1		
Total	136	100,0		

Στον πίνακα 8 καταγράφεται η πρόσβαση των συμμετεχόντων σε κάποια ψηφιακή συσκευή και τα αποτελέσματα εμφανίζουν ποσοστό 72 ερωτώμενων (67,9%) να έχουν πρόσβαση σε κινητό τηλέφωνο και ακολουθεί η απάντηση «Καμία» σε ποσοστό 32 και η απάντηση «τάμπλετ» έλαβε το ποσοστό του 1,9%. Τα αποτελέσματα συνδέονται με το πρόβλημα του χαμηλού οικονομικού τους επιπέδου και αποκαλύπτει την ύπαρξη ψηφιακού χάσματος. Το κινητό τηλέφωνο είναι ένα μέσο επικοινωνίας για τους ίδιους και δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες για τη χρήση του διαδικτύου, καθώς αυτό συνεπάγεται κόστος. Το χαμηλό ποσοστό για την πρόσβαση σε τάμπλετ συνδέεται άρρηκτα με την παραπάνω διαπίστωση.

Ραβδόγραμμα 6: Σχηματική αποτύπωση προσβασιμότητας σε ψηφιακή συσκευή

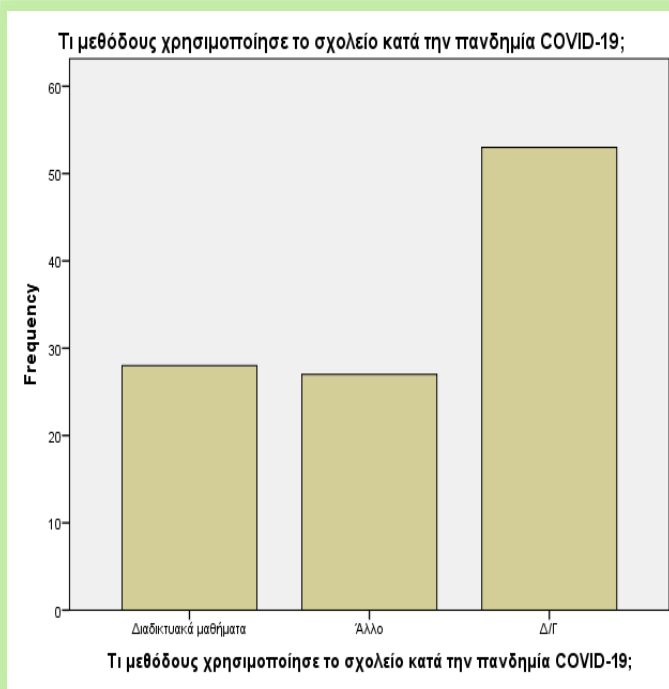
Πίνακας 9: Είδος εκπαιδευτικών μεθόδων από τα σχολεία στην πανδημία

Τί μεθόδους χρησιμοποίησε το σχολείο κατά την πανδημία COVID-19;

	Freque ν y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαδικτυακά μαθήματα	28	20,6	25,9	25,9
Άλλο	27	19,9	25,0	50,9
Δ/Γ	53	39,0	49,1	100,0
Total	108	79,4	100,0	
Missing System	28	20,6		
Total	136	100,0		

Στον Πίνακα 9 εμφανίζεται το είδος των εκπαιδευτικών μεθόδων που χρησιμοποίησε το σχολείο κατά την πανδημία COVID-19, με 53 (49,1%) να απαντούν ότι δε γνωρίζουν και 28 (25,9%) να απαντούν τα «διαδικτυακά μαθήματα». Επίσης 27 (25,0%) απάντησαν το « Άλλο». Το ποσοστό των απαντήσεων «Δ/Γ» αποτελεί στοιχείο που σχετίζεται με τις ηλικίες των ατόμων που έδωσαν αυτή την απάντηση, καθώς δεν εξάγεται άμεσα το συμπέρασμα ότι δε γνωρίζει ο υπόλοιπος πληθυσμός τί επελέγη από τα σχολεία ως μέθοδος εκπαίδευσης εφόσον ένα ποσοστό 25,9% έχει γνώση της εφαρμογής των διαδικτυακών μαθημάτων από τα σχολεία. Τα παιδιά δέχτηκαν τις υπηρεσίες από την παιδαγωγό του Παραρτήματος Ρομά του Δήμου, η οποία με επιτόπια παρουσία και με την αρωγή και των υπολοίπων στελεχών της δομής, κάνοντας χρήση του εξοπλισμού του Δήμου (τάμπλετ) διευκόλυε την τηλεκπαίδευση των παιδιών κατά την πανδημία.

Ραβδόγραμμα 7: Σχηματική αποτύπωση των εκπαιδευτικών μεθόδων κατά την πανδημία

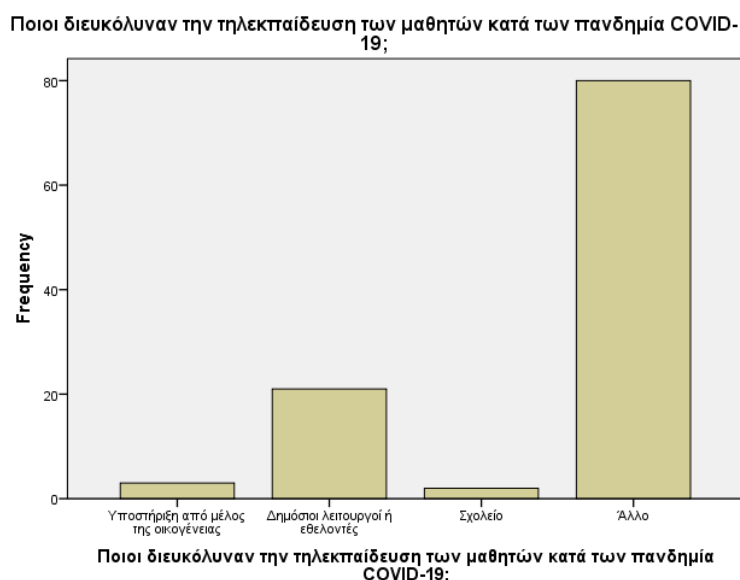

Πίνακας 10: Υποστηρικτικό δίκτυο των ανηλίκων Ρομά κατά την εκπαίδευση
Ποιοι διευκόλυναν την τηλεεκπαίδευση των μαθητών κατά την πανδημία COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Υποστήριξη από μέλος της οικογένειας	3	2,2	2,8	2,8
	Δημόσιοι λειτουργοί ή εθελοντές	21	15,4	19,8	22,6
	Σχολείο	2	1,5	1,9	24,5
	Άλλο	80	58,8	75,5	100,0
	Total	106	77,9	100,0	
Missing	System	30	22,1		
Total		136	100,0		

Στον Πίνακα 10 καταγράφονται οι απαντήσεις των ερωτώμενων αναφορικά με το ποιοι διευκόλυναν την τηλεκπαίδευση των μαθητών κατά την πανδημία COVID-19. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων δόθηκαν από 80 συμμετέχοντες (75,5%) με την επιλογή «Άλλο» και με αμέσως επόμενη απάντηση του δημοσίου λειτουργούς σε ποσοστό (19,8%) από 21 συμμετέχοντες. Χαμηλά ποσοστά εμφανίζουν η υποστήριξη από μέλος της οικογένειας από 3 συμμετέχοντες (2,8%) και ακολούθως το χαμηλό ποσοστό που καταλαμβάνει η απάντηση «σχολείο» από 2 (1,9%). Βάσει αυτών των αποτελεσμάτων, παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν προσδιορίζουν σε μεγάλο ποσοστό (75%) το ποιοι διευκόλυναν την τηλεκπαίδευση των παιδιών και μόνο ένα ποσοστό 21 (19,8%) συμμετεχόντων καταγράφουν τη συνδρομή των δημοσίων λειτουργών και εν προκειμένω των στελεχών του Παραρτήματος Ρομά στην τηλεκπαίδευση των παιδιών κατά την πανδημία.

Ραβδόγραμμα 8 : Σχηματική αποτύπωση των πηγών διευκόλυνσης της τηλεκπαίδευσης των μαθητών κατά την πανδημία

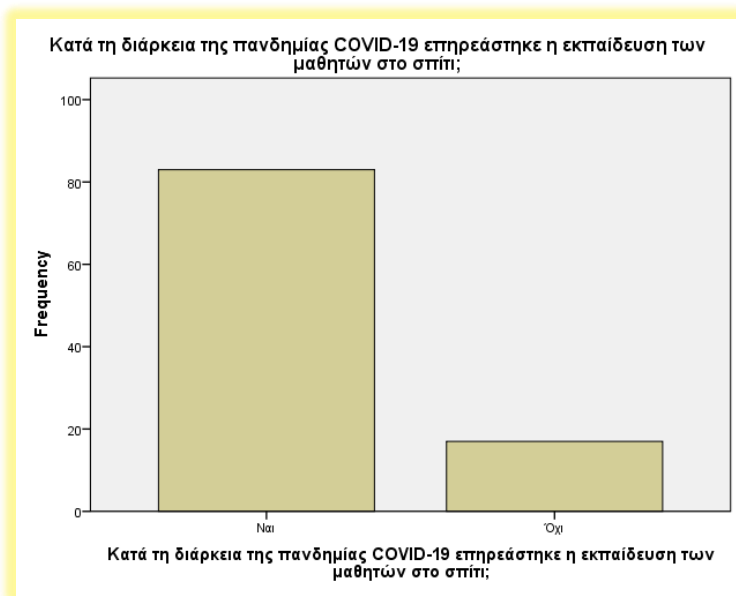
Πίνακας 11: Επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην εκπαίδευση των μαθητών στο σπίτι

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 επηρεάστηκε η εκπαίδευση των μαθητών στο σπίτι;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	83	61,0	83,0	83,0
	Όχι	17	12,5	17,0	100,0
	Total	100	73,5	100,0	
Missing	System	36	26,5		
Total		136	100,0		

Όπως εμφανίζεται στον Πίνακα 11, ένα υψηλό ποσοστό των συμμετεχόντων 83 (83%) δηλώνουν ότι επηρεάστηκε η εκπαίδευση των μαθητών στο σπίτι κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, με την επιλογή «Όχι» να καταλαμβάνει ποσοστό 17% σε 17 συμμετέχοντες. Το υψηλό ποσοστό των δοθέντων απαντήσεων ως προς την επίδραση της πανδημίας στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά του οικισμού αναδεικνύει το πρόβλημα των δυσκολιών στην εκπαίδευση των παιδιών κατά την πανδημία, καθώς το ψηφιακό χάσμα και η δυσκολίες στη μετάδοση της γνώσης δύνανται να συμβάλλουν σε επιδείνωση της εκπαιδευτικής κατάστασης των παιδιών Ρομά, τα οποία βρίσκονται σε ένα καθεστώς ήδη εκπαιδευτικής ανισότητας.

Ραβδόγραμμα 9: Σχηματική αποτύπωση του επηρεασμού της εκπαίδευσης των μαθητών Ρομά κατά την Πανδημία

Πίνακας 12: Ποιοι λόγοι επηρέασαν την πρόσβαση στην εκπαίδευση κατά την Πανδημία

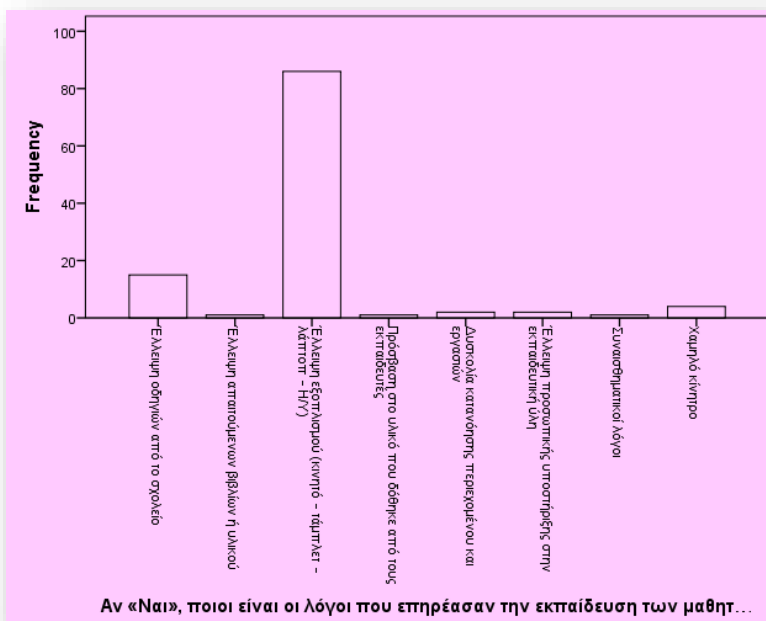
Αν «Ναι», ποιοι είναι οι λόγοι που επηρέασαν την εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Έλλειψη οδηγιών από το σχολείο	15	11,0	13,4	13,4
Έλλειψη απαιτούμενων βιβλίων ή υλικού	1	,7	,9	14,3
Έλλειψη εξοπλισμού (κινητό – τάμπλετ – λάπτοπ – Η/Υ)	86	63,2	76,8	91,1
Δυσκολίες στην πρόσβαση στις πληροφορίες και στο υλικό που δόθηκε από τους εκπαιδευτές	1	,7	,9	92,0
Δυσκολία κατανόησης περιεχομένου και εργασιών	2	1,5	1,8	93,8
Έλλειψη προσωπικής υποστήριξης στην εκπαιδευτική ύλη	2	1,5	1,8	95,5
Συναισθηματικοί λόγοι	1	,7	,9	96,4
Χαμηλό κίνητρο	4	2,9	3,6	100,0
Total	112	82,4	100,0	
Missing System	24	17,6		
Total	136	100,0		

Στον Πίνακα 12 αποτυπώνονται οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση για το «ποιοι είναι οι λόγοι που επηρέασαν την εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19». Ειδικότερα, προεξάρχει το ποσοστό απαντήσεων 86 συμμετεχόντων (76,8%) με την επιλογή της δυσκολίας

που εντοπίζουν στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά κατά την πανδημία λόγω της έλλειψης εξοπλισμού. Στη συνέχεια οι 15 (11%) επιλέγουν την απάντηση « έλλειψη οδηγίων από το σχολείο». Οι υπόλοιπες επιλογές βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Ακόμα μια φορά επιβεβαιώνεται ότι η ως προς τη φοίτηση των παιδιών Ρομά κατά την πανδημία, με το κλείσιμο των σχολείων, ανέκυψαν πρόσθετες δυσκολίες καθώς υπήρχε πρόβλημα ως προς την απόκτηση του εκπαιδευτικού υλικού από τα σχολεία και την παρακολούθηση διαδικτυακών μαθημάτων λόγω της έλλειψης του κατάλληλου εξοπλισμού. Οι δυσκολίες αυτές αντιμετωπίστηκαν με την παρέμβαση του Παραρτήματος Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος.

Ραβδόγραμμα 10: Απεικόνιση συχνοτήτων για τους λόγους που επηρέασαν την εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19

Πίνακας 13: Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα της Εκπαίδευσης

	n	%
Έχετε πρόσβαση σε κάποια ψηφιακή συσκευή από τις παρακάτω;		
Κινητό τηλέφωνο (smart phone)	72	67.9
Τάμπλετ	2	1.9
Καμία	32	30.2
Τι μεθόδους χρησιμοποίησε το σχολείο κατά την πανδημία COVID-19;		
Διαδικτυακά μαθήματα	28	25.9
Άλλο	27	25.0
Δ/Γ	53	49.1
Ποιοι διευκόλυναν την τηλεκπαίδευση των μαθητών κατά των πανδημία COVID-19;		
Υποστήριξη από μέλος της οικογένειας	3	2.8
Δημόσιοι λειτουργοί ή εθελοντές	21	19.8
Σχολείο	2	1.9
Άλλο	80	75.5
Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 επηρεάστηκε η εκπαίδευση των μαθητών στο σπίτι;		
Ναι	83	83.0
Όχι	17	17.0
Αν «Ναι», ποιοι είναι οι λόγοι που επηρέασαν την εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Έλλειψη οδηγιών από το σχολείο	15	13.4
Έλλειψη απαιτούμενων βιβλίων ή υλικού	1	.9
Έλλειψη εξοπλισμού (κινητό – τάμπλετ – λάπτοπ – Η/Υ)	86	76.8
Δυσκολίες στην πρόσβαση στις πληροφορίες και στο υλικό που δόθηκε από τους εκπαιδευτές	1	.9
Δυσκολία κατανόησης περιεχομένου και εργασιών	2	1.8
Έλλειψη προσωπικής υποστήριξης στην εκπαιδευτική ύλη	2	1.8
Συναισθηματικοί λόγοι	1	.9
Χαμηλό κίνητρο	4	3.6

Στον Πίνακα 13 φαίνεται το αποτύπωμα της πανδημίας COVID – 19 στη συνολική επίδραση της πανδημίας ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση και γίνεται η διαπίστωση ότι οι 83 ερωτώμενοι (83%) επηρεάστηκαν στον τομέα της εκπαίδευσης των μαθητών στο σπίτι, με συνηθέστερο λόγο την έλλειψη εξοπλισμού (κινητό – τάμπλετ – λάπτοπ – Η/Υ) με ύψος 86 συμμετέχοντες (76.8%). Η πανδημία επέδρασε στην εκπαιδευτική κατάσταση των παιδιών Ρομά του οικισμού λόγω της ύπαρξης προηγούμενων επιβαρυντικών παραγόντων και κυρίως της έλλειψης εξοπλισμού, του ποσοστού αναλφαβητισμού των γονιών και των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες.

Frequencies

Statistics

						Αν «Ναι», ποιοι είναι οι λόγοι που επηρέασαν την εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;
		Έχετε πρόσβαση σε κάποια ψηφιακή συσκευή από τις παρακάτω;	Τι μεθόδους χρησιμοποιήσατε σε το σχολείο κατά την πανδημία COVID-19;	Ποιοι διευκόλυναν την τηλεεκπαίδευση των μαθητών κατά την πανδημία COVID-19;	Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 επηρεάστηκε η εκπαίδευση των μαθητών στο σπίτι;	
N	Valid	106	108	106	100	112
	Missing	30	28	30	36	24

Frequency Table

5.3.2.Στον τομέα της Απασχόλησης

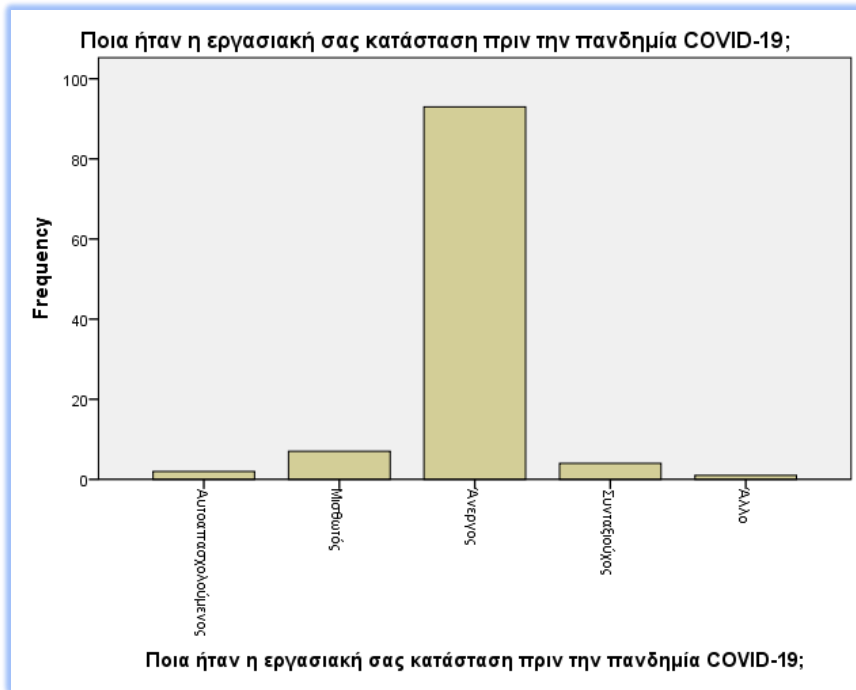
Η επίδραση της πανδημίας COVID – 19 στον τομέα της Απασχόλησης παρουσιάζεται στους ακόλουθους Πίνακες 14 έως 17 .

Πίνακας 14 : Εργασιακή κατάσταση πριν την Πανδημία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αυτοαπασχολούμενος	2	1,5	1,9	1,9
	Μισθωτός	7	5,1	6,5	8,4
	Άνεργος	93	68,4	86,9	95,3
	Συνταξιούχος	4	2,9	3,7	99,1
	Άλλο	1	,7	,9	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 14, αναφορικά με την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων πριν την πανδημία στη συντριπτική τους πλειοψηφία , σε ποσοστό 68,4% ήταν άνεργοι και ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 5,1% ήταν μισθωτοί. Η ανεργία που παρουσίαζαν πριν την πανδημία οι ερωτώμενοι σχετίζεται με το διαχρονικό πρόβλημα των Ρομά να εξασφαλίσουν σταθερή εργασία και μισθωτή και επιδίδονται σε άτυπες μορφές απασχόλησης με αποτέλεσμα τη μειωμένη κοινωνική τους ένταξη και ενεργό συμμετοχή.

Ραβδόγραμμα 11: Εργασιακή κατάσταση πριν την Πανδημία

Πίνακας 15: Βαθμός επηρεασμού της εργασιακής κατάστασης κατά την Πανδημία
Επηρεάστηκε η εργασιακή σας κατάσταση κατά την πανδημία COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	43	31,6	41,3	41,3
	Όχι	61	44,9	58,7	100,0
	Total	104	76,5	100,0	
Missing	System	32	23,5		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 15, οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 44,9% δηλώνουν ότι δεν έχει επηρεασθεί η απασχόλησή τους κατά την πανδημία, δηλαδή δεν έχει μεταβληθεί το καθεστώς ανεργίας στο οποίο βρίσκονται πριν την πανδημία. Σε ποσοστό 31,6% οι ερωτώμενοι καταγράφουν ότι επηρεάστηκε η εργασιακή τους κατάσταση. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί μέσω της αδυναμίας πρόσβασης στην απασχόληση σε ένα περιβάλλον που δεν ευνοούσε και δε διευκόλυνε την άτυπη απασχόληση.

Ραβδόγραμμα 12: Επίδραση στην εργασιακή κατάσταση κατά την Πανδημία

Πίνακας 16: Είδος λόγων που εμπόδισαν την εργασιακή δραστηριότητα κατά την Πανδημία

Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση ,ποιοι είναι οι λόγοι που εμπόδισαν την εργασιακή σας δραστηριότητα κατά την πανδημία COVID-19;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Απώλεια εργασίας	3	2,2	3,6	3,6
Άλλο	80	58,8	96,4	100,0
Total	83	61,0	100,0	
Missing System	53	39,0		
Total	136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 16, στην ερώτηση που διερευνά τους λόγους ανάσχεσης της εργασιακής δραστηριότητας των ερωτώμενων Ρομά κατά την πανδημία COVID-19, σε ποσοστό 58,8% επιλέγουν την απάντηση «Άλλο». Η απάντηση «Απώλεια εργασίας» εμφανίζει πολύ χαμηλό ποσοστό και ειδικότερα ποσοστό 2,2%.

Ραβδόγραμμα 13: Λόγοι που εμπόδισαν την εργασιακή δραστηριότητα κατά την πανδημία

Πίνακας 17: Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα της Απασχόλησης

Ποια ήταν η εργασιακή σας κατάσταση πριν την πανδημία COVID-19;	n	%
Αυτοαπασχολούμενος	2	1.9
Μισθωτός	7	6.5
Άνεργος	93	86.9
Συνταξιούχος	4	3.7
Άλλο	1	.9
Επηρεάστηκε η εργασιακή σας κατάσταση κατά την πανδημία COVID-19;		
Ναι	43	41.3
Όχι	61	58.7

Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση ,ποιοι είναι οι λόγοι που εμπόδισαν την εργασιακή σας δραστηριότητα κατά την πανδημία COVID-19;

Απώλεια εργασίας	3	3.6
Άλλο	80	96.4

Σύμφωνα με τον Πίνακα 17, ο οποίος απεικονίζει συνολικά την επίδραση της πανδημίας στην απασχόληση των ερωτώμενων Ρομά, παρατηρείται ότι η επικρατέστερη απάντηση για τις ενδεχόμενες συνέπειες στην εργασιακή τους κατάσταση είναι ότι οι 61 εξ' αυτών (58.7%) δεν επηρεάστηκαν από την πανδημία. Ενδεχομένως η υποκειμενική αντίληψη των συμμετεχόντων είναι ότι ήδη βρίσκονται σε υψηλά ποσοστά ανεργίας τα οποία παρέμειναν και κατά την πανδημία. Στον τομέα της εκπαίδευσης γενικότερα οι Ρομά του οικισμού έχουν υψηλά ποσοστά ανεργίας, υποαπασχόλησης, χαμηλών αμοιβών και χαμηλά επαγγελματικά προσόντα. Υπάρχει όπως είναι επόμενο η άμεση σύνδεση της εργασιακής κατάστασης των ερωτώμενων Ρομά με τη μείωση του εισοδήματός τους κατά την πανδημία με επιδείνωση του επιπέδου φτώχειας τους.

Frequencies

Statistics

	Ποια ήταν η εργασιακή σας κατάσταση πριν την πανδημία COVID-19;	Επηρεάστηκε η εργασιακή σας κατάσταση κατά την πανδημία COVID-19;	Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση ,ποιοι είναι οι λόγοι που εμπόδισαν την εργασιακή σας δραστηριότητα κατά την πανδημία COVID-19;
--	---	---	--

N	Valid	107	104	83
	Missing	29	32	53

Frequency Table

6.3.3. Στον τομέα της Υγείας

Η επίδραση της πανδημίας COVID – 19 στον τομέα της Υγείας αποτυπώνεται στις απαντήσεις των ερωτώμενων που απεικονίζονται στους Πίνακες 18 έως 24 .

Πίνακας 18: Πηγές πληροφόρησης για τα μέτρα αντιμετώπισης της Πανδημίας
Ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής σας για τα προστατευτικά μέτρα έναντι της COVID-19;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Τηλεόραση / ραδιόφωνο	102	75,0	81,6	81,6
Διαδίκτυο	3	2,2	2,4	84,0
Τοπικές αρχές	14	10,3	11,2	95,2
Κοινότητα	5	3,7	4,0	99,2
Καμία	1	,7	,8	100,0
Total	125	91,9	100,0	
Missing System	11	8,1		
Total	136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 18, οι συμμετέχοντες στην έρευνα σε ποσοστό 75,0% πληροφορήθηκαν για τα προστατευτικά μέτρα από την τηλεόραση και σε ένα πολύ χαμηλότερο ποσοστό της τάξης του 10,3% από τις τοπικές αρχές λόγω της πρόσβασής τους στις υπηρεσίες του Δήμου. Σε ποσοστό 3,7% οι ερωτώμενοι δηλώνουν ότι πληροφορήθηκαν για τα προστατευτικά μέτρα από την κοινότητα, γεγονός που υποδηλώνει τη χαμηλή συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή.

Αξιοσημείωτο είναι το χαμηλό ποσοστό της απάντησης ως πηγής ενημέρωσης για τα προστατευτικά μέτρα έναντι του κορονοϊού από το

«διαδίκτυο» σε ποσοστό 2,2% που συνδέεται άμεσα με τη χαμηλή ψηφιακή προσβασιμότητα που χαρακτηρίζει τους διαμένοντες στους οικισμούς Ρομά.

Ραβδόγραμμα 14: Αποτύπωση πηγών πληροφόρησης για τα προστατευτικά μέτρα έναντι της COVID-19

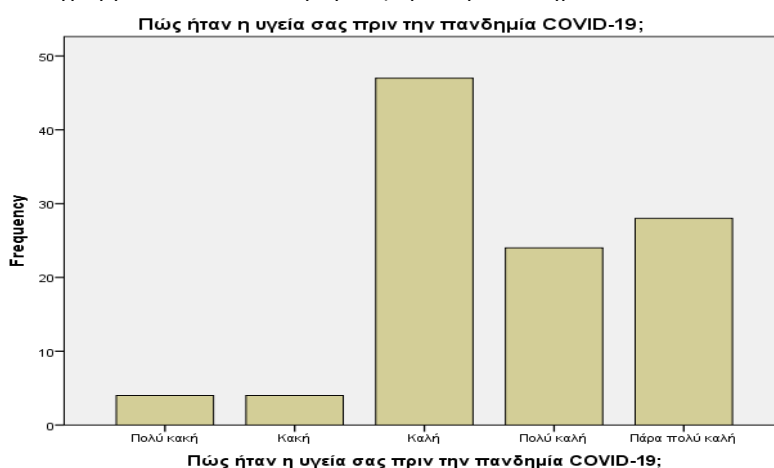

Πίνακας 19: Κατάσταση υγείας πριν την πανδημία

Πώς ήταν η υγεία σας πριν την πανδημία COVID-19;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ κακή	4	2,9	3,7	3,7
	Κακή	4	2,9	3,7	7,5
	Καλή	47	34,6	43,9	51,4
	Πολύ καλή	24	17,6	22,4	73,8
	Πάρα πολύ καλή	28	20,6	26,2	100,0
Total		107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 19, η υποκειμενική αντίληψη των ερωτώμενων για το επίπεδο της υγείας τους πριν την πανδημία σε ποσοστό 34,6% ήταν καλή, με αμέσως πλησιέστερο ποσοστό 20,6% την απάντηση «πάρα πολύ καλή» και επίσης σε ποσοστό 17,6% πολύ καλή. Ανεξαρτήτως των συνθηκών διαβίωσής τους που λειτουργούν επιβαρυντικά, οι Ρομά του οικισμού δε φαίνεται να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας και αυτό οφείλεται ενδεχομένως στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας ή στη συνεχή τους έκθεση σε επιβαρυντικούς παράγοντες η οποία έχει συμβάλει στην ενίσχυση ανοσοποιητικού τους συστήματος.

Ραβδόγραμμα 15: Κατάσταση υγείας πριν την πανδημία

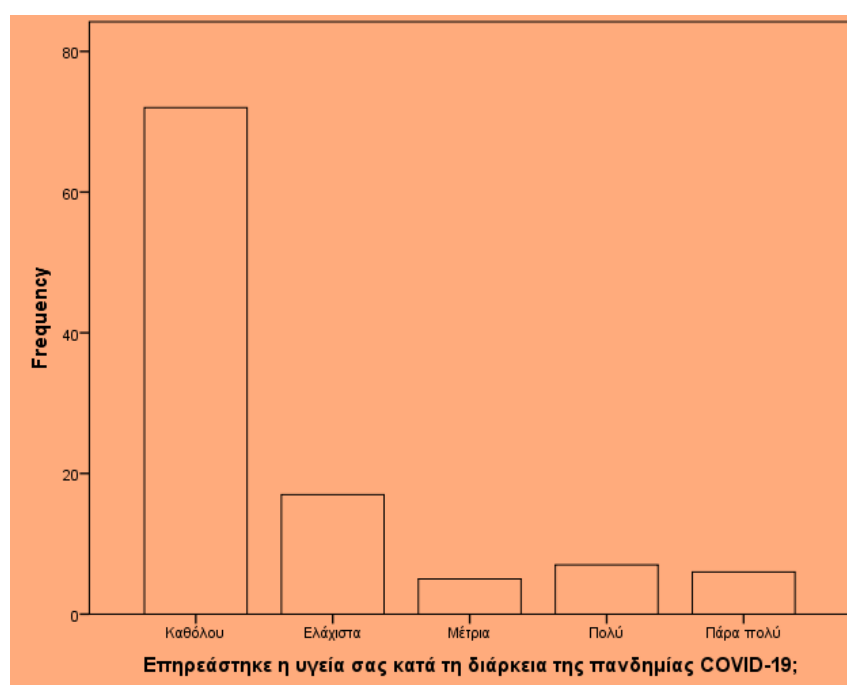
Πίνακας 20: Βαθμός επηρεασμού υγείας κατά την πανδημία

Επηρεάστηκε η υγεία σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου	72	52,9	67,3	67,3
Ελάχιστα	17	12,5	15,9	83,2
Μέτρια	5	3,7	4,7	87,9
Πολύ	7	5,1	6,5	94,4
Πάρα πολύ	6	4,4	5,6	100,0
Total	107	78,7	100,0	
Missing System	29	21,3		
Total	136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 20, στην ερώτηση προς τους συμμετέχοντες αναφορικά με την άποψή τους εάν επηρεάστηκε η υγεία τους κατά την πανδημία, οι 72 ανέφεραν ότι σε ποσοστό 67.3% δε είδαν κάποια αλλαγή στην υγεία τους κατά την πανδημία, με την επόμενη καταγραφή σε ποσοστό 15,9% να είναι ο βαθμός «ελάχιστα». Το επίπεδο της υγείας των ερωτώμενων είναι καλό και παρόλο που οι συνθήκες διαβίωσής τους είναι πολύ επιβαρυνμένες , εντούτοις λόγω της γειννίασης του οικισμού με Κέντρο Υγείας και Δημοτικά Ιατρεία, είναι σε θέση να λαμβάνουν υπηρεσίες υγείας και να αντιμετωπίζουν τα θέματα υγείας που προκύπτουν.

Ραβδόγραμμα 16: Πώς επηρεάστηκε η υγεία κατά την Πανδημία

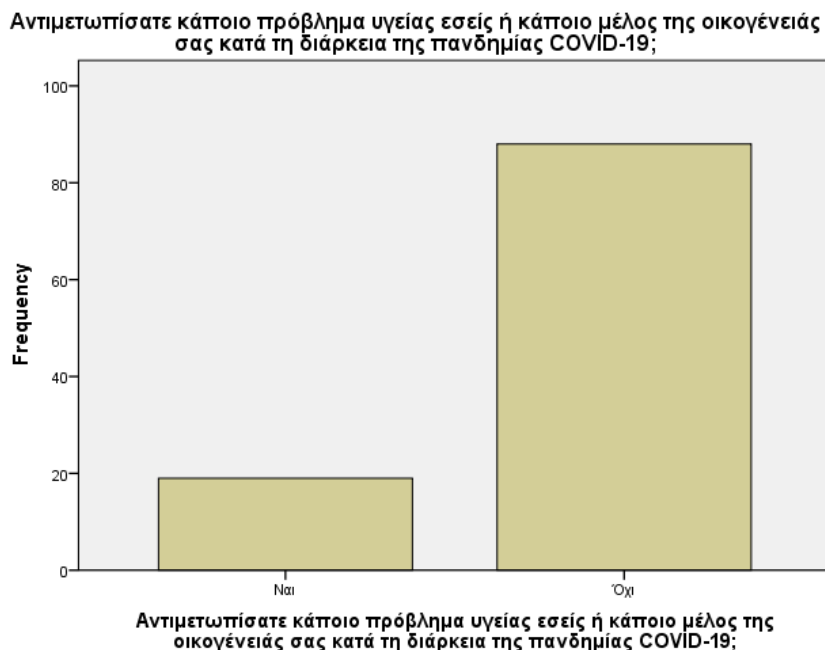
Πίνακας 21: Αντιμετώπιση προβλήματος υγείας κατά την πανδημία

Αντιμετωπίσατε κάποιο πρόβλημα υγείας εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	19	14,0	17,8	17,8
	Όχι	88	64,7	82,2	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 21, οι 88 ερωτώμενοι (82.2%) δεν αντιμετώπισαν πρόβλημα υγείας οι ίδιοι ή κάποιο μέλος της οικογένειάς τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Οι 19 ερωτώμενοι σε ποσοστό 17,8% απάντησαν με «Ναι». Τα υψηλά ποσοστά μη νόσησης κατά τη διάρκεια της πανδημίας καταδεικνύουν το γεγονός ότι πέραν των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης, οι ερωτώμενοι εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά νοσηρότητας και θα μπορούσε να αποδοθεί στην παρακολούθηση της υγείας τους και στην αναζήτηση υπηρεσιών πρόληψης κυρίως μέσω των δομών του Δήμου, καθώς και στην έκθεσή τους σε επιβαρυντικές συνθήκες οι οποίες συνέβαλαν στην θωράκιση της άμυνας του οργανισμού τους .

Ραβδόγραμμα 17: Ύπαρξη προβλημάτων υγείας κατά την Πανδημία

Πίνακας 22: Αν και ποιο πρόβλημα υγείας αντιμετώπισαν κατά την Πανδημία

Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση, τί πρόβλημα υγείας αντιμετωπίσατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	118	86,8	86,8	86,8
COVID-19	17	12,5	12,5	99,3
ΔΕΡΜ	1	,7	,7	100,0
Total	136	100,0	100,0	

Σύμφωνα με τον Πίνακα 22, οι περισσότεροι ερωτώμενοι που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, νόσησαν από COVID-19 σε χαμηλό ποσοστό και ειδικότερα 12,5%, εύρημα που συνδέεται με την αποτελεσματικότητα των μέτρων που πάρθηκαν από την τοπική αυτοδιοίκηση ως προς τον περιορισμό της μετάδοσης του κορονοϊού.

Statistics

Αν απαντήστε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση, τί πρόβλημα υγείας αντιμετωπίσατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

N	Valid	136
	Missing	0

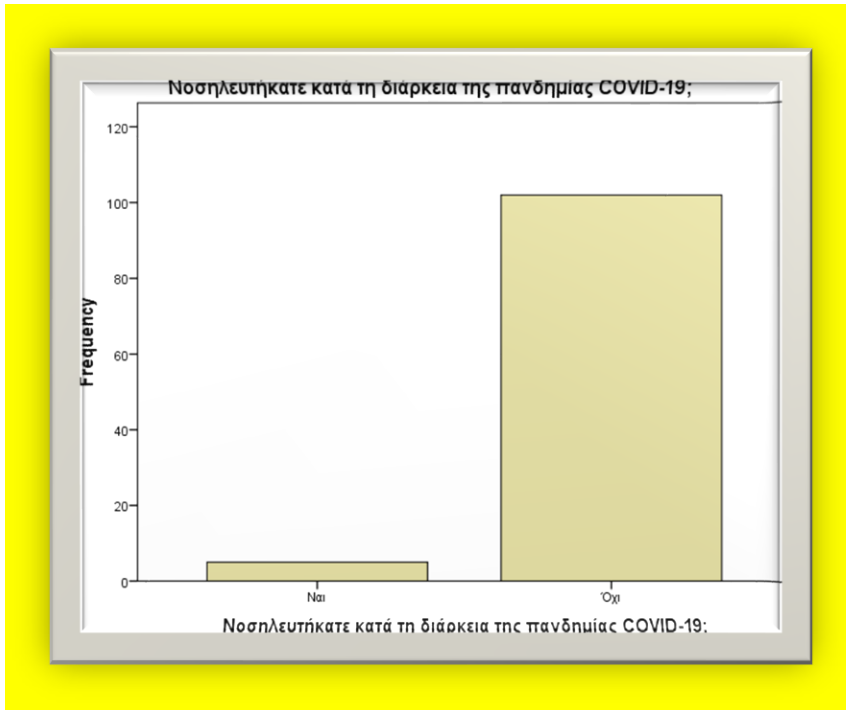
Πίνακας 23:Νοσηλεία ή πρόσβαση σε νοσηλευτική δομή κατά την Πανδημία

Νοσηλευτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	5	3,7	4,7	4,7
	Όχι	102	75,0	95,3	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Οι ερωτώμενοι σύμφωνα με όσα αποτυπώνονται στον Πίνακα 23, στην ερώτηση εάν νοσηλεύτηκαν κατά την πανδημία σε ποσοστό 95,3% απάντησαν «Όχι» και σε ποσοστό 4,7% απάντησαν «Ναι». Σε αυτό το σημείο φαίνεται η προτίμηση των ερωτώμενων στην πρόσβαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, καθώς αισθάνονται περισσότερο αποδεκτοί και εμπιστεύονται τις υγειονομικές υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο.

Ραβδόγραμμα 18: Νοσηλεία κατά την Πανδημία

Πίνακας 24: Επίσκεψη σε κάποια δομή υγείας κατά την Πανδημία

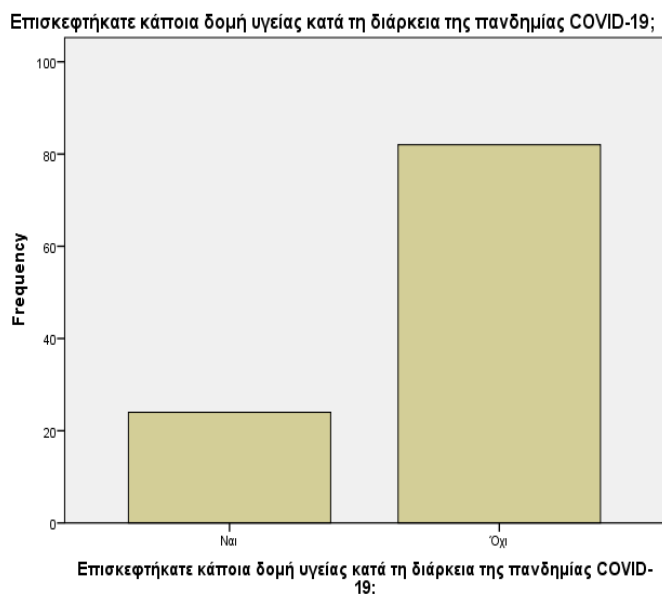
Επισκεφτήκατε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	24	17,6	22,6	22,6
	Όχι	82	60,3	77,4	100,0
	Total	106	77,9	100,0	
Missing	System	30	22,1		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 24, στην ερώτηση εάν οι συμμετέχοντες επισκέφτηκαν κάποια δομή υγείας κατά την πανδημία, οι 82(77.4%) αναφέρουν ότι δεν επισκέφτηκαν κάποια δομή υγείας. Σε ποσοστό 22.6% αναφέρουν ότι επισκέφτηκαν κάποια υγειονομική δομή. Το υψηλό ποσοστό μη επισκεψιμότητας σε κάποια δομή υγείας, ενδεχομένως σχετίζεται με τις

επισκέψεις των φορέων στον καταυλισμό, όπως για παράδειγμα του ΕΟΔΥΥ και του Παραρτήματος Ρομά με την παρουσία του επισκέπτη υγείας αλλά επίσης και λόγω της δυσκολίας κυκλοφορίας κατά την πανδημία λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπισαν.

Ραβδόγραμμα 19 : Επίσκεψη σε δομή υγείας

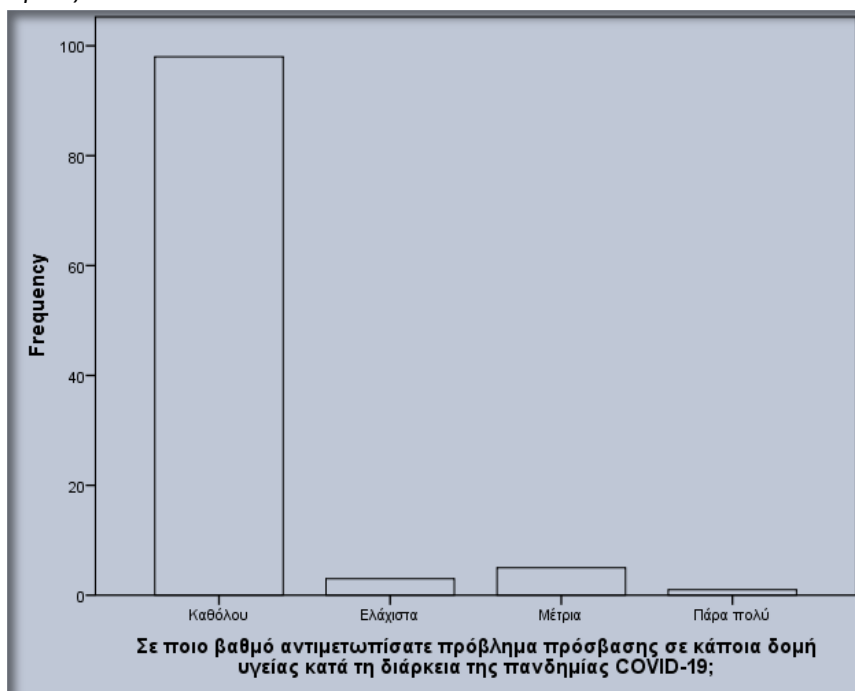
Πίνακας 25: Δυσκολία πρόσβασης σε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

Σε ποιο βαθμό αντιμετωπίσατε πρόβλημα πρόσβασης σε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	98	72,1	91,6	91,6
	Ελάχιστα	3	2,2	2,8	94,4
	Μέτρια	5	3,7	4,7	99,1
	Πάρα πολύ	1	,7	,9	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Ο Πίνακας 25 αποτυπώνει το βαθμό προβλημάτων πρόσβασης των ερωτώμενων σε κάποια δομή υγείας κατά την πανδημία, με το υψηλό ποσοστό 91,6% να δηλώνει «Καθόλου» και το μικρότερο ποσοστό 2,8% να δηλώνει «ελάχιστα». Τα αποτελέσματα αυτά συνδέονται με την προσβασιμότητα στις δομές υγείας λόγω των παρεχόμενων υπηρεσιών από το Παράρτημα Ρομά σε επίπεδο στήριξης και διαμεσολάβησης και της γνώσης των διαθέσιμων δομών αλλά και της μακρόχρονης εδραίωσης του πληθυσμού Ρομά στον καταυλισμό.

Ραβδόγραμμα 20: Αποτύπωση συχνοτήτων για την δυσκολία πρόσβασης σε δομή υγείας

Frequencies

Statistics					
		Ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής σας για τα προστατευτικά μέτρα έναντι της COVID-19;	Πώς ήταν η υγεία σας πριν την πανδημία COVID-19;	Επηρεάστηκε η υγεία σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;	Αντιμετωπίσατε κάποιο πρόβλημα υγείας εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;
N	Valid	125	107	107	107
	Missing	11	29	29	29

Frequency Table

Πίνακας 26: Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα της Υγείας

Ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής σας για τα προστατευτικά μέτρα έναντι της COVID-19;	<u>n</u>	<u>%</u>
Τηλεόραση / ραδιόφωνο	102	81.6
Διαδίκτυο	3	2.4
Τοπικές αρχές	14	11.2
Κοινότητα	5	4.0
Πώς ήταν η υγεία σας πριν την πανδημία COVID-19;		
Πολύ κακή	4	3.7
Κακή	4	3.7
Καλή	47	43.9
Πολύ καλή	24	22.4
Πάρα πολύ καλή	28	26.2
Επηρεάστηκε η υγεία σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Καθόλου	72	67.3
Ελάχιστα	17	15.9

Μέτρια	5	4.7
Πολύ	7	6.5
Πάρα πολύ	6	5.6
Αντιμετωπίσατε κάποιο πρόβλημα υγείας εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Όχι	88	82.2
Ναι	19	17.8
Λόγω COVID-19	17	12.5
Δερματικά	1	.7
Νοσηλευτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Ναι	5	4.7
Όχι	102	95.3
Επισκεφτήκατε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Ναι	24	22.6
Όχι	82	77.4
Σε ποιο βαθμό αντιμετώπισατε πρόβλημα πρόσβασης σε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Καθόλου	98	91.6
Ελάχιστα	3	2.8
Μέτρια	5	4.7
Πάρα πολύ	1	.9

Ο Πίνακας 26 απεικονίζει συνολικά την επίδραση της πανδημίας στον ερευνώμενο πληθυσμό. Σύμφωνα με τα ευρήματα, οι 72 (67.3%) εκ των συμμετεχόντων δε διαπίστωσαν αλλαγή στην υγεία τους (Γράφημα 3), ενώ οι 88 (92.2%) δεν είχαν έχουν κάποιο μέλος της οικογένειάς τους με κάποιο πρόβλημα υγείας, οι 102 (95.3%) δεν νοσηλεύτηκαν κατά την πανδημία και οι 82 (77.4%) δεν επισκέφτηκαν κάποια δομή υγείας. Επίσης, φαίνεται και ο βαθμός δυσκολίας πρόσβασης σε δομή υγείας κατά την πανδημία όπου οι 98 (91.6%) δεν αντιμετώπισαν κάποιο πρόβλημα. Γενικότερα φαίνεται ότι η υγεία των ερωτώμενων δε δέχτηκε σημαντική επιρροή κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης λόγω του κορονοϊού και κατά την πρόσβαση σε δομές υγείας δεν αντιμετώπισαν κάποιο πρόβλημα. Το επίπεδο της υγείας τους διατηρήθηκε υψηλό μέσα από δράσεις πληροφόρησης αλλά και στο πλαίσιο της εθνικής εκστρατείας εμβολιασμού για τον κορονοϊό μέσα από δράσεις εμβολιασμού κοινοτήτων Ρομά και διαγνωστικών τεστ ανίχνευσης του κορονοϊού αλλά και για άλλες ασθένειες που οργανώθηκαν από το Δήμο και το Παράρτημα Ρομά σε συνεργασία με φορείς υγείας και συναρμόδια υπουργεία.

Statistics

		Σε ποιο βαθμό αντιμετώπισατε πρόβλημα πρόσβασης σε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
στ		Νοσηλευτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;	Επισκεφτήκατε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;	Σε ποιο βαθμό αντιμετώπισατε πρόβλημα πρόσβασης σε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;
N	Valid	107	106	107
	Missing	29	30	29

6.3.4.Στον τομέα της Κοινωνικής Φροντίδας

Η επίδραση της πανδημίας COVID - 19 στον τομέα της Κοινωνικής Φροντίδας παρουσιάζεται στους Πίνακες 27 έως 29.

Πίνακας 27: Πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας πριν την πανδημία

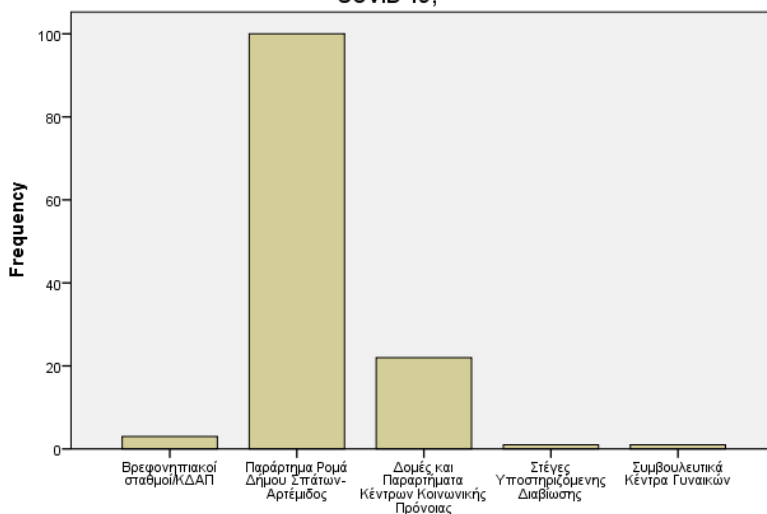
Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση πριν την πανδημία COVID-19;					
		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Βρεφονηπιακοί σταθμοί/ΚΔΑΠ	3	2,2	2,4	2,4
	Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος	100	73,5	78,7	81,1
	Δομές και Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας	22	16,2	17,3	98,4
	Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης	1	,7	,8	99,2
	Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών	1	,7	,8	100,0
	Total	127	93,4	100,0	
Missing	System	9	6,6		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 27, αναφορικά με την πρόσβαση των ερωτώμενων σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας κατά την πανδημία, επικρατεί ως απάντηση το «Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος» που προέρχεται από την απάντηση 100 συμμετεχόντων (ποσοστό 78,7). Η επόμενη καταγραφή από 22 ερωτώμενους (17,3%) είναι τα «Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας» τα οποία είναι δομές που έχουν ως αποστολή την παροχή τόσο νοσηλευτικών υπηρεσιών όσο και προνοιακών, καθώς και παιδική προστασία. Η

απάντηση «βρεφονηπιακή εκπαίδευση/ΚΔΑΠ» εμφανίζει χαμηλό ποσοστό (2,4) σε 3 συμμετέχοντες, γεγονός που αποδεικνύει τη χαμηλή πρόσβαση των παιδιών Ρομά του οικισμού στην προσχολική εκπαίδευση και στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης του Δήμου και ως εκ τούτου δεν ενισχύεται η κοινωνικοποίηση των παιδιών και ο συνεπαγόμενη δυνατότητα που προσφέρεται και δεν αξιοποιείται από τους γονείς για αναζήτηση εργασίας ή κατάρτισης αλλά και η ύπαρξη χρόνου για τη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή.

Ραβδόγραμμα 21: Πρόσβαση σε κοινωνικές δομές πριν την Πανδημία

Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση πριν την πανδημία COVID-19;

Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση πριν την πανδημία COVID-19;

Πίνακας 28:Είδος Δομών που υπήρχε πρόσβαση κατά την Πανδημία

Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση κατά την πανδημία COVID-19;

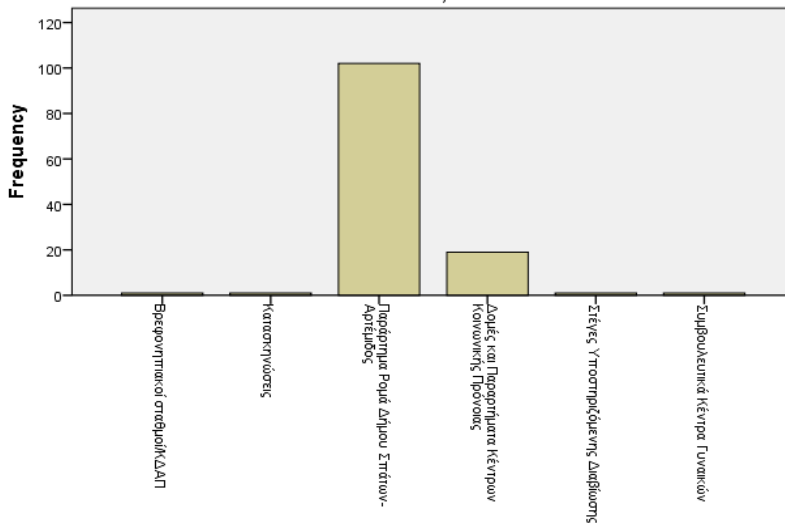
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Βρεφονηπιακοί σταθμοί/ΚΔΑΠ	1	,7	,8	,8
Κατασκηνώσεις	1	,7	,8	1,6
Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος	102	75,0	81,6	83,2
Δομές και Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας	19	14,0	15,2	98,4
Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης	1	,7	,8	99,2
Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών	1	,7	,8	100,0
Total	125	91,9	100,0	
Missing System	11	8,1		
Total	136	100,0		

Ο Πίνακας 28 αποτυπώνει την πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας κατά την πανδημία από τους συμμετέχοντες. Ένα υψηλό ποσοστό εμφανίζουν οι 102 συμμετέχοντες (81,6%) με την επιλογή της απάντησης «Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος». Αυτή η επικρατούσα επιλογή αποδεικνύει τη συνέχεια και τη συνέπεια στην παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τους Ρομά από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος και την προσβασιμότητα αυτών των υπηρεσιών κατά την πανδημία μέσω ειδικών προσαρμογών και ενεργειών εκ μέρους της εν λόγω κοινωνικής δομής για τη διαχείριση των νέων ιαζόντων συνθηκών που επέφερε η πανδημία. Οι επόμενες καταγραφές των απαντήσεων «Παραρτήματα Κέντρων

Κοινωνικής Πρόνοιας και «βρεφονηπιακή εκπαίδευση/ΚΔΑΠ» έχουν τα ίδια σχεδόν ποσοστά με την πρόσβαση σε αυτές τις δομές και πριν την πανδημία.

Ραβδόγραμμα 22: Πρόσβαση σε δομές κατά τη πανδημία

Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση κατά την πανδημία COVID-19;

Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση κατά την ...

Πίνακας 29: Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα της Κοινωνικής Φροντίδας

Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση πριν την πανδημία ;	<i>n</i>	%
Βρεφονηπιακοί σταθμοί/ΚΔΑΠ	3	2.4
Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος	100	78.7
Δομές και Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας	22	17.3
Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης	1	.8
Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών	1	.8
Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση κατά την πανδημία;		
Βρεφονηπιακοί σταθμοί/ΚΔΑΠ	1	.8
Κατασκηνώσεις	1	.8
Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος	102	81.6
Δομές και Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας	19	15.2
Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης	1	.8
Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών	1	.8

Στον Πίνακα 29 καταγράφεται η συνολική επίδραση της πανδημίας COVID -19 στον τομέα της Κοινωνικής Φροντίδας , όπου οι 100 συμμετέχοντες (78.7%) είχαν πρόσβαση στο Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος πριν την πανδημία με το ποσοστό αυτό [102 (81.6%)] να παραμένει σχετικά σταθερό και κατά την πανδημία. Το εύρημα αυτό σχετίζεται με την εμπιστοσύνη των Ρομά του οικισμού ως προς την παροχή ενός πλέγματος κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών υγείας από το Παράρτημα Ρομά , το οποίο μέσω των στελεχών του υλοποίησε δράσεις κοινωνικής προστασίας προσαρμοσμένες στις νέες δυναμικές και τις έκτακτες καταστάσεις που δημιουργήθηκαν λόγω της πανδημίας σε όλα τα πεδία της καθημερινότητας των Ρομά λόγω της πανδημίας. Οι Ρομά εμπιστεύονται πρόσωπα (κρατικούς λειτουργούς) , δεν εμπιστεύονται θεσμούς .

Statistics

		Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση πριν την πανδημία COVID-19;	Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση κατά την πανδημία COVID-19;
N	Valid	127	125
	Missing	9	11

6.3.5.Στον τομέα της Στέγασης

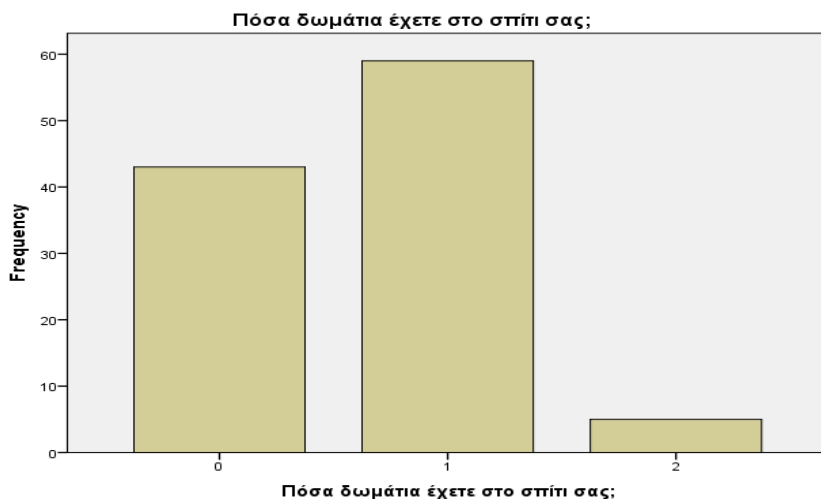
Η επίδραση της πανδημίας COVID – 19 στον τομέα της Στέγασης αποτυπώνεται στους Πίνακες 30 έως 35 .

Πίνακας 30: Αριθμός δωματίων της κατοικίας

		Πόσα δωμάτια έχετε στο σπίτι σας;			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	43	31,6	40,2	40,2
	1	59	43,4	55,1	95,3
	2	5	3,7	4,7	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 30, οι 59 συμμετέχοντες στην ερώτηση για το «πόσα δωμάτια έχετε στο σπίτι σας» σε ποσοστό 55,1% απαντούν ότι η οικία τους αποτελείται από 1 δωμάτιο . Το ποσοστό αυτό αποδεικνύει τις δύσκολες στεγαστικές συνθήκες που επικρατούν καθώς δεν καλύπτονται οι στεγαστικές ανάγκες των ερωτώμενων Ρομά στον καταυλισμό.

Ραβδόγραμμα 23: Σχηματική αποτύπωση του αριθμού δωματίων της κατοικίας

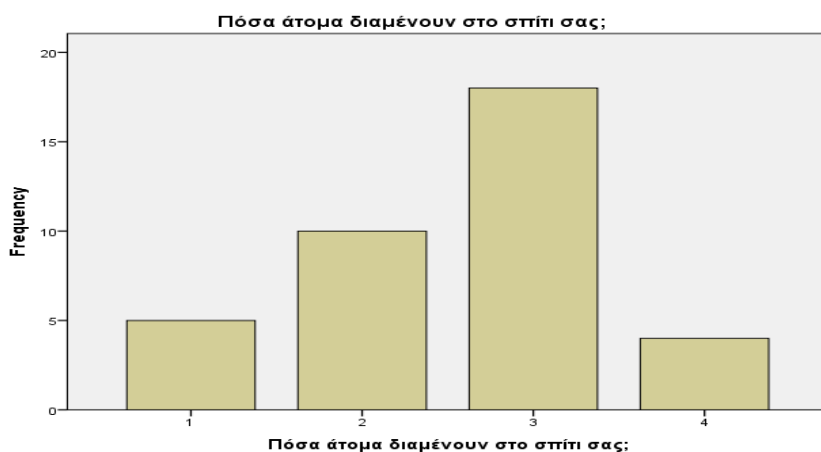

Πίνακας 31: Αριθμός διαβιούντων ατόμων
Πόσα άτομα διαμένουν στο σπίτι σας;

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumula tive Percent
Valid 1	5	3,7	13,5	13,5
2	10	7,4	27,0	40,5
3	18	13,2	48,6	89,2
4	4	2,9	10,8	100,0
Total	37	27,2	100,0	
Missing System	99	72,8		
Total	136	100,0		

Σύμφωνα με όσα αποτυπώνονται στον Πίνακα 31, οι 18 ερωτώμενοι (48,6%) αναφέρουν ότι διαμένουν στην κατοικία τους 3 άτομα, με αμέσως επόμενη την καταγραφή των 10 (27%) να αναφέρουν ότι διαβιούν στην οικία τους 2 άτομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι οικίες των Ρομά στον καταυλισμό είναι πρόχειρες κατασκευές και λυόμενες κατασκευές. Μπορεί εύκολα να διαπιστώσει κανείς ότι δεν είναι εφικτή η τήρηση των προϋποθέσεων στέγασης και διαβίωσης καθώς και της διαφύλαξης του προσωπικού χώρου των μελών του νοικοκυριού όταν σε μια οικία της ποιότητας που αναφέραμε κατοικούν τουλάχιστον 3 άτομα.

Ραβδόγραμμα 24: Αριθμός ατόμων που διαμένουν στην κατοικία

Πίνακας 32: Πρόσβαση σε κοινοτικές υποδομές

Σε ποιες υπηρεσίες/υποδομές έχετε πρόσβαση;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δίκτυο υδροδότησης	106	77,9	82,8	82,8
	Αποκομιδή απορριμάτων	21	15,4	16,4	99,2
	Πρόσβαση στο Διαδίκτυο	1	,7	,8	100,0
	Total	128	94,1	100,0	
Missing	System	8	5,9		
Total		136	100,0		

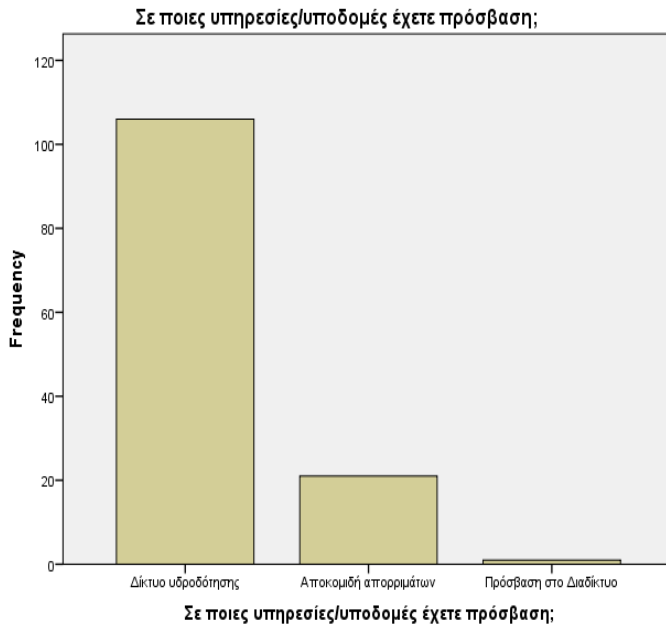
Σύμφωνα με τον Πίνακα 32 , αναφορικά με τις υπηρεσίες και τις υποδομές στις οποίες έχουν πρόσβαση οι ερωτώμενοι , οι 106 (82.8%) απαντούν ότι έχουν πρόσβαση σε δίκτυο υδροδότησης , οι 21 (16,4%) ερωτώμενοι επέλεξαν την «αποκομιδή απορριμάτων» με το χαμηλότερο ποσοστό(8%) του ενός συμμετέχοντα να καταλαμβάνει «η πρόσβαση στο διαδίκτυο». Στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι ο καταυλισμός δεν ρευματοδοτείται λόγω προβλημάτων ιδιοκτησιακού καθεστώτος του γεωγραφικού χώρου όπου εκτείνεται ο καταυλισμός (υπάρχει παραχωρητήριο της έκτασης του οικισμού από το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών « Ελευθέριος Βενιζέλος»).

Δεν υπάρχει πρόσβαση στο διαδίκτυο παρά μόνο με ατομική χρέωση σε εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, γεγονός που επιτείνει τον αποκλεισμό και το ψηφιακό χάσμα και την ελλιπή πληροφόρηση των διαβιούντων στον καταυλισμό σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Οι συνθήκες διαβίωσης εντός του οικισμού σε επίπεδο στέγασης και υποδομών είναι δύσκολες , γεγονός που κατά τη διάρκεια της πανδημίας έγινε περισσότερο εμφανές με την υπερσυγκέντρωση των μελών και η έλλειψη υποδομών συνέβαλε σε δράσεις έκτακτου χαρακτήρα προκειμένου για τη μη

μετάδοση και διασπορά του κορονοϊού. Είναι ενθαρρυντικό ωστόσο το γεγονός ότι δε χρειάστηκε να απαγορευτεί η μετακίνηση του πληθυσμού Ρομά εκτός του καταυλισμού, διότι δεν καταγράφησαν πολλά κρούσματα κορονοϊού.

Ραβδόγραμμα 25: Είδος υπηρεσιών που υπάρχει πρόσβαση

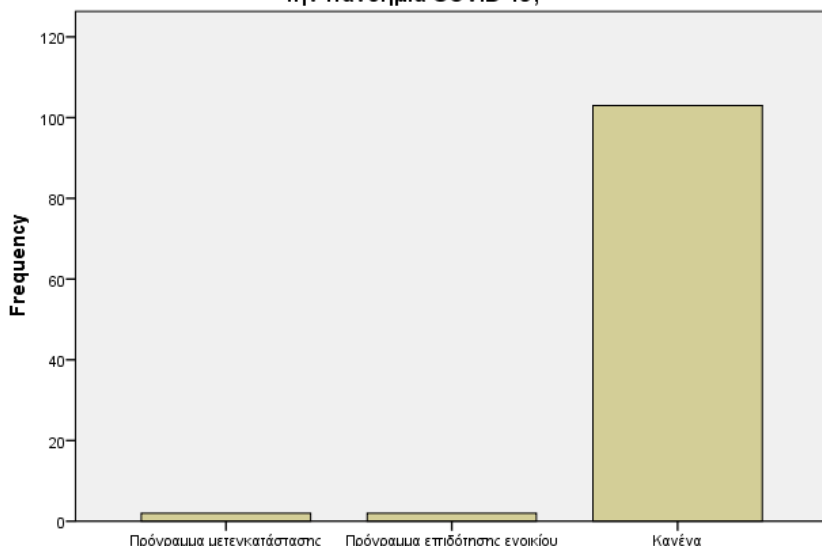
Πίνακας 33: Πρόσβαση σε στεγαστικά προγράμματα πριν την Πανδημία
**Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει
 πριν την πανδημία COVID-19;**

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πρόγραμμα μετεγκατάστασης	2	1,5	1,9	1,9
Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου	2	1,5	1,9	3,7
Κανένα	103	75,7	96,3	100,0
Total	107	78,7	100,0	
Missing System	29	21,3		
Total	136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 33, οι 103 (75,7%) ερωτώμενοι πριν την πανδημία δεν είχαν πρόσβαση σε κάποιο πρόγραμμα σχετικό με τη στέγαση (πχ μετεγκατάστασης, επιδότησης ενοικίου, επισκευή κατοικιών). Ο Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος υλοποιεί το Πρόγραμμα «Στέγαση και Εργασία» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021) και πριν την πανδημία αλλά ο πληθυσμός Ρομά συμμετείχε σε ελάχιστο βαθμό (ποσοστό 1,9%) πριν την πανδημία στην επιδότηση ενοικίου που προσφέρει το εν λόγω πρόγραμμα.

Ραβδόγραμμα 26: Συμμετοχή σε κρατικά στεγαστικά προγράμματα πριν την Πανδημία

Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει πριν την πανδημία COVID-19;

Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει πριν την πανδημία COVID-19;

Πίνακας 34: Πρόσβαση σε στεγαστικά προγράμματα κατά την Πανδημία

Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

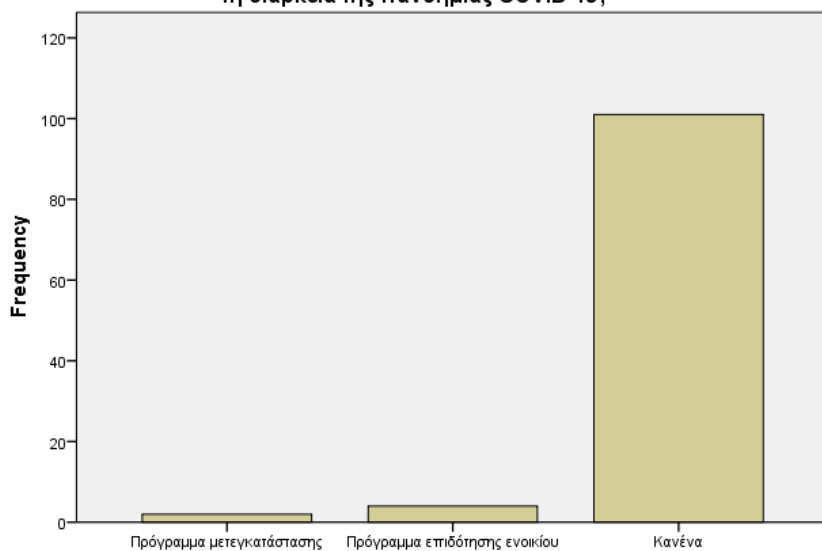
		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πρόγραμμα μετεγκατάστασης	2	1,5	1,9	1,9
	Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου	4	2,9	3,7	5,6
	Κανένα	101	74,3	94,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 34, στον τομέα της στέγασης οι 101 (94.4 %) ερωτώμενοι κατά την πανδημία δεν είχαν πρόσβαση σε κάποιο πρόγραμμα σχετικό με τη στέγαση (πχ μετεγκατάστασης, επιδότησης ενοικίου, επισκευή κατοικιών). Ο Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος όπως ελέγχθη και παραπάνω, υλοποιεί

το Πρόγραμμα «Στέγαση και Εργασία» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021) και κατά την πανδημία ένα ελάχιστο ποσοστό του καταυλισμού (3,7 %) εντάχθηκε στο εν λόγω πρόγραμμα το οποίο εξασφαλίζει επιδότηση ενοικίου.

Ραβδόγραμμα 27: Συμμετοχή σε στεγαστικά προγράμματα μετά την Πανδημία

Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

Πίνακας 35: Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα της Στέγασης

	n	%
Πόσα δωμάτια έχετε στο σπίτι σας;		
0	43	40.2
1	59	55.1
2	5	4.7
Πόσα άτομα διαμένουν στο σπίτι σας;		
1	5	13.5
2	10	27.0
3	18	48.6
4	4	10.8
Σε ποιες υπηρεσίες/υποδομές έχετε πρόσβαση;		
Δίκτυο υδροδότησης	106	82.8
Αποκομιδή απορριμμάτων	21	16.4
Πρόσβαση στο Διαδίκτυο	1	.8
Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει πριν την πανδημία COVID-19;		
Πρόγραμμα μετεγκατάστασης	2	1.9
Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου	2	1.9
Κανένα	103	96.3
Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Πρόγραμμα μετεγκατάστασης	2	1.9
Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου	4	3.7
Κανένα	101	94.4

Σύμφωνα με τον Πίνακα 35 όπου αποτυπώνεται η συνολική εικόνα της επίδρασης της πανδημίας στον τομέα της πρόσβασης στη στέγαση, προκύπτει ότι οι 103 (96.3)% δεν συμμετείχαν σε κανένα πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Επίσης, οι 59 συμμετέχοντες (55.1%) έχουν ένα δωμάτιο στο σπίτι τους . Αναφορικά με την πρόσβαση στις υποδομές οι 106 (80.8%) έχουν πρόσβαση σε δίκτυο

υδροδότησης. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο δεν είναι εφικτή για το σύνολο του πληθυσμού του οικισμού και αυτό διευρύνει τον αποκλεισμό και τη συμπερίληψη του στην κοινωνική ζωή.

Frequencies

Statistics

		Πόσα δωμάτια έχετε στο σπίτι σας;	Πόσα άτομα διαμένουν στο σπίτι σας;	Σε ποιες υπηρεσίες/ υποδομές έχετε πρόσβαση;	Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;	Σε ποιο πρόγραμμα του Κράτους σχετικό με τη στέγαση έχετε συμμετάσχει πριν την πανδημία COVID-19;
N	Valid	107	37	128	107	107
	Missing	29	99	8	29	29

Frequency Table

6.4. Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα των Διακρίσεων

Το επίδραση της πανδημίας COVID – 19 ως προς τις διακρίσεις που βιώνουν οι συμμετέχοντες φαίνεται στους Πίνακες 36 έως 39.

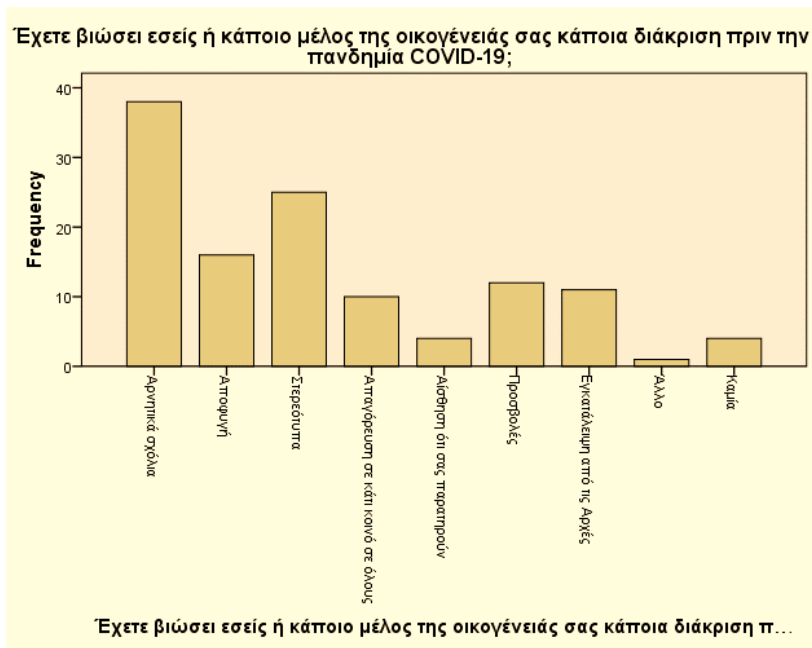
Πίνακας 36:Βίωση εμπειριών διάκρισης πριν την πανδημία COVID-19

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Αρνητικά σχόλια	38	27,9	31,4	31,4
Αποφυγή	16	11,8	13,2	44,6
Σtereότυπα	25	18,4	20,7	65,3
Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους	10	7,4	8,3	73,6
Αίσθηση ότι σας παρατηρούν	4	2,9	3,3	76,9
Προσβολές	12	8,8	9,9	86,8
Εγκατάλειψη από τις Αρχές	11	8,1	9,1	95,9
Άλλο	1	,7	,8	96,7
Καμία	4	2,9	3,3	100,0
Total	121	89,0	100,0	
Missing System	15	11,0		
Total	136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 36, οι συμμετέχοντες Ρομά αναφορικά με τη βίωση εμπειριών διάκρισης πριν την πανδημία, σε μια προσπάθεια να αναδείξουμε τις εμπειρίες διακρίσεων που έχουν σημαντικά ποσοστά, προκύπτουν τα ακόλουθα: οι 38 συμμετέχοντες σε ποσοστό 31,4% έγιναν αποδέκτες αρνητικών σχολίων, οι 25 (20,7%) αντιμετώπισαν στερεότυπα εις βάρος τους, οι 16 (13,2%) βίωσαν ενέργειες αποφυγής στην κοινωνική αλληλεπίδραση, οι 12 (9,9%) βίωσαν προσβολές, οι 11 (9,1%) βίωσαν εγκατάλειψη από τις αρχές και οι 10 (8,3%) είχαν εμπειρίες απαγόρευσης σε κάτι που είναι κοινό για όλους. Παρατηρώντας τα ποσοστά ως προς το είδος των

διακρίσεων που βίωσαν οι ερωτώμενοι, διαπιστώνουμε ότι τα αρνητικά σχόλια, και τα στερεότυπα εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά και ακολουθούν τα υπόλοιπα είδη διακρίσεων. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την ύπαρξη διακρίσεων απέναντι στους Ρομά , οι οποίες εκφράζονται κυρίως μέσα από αρνητικά σχόλια, στερεότυπα, με αρνητικά σχόλια, με την αποφυγή , τις προσβολές , και την απαγόρευση πρόσβασης σε κοινά προς όλους αγαθά. Μέσα από τις ανωτέρω συμπεριφορές διάκρισης ενισχύεται ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά καθώς επιδρά στην μη αρμονική συνύπαρξή τους τοπικά και σε υπερτοπικό επίπεδο. Η διαφορετικότητα και η κουλτούρα των Ρομά δέχονται καίριο πλήγμα και συντείνει στην κοινωνική απομόνωσή τους, σε αμφίδρομες επιφυλακτικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις .

Ραβδόγραμμα 28: Αποτύπωση συχνοτήτων για τις εμπειρίες διάκρισης πριν την πανδημία COVID-19

Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση πριν την πανδημία COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αρνητικά σχόλια	38	27,9	30,9	30,9
	Αποφυγή	16	11,8	13,0	43,9
	Σtereότυπα	25	18,4	20,3	64,2
	Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους	10	7,4	8,1	74,0
	Αίσθηση ότι σας παρατηρούν	4	2,9	3,3	77,2
	Προσβολές	12	8,8	9,8	87,0
	Εγκατάλειψη από τις Αρχές	11	8,1	8,9	95,9
	Άλλο	1	,7	,8	96,7
	Καμία	4	2,9	3,3	100,0
	Total	123	90,4	100,0	
Missing System		13	9,6		
Total		136	100,0		

Πίνακας 37: Βίωση εμπειριών διάκρισης κατά την πανδημία COVID-19

Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση κατά την πανδημία COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Κατηγορία για μετάδοση του κορωνοϊού	24	17,6	17,9	17,9
	Κατηγορία για μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορωνοϊού	12	8,8	9,0	26,9
	Αρνητικά σχόλια	21	15,4	15,7	42,5
	Αποφυγή	13	9,6	9,7	52,2
	Σtereότυπα	27	19,9	20,1	72,4
	Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους	9	6,6	6,7	79,1

Αίσθηση ότι σας παρατηρούν	5	3,7	3,7	82,8
Προσβολές	9	6,6	6,7	89,6
Εγκατάλειψη από τις Αρχές	13	9,6	9,7	99,3
Άλλο	1	,7	,7	100,0
Total	134	98,5	100,0	
Missing System	2	1,5		
Total	136	100,0		

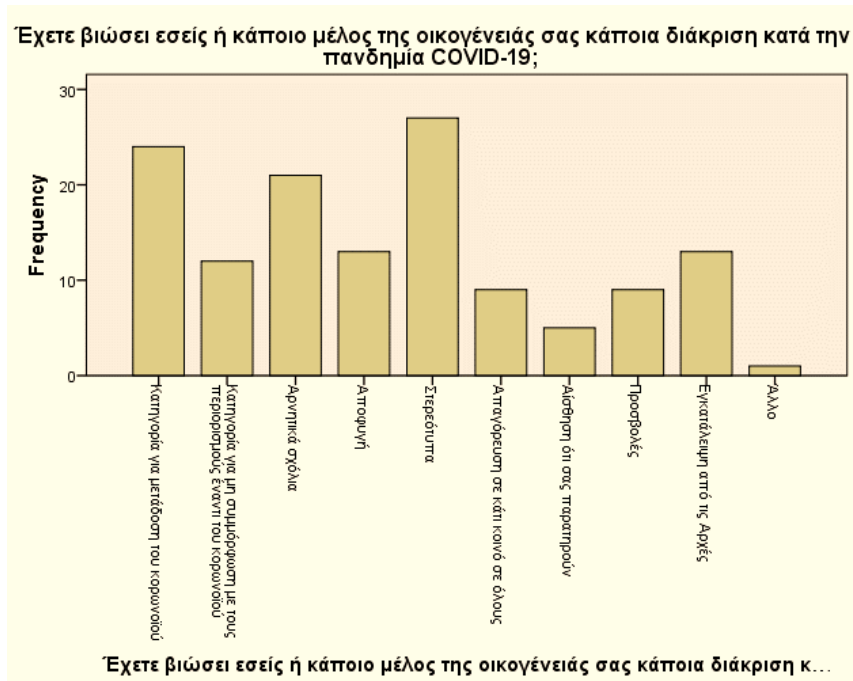
Σύμφωνα με τον Πίνακα 37, οι συμμετέχοντες Ρομά αναφορικά με τη βίωση εμπειριών διάκρισης κατά την πανδημία σε ποσοστό 20,1 % από τους 27 συμμετέχοντες ανέφεραν εμπειρίες βίωσης εμπειριών στερεοτύπων ,οι 24 (17.9%) αναφέρουν κατηγορία για μετάδοση του κορονοϊού, οι 21 (15.7%) βίωσαν αρνητικά σχόλια, οι 13 (9.7%) αναφέρουν εγκατάλειψη από τις αρχές, με ίδια καταγραφή ποσοστών αποφυγής , ήτοι οι 13 (9.7%). Στη συνέχεια, αναφέρεται από 12 (9%) κατηγορία για μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορωνοϊού και τέλος ίδιες καταγραφές (ποσοστό 6,7%) από 9 συμμετέχοντες αντίστοιχα εμφανίζουν οι προσβολές και η απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους .

Παρατηρώντας τα ανωτέρω κρίνεται απαραίτητο να σχολιάσουμε ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας διαπιστώνεται η αύξηση ως προς τη μορφή διακρίσεων των στερεοτύπων (20,1%). Ακολουθεί η «κατηγορία για μετάδοση του κορονοϊού» ,η οποία προστέθηκε, με ποσοστό 17,9% και τα «αρνητικά σχόλια». με ποσοστό 15,7% . Προστέθηκε επίσης για να διερευνηθούν και άλλες πτυχές της διάκρισης και ειδικότερα η « κατηγορία για μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορονοϊού» με ποσοστό 9%. Πτώση του ποσοστού συγκρινόμενο με τις εμπειρίες διάκρισης πριν την πανδημία εμφανίζουν τα « αρνητικά σχόλια» εφόσον από 31,4% μειώθηκαν στο ποσοστό των 15,7%.

Η πανδημία βάσει των ανωτέρω επέδρασε σε επίπεδο διακρίσεων, οι οποίες μέσα στο πλαίσιο τους κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά αυξήθηκαν

και αλληλεπιδρώντας προσεγγίζουν αυτό που περιγράφεται ως «αντιτσιγγανισμός».

Ραβδόγραμμα 29: Αποτύπωση εμπειριών διάκρισης κατά την πανδημία COVID-19

Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση κατά την πανδημία COVID-19;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Να μεταδόση του κορωνοϊού	24	17,6	17,6	17,6
Κατηγορία για μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορωνοϊού	12	8,8	8,8	26,5
Αρνητικά σχόλια	21	15,4	15,4	41,9
Αποφυγή	13	9,6	9,6	51,5
Σtereότυπα	27	19,9	19,9	71,3
5	2	1,5	1,5	72,8
Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους	9	6,6	6,6	79,4
Αίσθηση ότι σας παρατηρούν	5	3,7	3,7	83,1
Προσβολές	9	6,6	6,6	89,7
Εγκατάλειψη από τις Αρχές	13	9,6	9,6	99,3
Άλλο	1	,7	,7	100,0
Total	136	100,0	100,0	

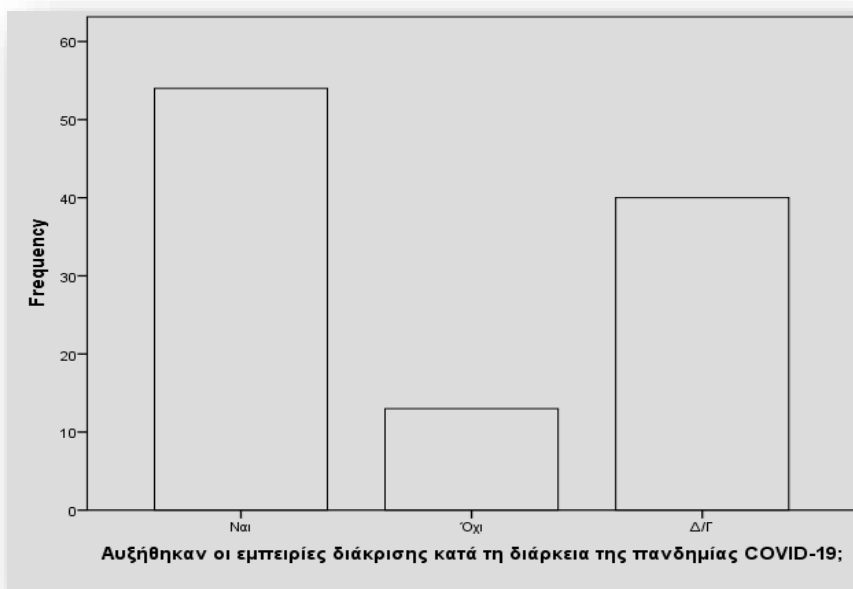
Πίνακας 38:Αύξηση εμπειριών διάκρισης κατά την πανδημία COVID-19

Αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	54	39,7	50,5	50,5
	Όχι	13	9,6	12,1	62,6
	Δ/Γ	40	29,4	37,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 38 αναφορικά με τη διερεύνηση της αύξησης ή μη των εμπειριών διάκρισης των συμμετεχόντων , καταγράφεται μέσω των δοθεισών απαντήσεων ότι για τους 54 (50.5%) αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 . Οι 40 συμμετέχοντες σημείωσαν ποσοστό 37,4% δίδοντας την απάντηση «Δ/Γ», ένα ποσοστό το οποίο δεν είναι αμελητέο καθώς δύναται να υποδηλώνει μια ενδεχόμενη άμυνα των συμμετεχόντων να πάρουν θέση και να επεισέλθουν σε πληροφορίες που αφορούν προσωπικές πτυχές βίωσης διακρίσεων ή ακόμα δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν την ενδεχόμενη αύξηση των διακρίσεων συγκριτικά με τις αντίστοιχες πριν την πανδημία εφόσον καθώς παρόλο που αναγνωρίζουν την ύπαρξή τους στις αλληλεπιδράσεις τους ενδεχομένως δεν έχουν προβεί σε σύγκρισή τους με το παρελθόν.

Ραβδόγραμμα 30: Αποτύπωση συχνοτήτων αύξησης των εμπειριών διάκρισης κατά την πανδημία COVID-19

Πίνακας 39: Η επίδραση της Πανδημίας στον τομέα των Διακρίσεων

	n	%
Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση πριν την πανδημία COVID-19;		
Αρνητικά σχόλια	38	31.4
Αποφυγή	16	13.2
Στερεότυπα	25	20.7
Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους	10	8.3
Αίσθηση ότι σας παρατηρούν	4	3.3
Προσβολές	12	9.9
Εγκατάλειψη από τις Αρχές	11	9.1
Άλλο	1	.8
Καμία	4	3.3

Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση κατά την πανδημία COVID-19;		
Κατηγορία για μετάδοση του κορωνοϊού	24	17.9
Κατηγορία για μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορωνοϊού	12	9.0
Αρνητικά σχόλια	21	15.7
Αποφυγή	13	9.7
Στερεότυπα	27	20.1
Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους	9	6.7
Αίσθηση ότι σας παρατηρούν	5	3.7
Προσβολές	9	6.7
Εγκατάλειψη από τις Αρχές	13	9.7
Άλλο	1	.7
Αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;		
Ναι	54	50.5
Όχι	13	12.1
Δ/Γ	40	37.4

Σύμφωνα με τον Πίνακα 39 που αποτυπώνεται συνολικά η επίδραση της πανδημίας στον τομέα των διακρίσεων στους Ρομά του καταυλισμού που ερευνούμε όπου διαπιστώνεται ότι οι 38 συμμετέχοντες (31.4%) έχουν βιώσει αρνητικά σχόλια πριν την πανδημία, οι 27 (20.1%) στερεότυπα κατά την πανδημία ενώ για τους 54 (50.5%) αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 . Οι εμπειρίες διάκρισης σχετίζονται με τις κατηγορίες μετάδοσης του κορωνοϊού από τους ίδιους καθώς και με κατηγορίες για τη μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορωνοϊού.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας βρήκαν έδαφος και ενεργοποιήθηκαν βαθιά εδραιωμένες αντιλήψεις για τους Ρομά και στερεότυπα που αποκαλύπτοντας την επικράτησή τους με διάφορες μορφές, αύξησαν τις διακρίσεις εις βάρος τους σε όλες τις πτυχές και τους τομείς της καθημερινότητάς τους. Οι πηγές των διακρίσεων ενδεικτικά μπορεί να προέρχονται από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, από γείτονες

που δεν είναι Ρομά, από το εκπαιδευτικό σύστημα, από τις μετακινήσεις τους, από το προσωπικό των δομών υγείας αλλά και άλλων φορέων και από τους εργοδότες τους.

Frequency Table

Statistics

Statistics

		Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση πριν την πανδημία COVID-19;	Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση κατά την πανδημία COVID-19;	Αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;
N	Valid	121	134	107
	Missing	15	2	29
		Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση πριν την πανδημία COVID-19;	Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση κατά την πανδημία COVID-19;	Αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;
N	Valid	123	136	107
	Missing	13	0	2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	54	39,7	50,5	50,5
	Όχι	13	9,6	12,1	62,6
	Δ/Γ	40	29,4	37,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

6.5. Η επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση στην Ενεργό Συμμετοχή στην Κοινωνική, Οικονομική και Πολιτική Ζωή

Η επίδραση της πανδημίας COVID – 19 ως προς την στην πρόσβαση των Ρομά του καταυλισμού που ερευνούμε αναφορικά με την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή αναλύεται στους ακόλουθους Πίνακες 41 έως 44 .

Πίνακας 40: Τρόποι πρόσβασης στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή πριν την πανδημία

Πριν την πανδημία COVID-19 , με ποιους τρόπους είχατε πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμμετοχή σε κοινωνικό διάλογο, διαβούλευση στην τοπική κοινωνία	20	14,7	17,7	17,7
Συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα	4	2,9	3,5	21,2
Χρήση των δημοτικών υπηρεσιών	23	16,9	20,4	41,6
Άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή	1	,7	,9	42,5
Άλλο	19	14,0	16,8	59,3
Με κανένα τρόπο	46	33,8	40,7	100,0
Total	113	83,1	100,0	
Missing System	23	16,9		
Total	136	100,0		

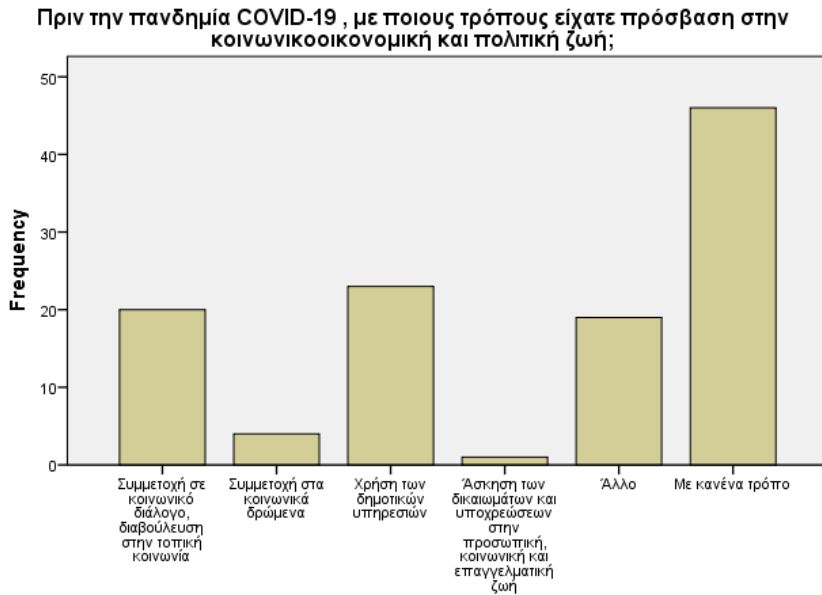
Οι τρόποι πρόσβασης στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή των Ρομά του καταυλισμού «Κιάφα» Σπάτων πριν την πανδημία αποτυπώνεται στον Πίνακα 40 . Ειδικότερα, 46 συμμετέχοντες σε ποσοστό 40,7% δηλώνουν

ότι δε συμμετείχαν με κανένα τρόπο πριν την πανδημία στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή και ακολουθούν οι απαντήσεις 23 συμμετεχόντων (20,4%) για «τη χρήση των δημοτικών υπηρεσιών», οι απαντήσεις 20 συμμετεχόντων (17,7%) με επιλογή της «συμμετοχής σε κοινωνικό διάλογο, διαβούλευση στην τοπική κοινωνία» και έπεται η επιλογή «Άλλο» από 19 συμμετέχοντες (16,8%) .

Παρατηρούμε ότι οι επιλογές «συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα» και «άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή» εμφανίζουν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά . Ειδικότερα, ως προς τη «συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα» οι 4 (3,5%) και 1 απάντηση (0,9%) ως προς την «άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή» .

Επιχειρώντας την ανάλυση των ανωτέρω ευρημάτων, διαπιστώνουμε ότι είναι υψηλό το ποσοστό της μη ενεργούς πρόσβασης και συμμετοχής των ερωτώμενων στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή. Η πρόσβαση των Ρομά περιορίζεται κυρίως στη χρήση των δημοτικών υπηρεσιών και της συμμετοχής σε κοινωνικό διάλογο και διαβούλευση στην τοπική κοινωνία. Αυτό υποδηλώνει προβλήματα κοινωνικής χειραφέτησης και κατά συνέπεια σοβαρές συνέπειες στην κοινωνική τους ένταξη, καθώς αναπαράγεται ο κοινωνικός αποκλεισμός τους. Η χρήση των υπηρεσιών του Δήμου, μέσα στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η δομή του Παραρτήματος Ρομά είναι από όσο φαίνεται ένας δίαυλος επικοινωνίας με την τοπική κοινωνία και συμβάλλει στη διατήρηση της σχέσης τους με τα κοινωνικά δρώμενα.

Ραβδόγραμμα 31: Αποτύπωση συχνοτήτων για την πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική ζωή πριν την πανδημία COVID-19

Πριν την πανδημία COVID-19 , με ποιους τρόπους είχατε πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή;

Ραβδόγραμμα 32: Αποτύπωση συχνοτήτων για την επίδραση της Πανδημίας στην πρόσβαση στην Ενεργό Συμμετοχή στην Κοινωνική, Οικονομική και Πολιτική Ζωή

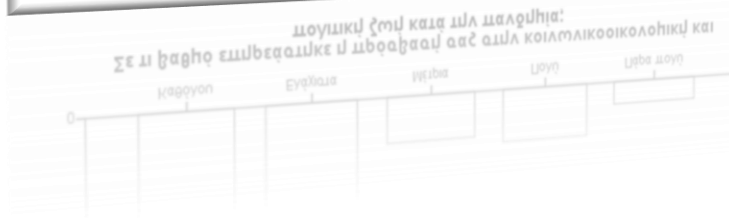
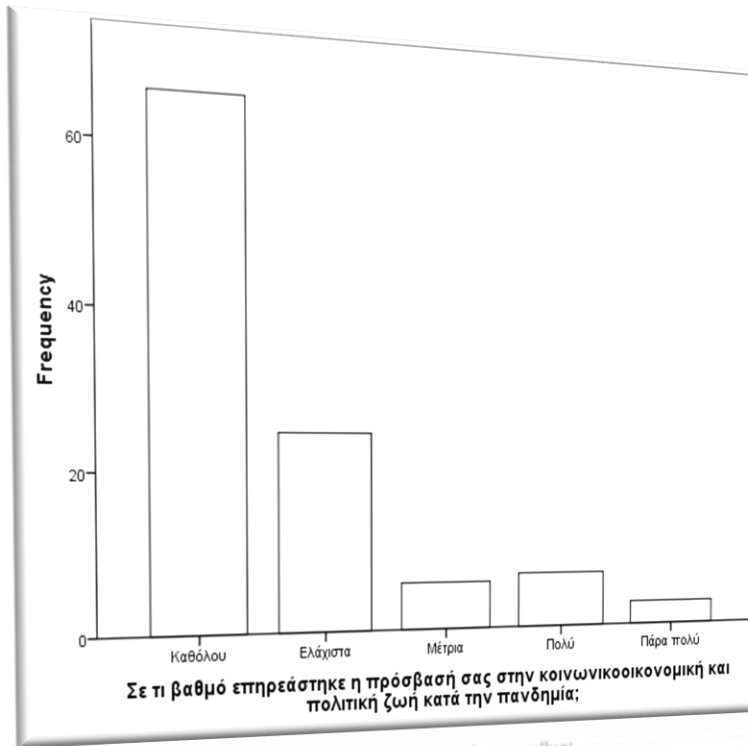

Πίνακας 41: Βαθμός επηρεασμού της κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής ζωής κατά την πανδημία

Σε τι βαθμό επηρεάστηκε η πρόσβασή σας στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή κατά την πανδημία;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	66	48,5	61,7	61,7
	Ελάχιστα	25	18,4	23,4	85,0
	Μέτρια	6	4,4	5,6	90,7
	Πολύ	7	5,1	6,5	97,2
	Πάρα πολύ	3	2,2	2,8	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Σύμφωνα με τον Πίνακα 41 αναφορικά με τη διερεύνηση του βαθμού επίδρασης της πανδημίας στην πρόσβαση των Ρομά του καταυλισμού στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή, οι 66 συμμετέχοντες αναφέρουν σε ποσοστό 61,7% ότι δεν επηρεάστηκε «καθόλου» η πρόσβασή τους, οι 25 σε ποσοστό 23,4% δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν «ελάχιστα», οι 7 (6,5%) δήλωσαν «πολύ», οι 6 (5,6%) και οι 3 (2,8%) δήλωσαν «πάρα πολύ». Παρατηρούμε ότι αυτά τα ευρήματα οι συμμετέχοντες καταγράφουν ότι σε μεγάλο ποσοστό, πάνω δηλαδή από τους μισούς δεν επηρεάστηκαν ως προς την πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η μόνη επαφή των Ρομά με την κοινωνική ζωή είναι η χρήση των δημοτικών υπηρεσιών. Επομένως, ενδεχομένως να αναφέρονται σε αυτή την πρόσβαση. Η πανδημία ως υγειονομική κρίση έφερε αλλαγές σε όλα τα επίπεδα και οι περιορισμοί στις μετακινήσεις και τα μέτρα περιορισμού της διάδοσης του κορονοϊού που επιβλήθηκαν επηρέασαν την κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού καθώς περιορίστηκε η ήδη χαμηλή συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή.

Ραβδόγραμμα 33: Αποτύπωση συχνοτήτων για την πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική ζωή κατά την πανδημία COVID-19

Πίνακας 42 : Πρόσβαση στην Ενεργό Συμμετοχή στην Κοινωνική, Οικονομική και Πολιτική Ζωή

	n	%
Πριν την πανδημία COVID-19 , με ποιους τρόπους είχατε πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή;		
Συμμετοχή σε κοινωνικό διάλογο, διαβούλευση στην τοπική κοινωνία	20	17.7
Συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα	4	3.5
Χρήση των δημοτικών υπηρεσιών	23	20.4
Άσκηση δικαιωμάτων-υποχρεώσεων στην προσωπική, κοινωνική, επαγγελματική ζωή	1	.9
Άλλο	19	16.8
Με κανένα τρόπο	46	40.7
Σε τι βαθμό επηρεάστηκε η πρόσβασή σας στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή κατά την πανδημία;		
Καθόλου	66	61.7
Ελάχιστα	25	23.4
Μέτρια	6	5.6
Πολύ	7	6.5
Πάρα πολύ	3	2.8

Σύμφωνα με τον Πίνακα 42 όπου αποτυπώνεται η συνολική εικόνα της επίδρασης της πρόσβασης των Ρομά του καταυλισμού στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή ,διαπιστώνουμε ότι οι 66 (61.7%) εκ των συμμετεχόντων δεν επηρεάστηκαν καθόλου από την πανδημία . Συνάγεται δηλαδή το συμπέρασμα της μη μεταβολής της ήδη μειωμένης συμμετοχής των Ρομά στην κοινωνική ζωή .

Frequencies

		Statistics	
		Πριν την πανδημία COVID-19 , με ποιους τρόπους είχατε πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή;	Σε τι βαθμό επηρεάστηκε η πρόσβασή σας στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή κατά την πανδημία;
N	Valid	113	107
	Missing	23	29

Frequency Table

6.6. Η Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας

Η επιρροή της πανδημίας COVID -19 στην ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας παρουσιάζεται στον πίνακα 43.

Πίνακας 43: Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια της Πανδημίας

Δεχτήκατε υποστηρικτικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;	<i>n</i>	<i>%</i>
Ναι	106	99.1
Όχι	1	.9
Αν «Ναι», πόσο σημαντικές είναι για εσάς οι υποστηρικτικές υπηρεσίες που δεχτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 από το κράτος		
Καθόλου	85	79.4
Ελάχιστα	6	5.6
Πολύ	12	11.2
Πάρα πολύ	4	3.7
από τοπική αυτοδιοίκηση		

Καθόλου	2	1.9
Ελάχιστα	43	40.2
Πολύ	42	39.3
Πάρα πολύ	20	18.7
από Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος		
Ελάχιστα	1	.9
Πολύ	57	53.3
Πάρα πολύ	49	45.8
από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις		
Καθόλου	105	98.1
Ελάχιστα	2	1.9
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος;		
Καθόλου	2	1.9
Μέτρια	4	3.7
Πολύ	61	57.0
Πάρα πολύ	40	37.4
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 στην Ύπαρξη απαραίτητων υποδομών υγιεινής		
Καθόλου	85	79.4
Ελάχιστα	3	2.8
Μέτρια	11	10.3
Πολύ	4	3.7
Πάρα πολύ	4	3.7
στην Πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας, ατομικής υγιεινής, οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης		
Καθόλου	81	75.7
Ελάχιστα	4	3.7
Μέτρια	6	5.6
Πάρα πολύ	16	15.0
στις Παροχές αγαθών		
Καθόλου	81	75.7
Ελάχιστα	5	4.7
Μέτρια	2	1.9

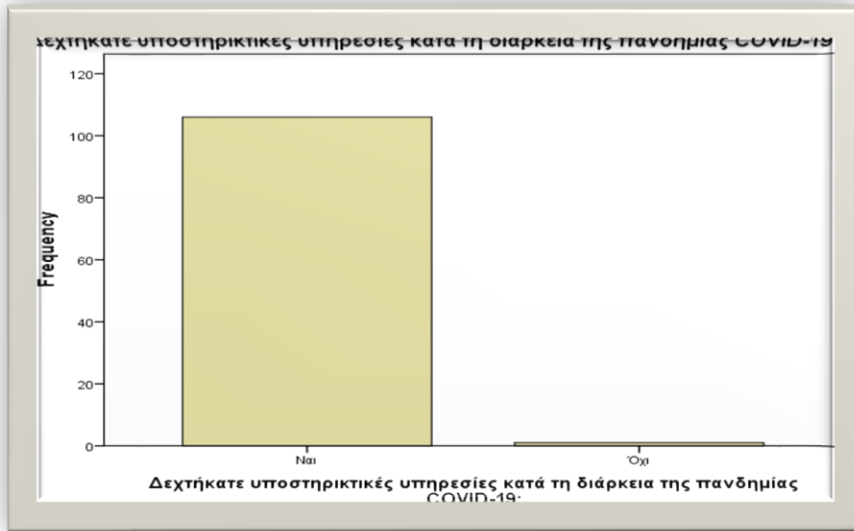
Πάρα πολύ	19	17.8
στις Κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες		
Καθόλου	74	69.2
Ελάχιστα	8	7.5
Μέτρια	4	3.7
Πάρα πολύ	21	19.6

Η επιρροή της πανδημίας COVID – 19 στην Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας απεικονίζεται στον πίνακα 43. Φαίνεται πως σχεδόν στο σύνολο του δείγματος [106, (99.1%)] έλαβε υποστηρικτικές υπηρεσίες αλλά οι 85 (79.4%) δεν βοηθήθηκαν καθόλου από τις υπηρεσίες αυτές του κράτους και οι 105 (98.1) δεν βοηθήθηκαν καθόλου από ΜΚΟ. Από την άλλη, οι 106 (99.1%) βοηθήθηκαν τουλάχιστον κατά πολύ από το Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος με 101 (94.4%) να δηλώνουν τουλάχιστον πολύ ικανοποιημένοι. Ακόμα, οι 85 (79.4%) δήλωσαν καθόλου ικανοποιημένοι από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 στην «Ύπαρξη απαραίτητων υποδομών υγιεινής», οι 81 (75.7%) στην «Πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας, ατομικής υγιεινής, οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης» και «στις Κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες».

Δεχτήκατε υποστηρικτικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	106	77,9	99,1	99,1
	Όχι	1	,7	,9	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Ραβδόγραμμα 34: Αποτύπωση συχνοτήτων για την λήψη υποστηρικτικών υπηρεσιών κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας

Αν «Ναι», πόσο σημαντικές είναι για εσάς οι υποστηρικτικές υπηρεσίες που δεχτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 από το κράτος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	85	62,5	79,4	79,4
	Ελάχιστα	6	4,4	5,6	85,0
	Πολύ	12	8,8	11,2	96,3
	Πάρα πολύ	4	2,9	3,7	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

από τοπική αυτοδιοίκηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	1,5	1,9	1,9
	Ελάχιστα	43	31,6	40,2	42,1
	Πολύ	42	30,9	39,3	81,3
	Πάρα πολύ	20	14,7	18,7	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

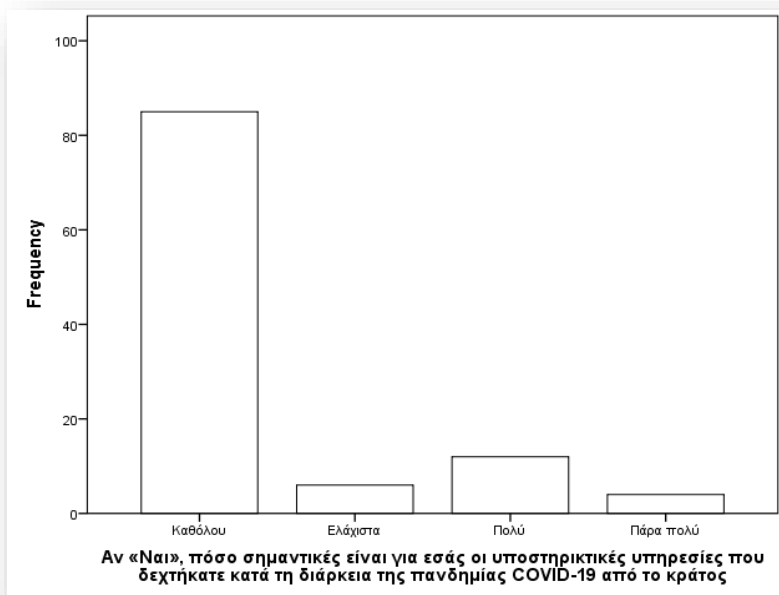
από Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ελάχιστα	1	,7	,9	,9
	Πολύ	57	41,9	53,3	54,2
	Πάρα πολύ	49	36,0	45,8	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

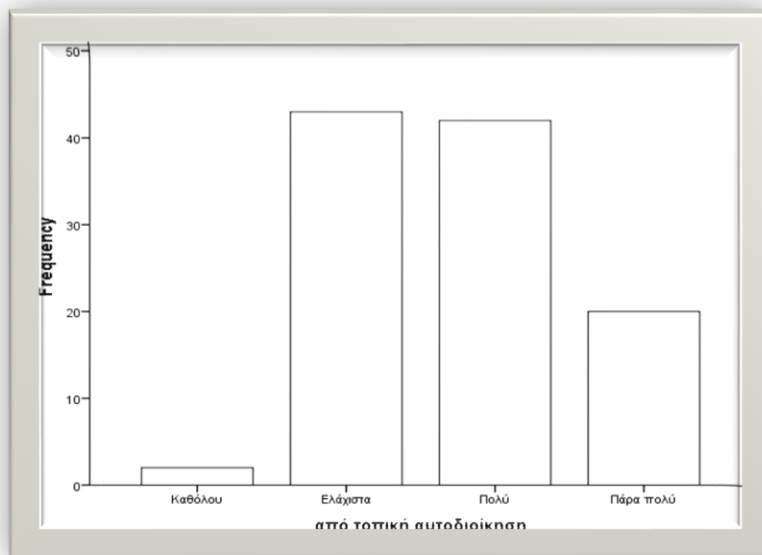
από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	105	77,2	98,1	98,1
	Ελάχιστα	2	1,5	1,9	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Ραβδόγραμμα 35: Αποτύπωση συχνοτήτων σπουδαιότητας των υποστηρικτικών υπηρεσιών από το κράτος κατά τη διάρκεια τις Πανδημίας

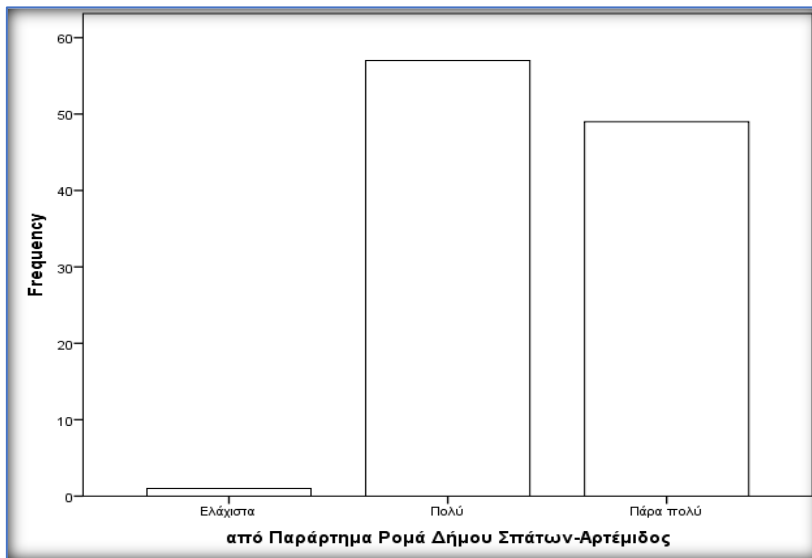
Ραβδόγραμμα 36: Αποτύπωση συχνοτήτων σπουδαιότητας των υποστηρικτικών υπηρεσιών από την τοπική αυτοδιοίκηση κατά τη διάρκεια τις πανδημίας

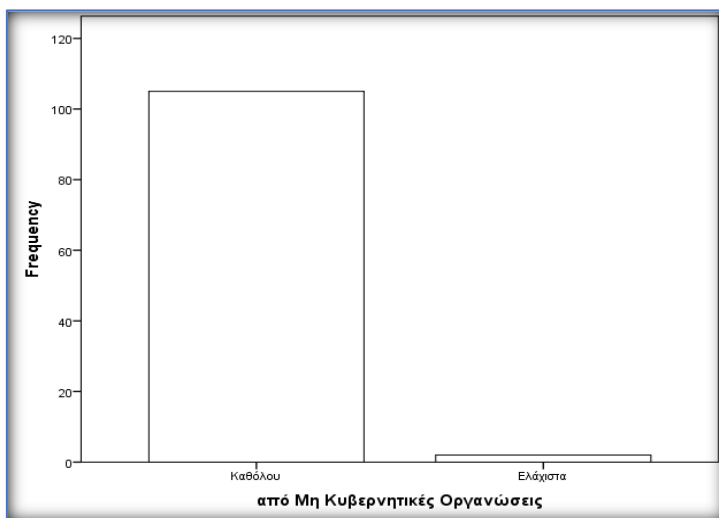
**Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες από το
Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος;**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	1,5	1,9	1,9
	Μέτρια	4	2,9	3,7	5,6
	Πολύ	61	44,9	57,0	62,6
	Πάρα πολύ	40	29,4	37,4	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

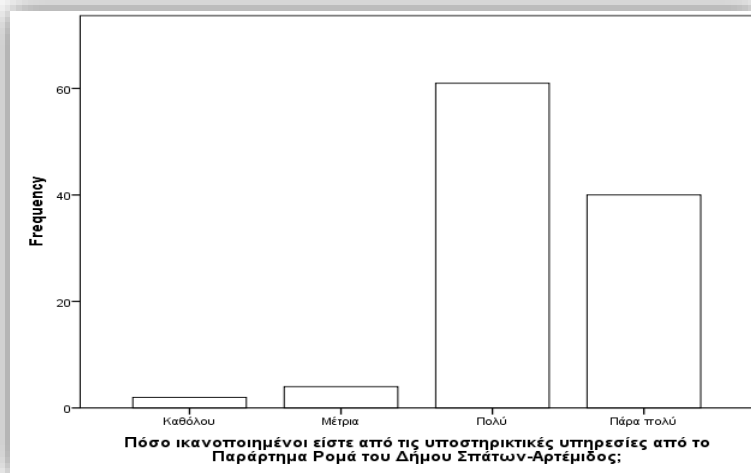
Ραβδόγραμμα 37: Αποτύπωση συχνοτήτων σπουδαιότητας των υποστηρικτικών υπηρεσιών από το Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας

Ραβδόγραμμα 38: Αποτύπωση συχνοτήτων σπουδαιότητας των υποστηρικτικών υπηρεσιών από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας

Ραβδόγραμμα 39: Αποτύπωση συχνοτήτων για την Ικανοποίηση από το Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος

Frequencies

Statistics

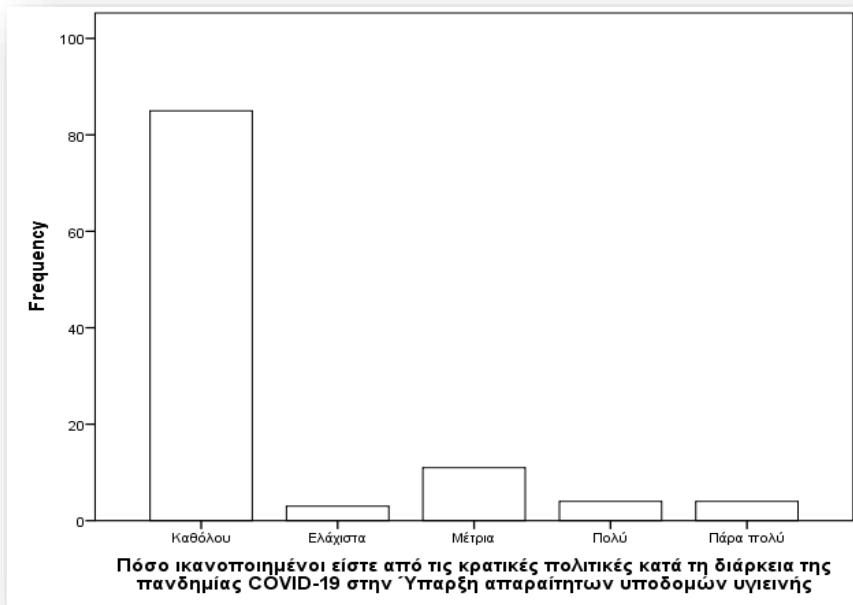
	Δεχτήκατε υποστηρικτικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;	Αν «Ναι», πόσο σημαντικές είναι για εσάς οι υποστηρικτικές υπηρεσίες που δεχτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 από το κράτος	από τοπική αυτοδιοίκηση	από Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος	από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος;	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 στην Υπαρξή των υποδομών υγιεινής	στην Πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας, ατομικής υγιεινής, οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης	στις Κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες
Valid	107	107	107	107	107	107	107	107	107
Missing	29	29	29	29	29	29	29	29	29

Frequency Table

Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 στην Ύπαρξη απαραίτητων υποδομών υγιεινής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	85	62,5	79,4	79,4
	Ελάχιστα	3	2,2	2,8	82,2
	Μέτρια	11	8,1	10,3	92,5
	Πολύ	4	2,9	3,7	96,3
	Πάρα πολύ	4	2,9	3,7	100,0
	Total		107	78,7	100,0
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

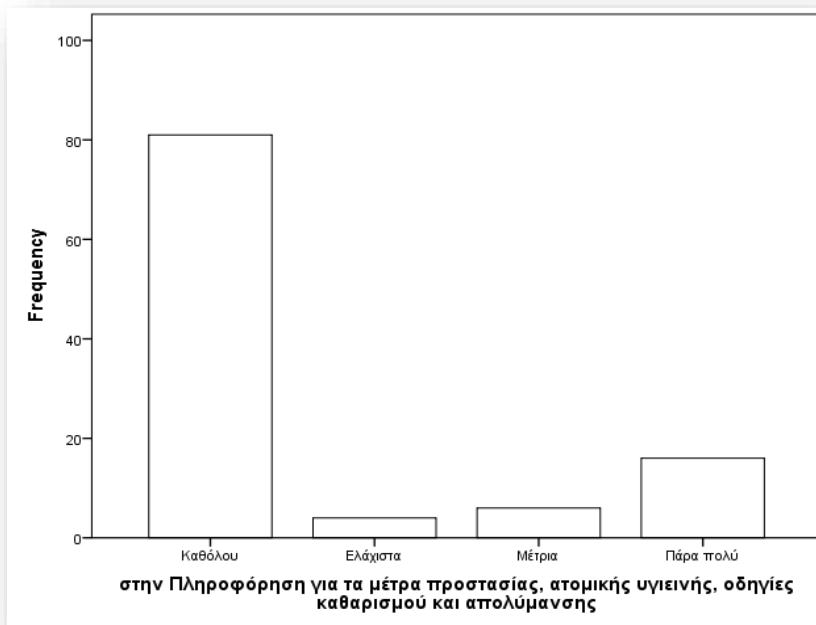
Ραβδόγραμμα 40: Αποτύπωση συχνοτήτων για την Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια τις Πανδημίας στις υποδομές υγιεινής

στην Πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας, ατομικής υγιεινής, οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης

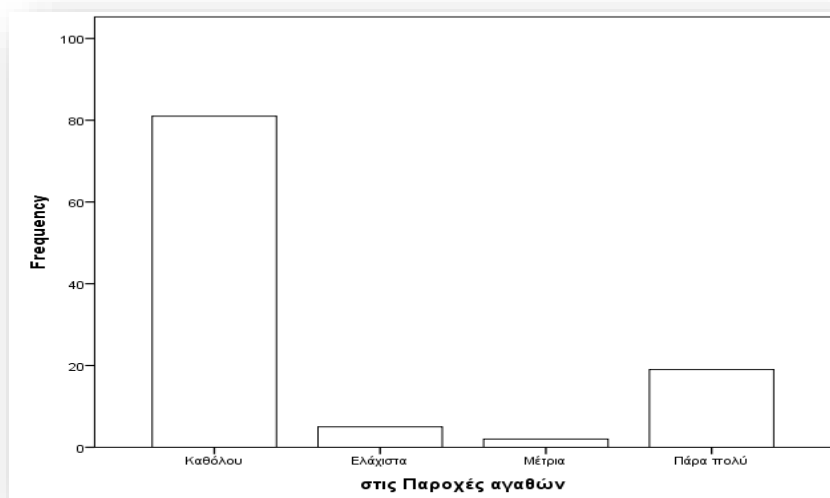
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	81	59,6	75,7	75,7
	Ελάχιστα	4	2,9	3,7	79,4
	Μέτρια	6	4,4	5,6	85,0
	Πάρα πολύ	16	11,8	15,0	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

Ραβδόγραμμα 41: Αποτύπωση συχνοτήτων για την Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια της Πανδημίας στην πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας

στις Παροχές αγαθών					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	81	59,6	75,7	75,7
	Ελάχιστα	5	3,7	4,7	80,4
	Μέτρια	2	1,5	1,9	82,2
	Πάρα πολύ	19	14,0	17,8	100,0
	Total	107	78,7	100,0	
Missing	System	29	21,3		
Total		136	100,0		

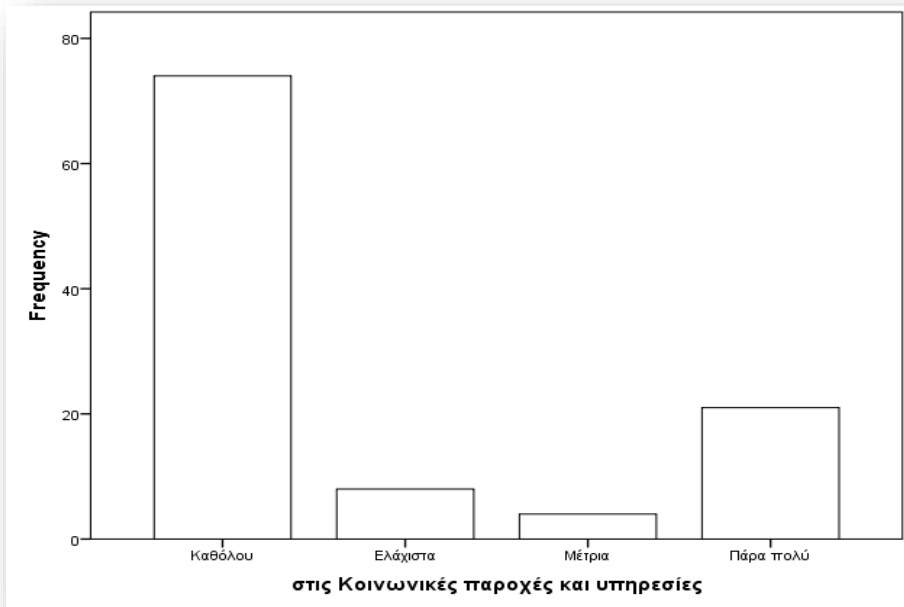
Ραβδόγραμμα 42: Αποτύπωση συχνοτήτων για την Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια της Πανδημίας στις παροχές αγαθών

στις Κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	74	54,4	69,2	69,2
	Ελάχιστα	8	5,9	7,5	76,6
	Μέτρια	4	2,9	3,7	80,4
	Πάρα πολύ	21	15,4	19,6	100,0
	Total	107	78,7	100,0	

Missing System	29	21,3		
Total	136	100,0		

Ραβδόγραμμα 43: Αποτύπωση συχνοτήτων για την Ικανοποίηση από τις Κρατικές Πολιτικές κατά τη Διάρκεια της Πανδημίας στις κοινωνικές παροχές

6.7.Προτάσεις για βελτίωση πρόσβασης σε μελλοντικές κρίσεις

Η τελευταία ερώτηση η οποία αποτυπώνεται στον Πίνακα 44 σχετίζεται με την καταγραφή προτάσεων από τους ερωτώμενους για τη βελτίωση της ισότιμης πρόσβασή τους σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες σε πιθανές μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

Πίνακας 44: Προτάσεις για βελτίωση πρόσβασης σε μελλοντικές κρίσεις

	<i>n</i>	<i>%</i>
Παροχή βασικών ειδών	5	33.3
Ηλεκτρική Ενέργεια	6	40.0
Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης	2	13.3
Επισκευή κατοικιών	1	6.7
Πρόσβαση στο Διαδίκτυο	2	13.3
Οικονομική ενίσχυση	2	13.3
Βελτίωση οδοστρώματος	1	6.7
Πρόσβαση στην απασχόληση	2	13.3
Ενίσχυση στην κοινωνική ζωή	1	6.7

Σύμφωνα με τον Πίνακα 44, οι απαντήσεις των ερωτώμενων ήταν ανοιχτές και ελεύθερες. Απάντησαν συνολικά 15 συμμετέχοντες (14.01%) των οποίων οι απαντήσεις κατηγοριοποιήθηκαν και παρουσιάστηκαν στον Πίνακα 45. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η κυριότερη πρόταση βελτίωσης έχει να κάνει με την ηλεκτρική ενέργεια, ακολουθούμενη από την παροχή βασικών ειδών.

Κεφάλαιο 7. Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα διερεύνησε την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής.

Επιχειρήθηκε η προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο η πανδημία επηρέασε τους Ρομά στην κοινωνική τους ένταξη ήτοι στην πρόσβασή τους αρχικά σε επαρκείς πόρους και κοινωνική ασφάλιση για την κάλυψη βασικών αναγκών.

Έπειτα, προσεγγίστηκε η επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά αναφορικά με την πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και σε βασικές υπηρεσίες με αναφορά στο πεδίο της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, της υγείας, της κοινωνικής φροντίδας και της στέγασης/ βασικών υποδομών.

Στη συνέχεια, διερευνήθηκε η επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά αναφορικά με τις εμπειρίες διάκρισης.

Επιπλέον, εξετάστηκε η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβασή τους στην ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή.

Ακολούθως, έγινε η προσέγγιση της συνολικής ικανοποίησής των Ρομά του καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Συμπεριλήφθηκε ξεχωριστή ερώτηση για την ικανοποίησή τους από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που δέχτηκαν από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος, καθώς σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030 τα Παραρτήματα Ρομά αποτελούν δομές στους ΟΤΑ Α΄ βαθμού αποτελούν βασικό μοχλό προώθησης της κοινωνικής ένταξης των Ρομά.

Εν τέλει, μέσα από την ύπαρξη ανοιχτής ερώτησης στο ερωτηματολόγιο, επιχειρήθηκε η προσπάθεια καταγραφής των προτάσεων του ερευνώμενου πληθυσμού αναφορικά με την ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

Συμπερασματικά, μέσα από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η πανδημία COVID-19 άσκησε επίδραση στην κοινωνική ένταξη των Ρομά που διαβιούν στον καταυλισμό «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής και επαληθεύεται η αρχική μας ερευνητική υπόθεση.

Αναφορικά με την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά, τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν την επιρροή της πανδημίας COVID-19 στην κάλυψη των βασικών αναγκών σε υψηλό ποσοστό των ερωτώμενων και ως προς τη μείωση στο εισόδημά τους καθώς και ως προς τη δυσκολία στην εξασφάλιση επαρκούς σίτισης. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με τη μελέτη των Arza Porras et.al (2020) σύμφωνα με την οποία ένας υψηλός αριθμός των ερωτώμενων Ρομά στην Ισπανία είχε αισθητή μείωση των εισοδημάτων του κατά την πανδημία, όπως επίσης και ως προς τη δυσκολία εξασφάλισης σίτισης.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας για την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση του ερωτώμενων κατοίκων Ρομά, είναι σε συμφωνία με την έρευνα που διενεργήθηκε από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2022) που πραγματοποιήθηκε σε 10 ευρωπαϊκές χώρες αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά σε επίπεδο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας και ειδικότερα ως προς τα υψηλά ποσοστά φτώχειας και υλικής αποστέρησης των Ρομά στην Ελλάδα με έτος αναφοράς το 2021.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, η επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά αναφορικά με την πρόσβασή του στα δημόσια αγαθά και σε βασικές υπηρεσίες και ειδικότερα στο πεδίο της εκπαίδευσης, εμφανίζεται υψηλή με επικρατέστερο λόγο την έλλειψη εξοπλισμού. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με τα ευρήματα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2020) για την επίδραση της πανδημίας στην εκπαίδευση των παιδιών. Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγει και η μελέτη των Javier Arza Porras et.al (2020) σύμφωνα με την οποία ως κύριο λόγο της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ισπανία εμφανίζεται η έλλειψη εξοπλισμού.

Αναφορικά με την επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά ως προς την πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και σε βασικές υπηρεσίες και ειδικότερα στο πεδίο της απασχόλησης, τα αποτελέσματα της έρευνας εμφανίζουν χαμηλό βαθμό επίδρασης, με την επισήμανση ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων δηλώνουν άνεργοι, χωρίς μεταβολή αυτής της κατάστασης κατά την πανδημία. Το αποτέλεσμα αυτό αποτελεί στοιχείο και της μελέτης σε όλα τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2020) όπου οι Ρομά εμφάνιζαν υψηλά ποσοστά ανεργίας και πριν την εμφάνιση της πανδημίας. Επίσης, το υψηλό επίπεδο ανεργίας των Ρομά στην Ελλάδα κατά το έτος 2021 είναι ένα εύρημα που αναφέρεται και στην έρευνα στην Ελλάδα για την «καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, η πανδημία δεν επηρέασε την κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού ως προς την πρόσβαση των ερωτώμενων στα δημόσια αγαθά και σε βασικές υπηρεσίες και ειδικότερα στο πεδίο της υγείας. Οι ερωτώμενοι σε υψηλά ποσοστά δεν είχαν κάποια αλλαγή στο επίπεδο της υγείας τους, δεν είχαν κάποιο μέλος της

οικογένειάς τους με κάποιο πρόβλημα υγείας, δε νοσηλεύτηκαν κατά την πανδημία και δεν αντιμετώπισαν κάποιο πρόβλημα πρόσβασης κατά την επίσκεψή τους σε κάποια δομή υγείας.

Τα αποτελέσματα για την επίδραση της πανδημίας στην πρόσβαση στο πεδίο της υγείας έρχονται σε αντίθεση με τη βιβλιογραφία, όπως για παράδειγμα με όσα αναφέρει η μελέτη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2020) αναφορικά με την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στους Ρομά που διαβιούν στις ευρωπαϊκές χώρες όπου οι Ρομά αντιμετώπισαν δυσκολίες πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας (FRA, 2020). Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας ωστόσο για το πεδίο της πρόσβασης των Ρομά σε κάποια δομή υγείας συνάδουν με όσα αναφέρει η μελέτη του HSE (HSE Social Inclusion, 2020) στην Ιρλανδία .

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, καταδεικνύουν την χαμηλή επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά αναφορικά με την πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και σε βασικές υπηρεσίες και ειδικότερα στο πεδίο της κοινωνικής φροντίδας, με επικράτηση της πρόσβασης της συντριπτικής πλειοψηφίας των ερωτώμενων στο Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος πριν και κατά την πανδημία. Τα αποτελέσματα συμφωνούν με την έρευνα για την «καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022) σχετικά με την πρόσβαση των Ρομά στα Παραρτήματα Ρομά για τη λήψη υποστηρικτικών υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης, με έτος αναφοράς το 2021. Η πρόσβαση των Ρομά στις κοινωνικές υπηρεσίες αναφορικά με τη χορήγηση υλικής βοήθειας κατά την πανδημία σημειώνεται και στην έρευνα των Javier Arza Porrás et.al (2020) στους Ρομά στην Ισπανία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού Ρομά αναφορικά με την πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και σε βασικές υπηρεσίες και ειδικότερα στο πεδίο της στέγασης, εμφανίζει υψηλό ποσοστό μη συμμετοχής των Ρομά σε

κάποιο πρόγραμμα στέγασης κατά την πανδημία . Οι μισοί και παραπάνω από τους ερωτώμενους απαντούν ότι η οικία τους αποτελείται από ένα δωμάτιο .

Αναφορικά με την πρόσβαση στις υποδομές, σχεδόν όλοι απαντούν ότι έχουν πρόσβαση σε δίκτυο υδροδότησης, στοιχείο που καταγράφεται σε υψηλά ποσοστά και στην έρευνα αναφορικά με την «καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Το αποτέλεσμα που σχετίζεται με τον αριθμό των δωματίων των οικιών των ερωτώμενων, συνάδει με τον ορισμό της υπερσυγκέντρωσης (Eurostat, 2021) και ειδικότερα με τον ελάχιστο αριθμό δωματίων που πρέπει να διαθέτει μια οικία και συμφωνεί με τα στοιχεία της έρευνας που διενεργήθηκε από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2022) που πραγματοποιήθηκε σε 10 ευρωπαϊκές χώρες αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και στην οποία η Ελλάδα εμφανίζει υψηλά ποσοστά.

Η επίδραση της πανδημίας στη βίωση εμπειριών διάκρισης εκ μέρους των ερωτώμενων εμφανίζεται υψηλή με επικράτηση των στερεοτύπων, της κατηγορίας για μετάδοση του κορονοϊού και των αρνητικών σχολίων. Τα αποτελέσματα συμφωνούν με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2020) σύμφωνα με τον οποίο κατά τη διάρκεια της πανδημίας διαπιστώθηκε αύξηση σε 15 κράτη-μέλη σε σχέση με την επίδραση στις διακρίσεις, καθώς επίσης και με την Έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης (Council of Europe, 2020) σύμφωνα με την οποία διαπιστώνεται η απόδοση κατηγοριών στους Ρομά για τη μετάδοση του κορωνοϊού Covid-19.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας αναφορικά με τις διακρίσεις προς τους Ρομά κατά τη διάρκεια της πανδημίας και ειδικότερα με την κατηγορία προς τους Ρομά για μετάδοση του κορονοϊού και των αρνητικών σχολίων συνάδουν με τα αποτελέσματα της μελέτης των Arza Porras et.al (2020) για την επίδραση της πανδημίας COVID- 19 στους πληθυσμούς Ρομά στην Ισπανία.

Η επίδραση της πανδημίας COVID- 19 ως προς την πρόσβαση στην ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή του ερευνώμενου πληθυσμού είναι χαμηλή σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με τα στοιχεία της έρευνας αναφορικά για την «καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας πεδίου αναφορικά με την ικανοποίηση των ερωτώμενων από τις κρατικές πολιτικές καταδεικνύουν τη λήψη υποστηρικτικών υπηρεσιών σχεδόν από το σύνολο του δείγματος , με απόδοση υψηλής σπουδαιότητας στις υποστηρικτικές υπηρεσίες από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος καθώς και υψηλή ικανοποίηση από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που έλαβαν από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί με τη μελέτη του HSE (HSE Social Inclusion, 2020) στην Ιρλανδία σύμφωνα με την οποία ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων Ρομά δήλωσε ότι είναι πολύ ικανοποιημένο από εξειδικευμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες που δέχτηκε κατά την πανδημία COVID- 19 . Ένα υψηλό ποσοστό των ερωτώμενων απάντησαν ότι δεν θεωρούν σημαντικές τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που έλαβαν από το Κράτος και καθόλου σημαντικές τις υπηρεσίες από τις ΜΚΟ.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας , οι ερωτώμενοι σε υψηλό βαθμό δήλωσαν ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ως προς την ύπαρξη απαραίτητων υποδομών υγιεινής, πληροφόρησης για τα μέτρα προστασίας, ατομικής υγιεινής, οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης και ως προς τις κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες. Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με τα ευρήματα της έρευνας του HSE (HSE Social Inclusion, 2020) στην Ιρλανδία, όπου εμφανίζεται ικανοποίηση από τις υπηρεσίες υγείας κατά την πανδημία.

Αναφορικά με τις προτάσεις για την ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις, όπως

καταγράφηκαν μόνο από 15 από τους 107 ερωτώμενους, αφορούν στην πρόταση της ηλεκτρικής ενέργειας και ακολούθως της παροχής βασικών ειδών και συμφωνούν με τα αποτελέσματα της έρευνας για την «καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2022).

Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το κύριο συμπέρασμα που εξάγεται από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στον καταυλισμό Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής είναι ότι η πανδημία COVID-19 επέφερε επιπτώσεις στην κοινωνική ένταξη του εν λόγω πληθυσμού στις περισσότερες πτυχές που τη συνθέτουν και ως εκ τούτου επαληθεύτηκε η ερευνητική μας υπόθεση.

Αρχικά, σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα «ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και κοινωνική ασφάλιση για την κάλυψη βασικών αναγκών;» τα συμπεράσματα της έρευνας πεδίου καταδεικνύουν το γεγονός ότι η πανδημία επηρέασε την κοινωνική ένταξη του ερευνώμενου πληθυσμού σε μεγάλο βαθμό αρχικά ως προς την πρόσβαση σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους, με υψηλό βαθμό δυσκολίας εξασφάλισης σίτισης και μείωσης στο εισόδημά του.

Αναφορικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά και ειδικότερα στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην υγεία, στην κοινωνική φροντίδα και τη στέγαση;» η έρευνα αναδεικνύει την επίδραση της πανδημίας σε υψηλό βαθμό κυρίως στην

εκπαίδευση των παιδιών λόγω της έλλειψης εξοπλισμού και στη στέγαση, καθώς παραμένουν οι Ρομά στις ίδιες συνθήκες στέγασης χωρίς συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα επιδότησης της στέγασης .

Στον τομέα της απασχόλησης δεν καταγράφηκε κάποια αξιοσημείωτη αλλαγή, καθώς οι ερωτώμενοι σε μεγάλο ποσοστό δήλωσαν ότι ήταν σε καθεστώς ανεργίας και παραμένουν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας, γεγονός που δηλώνει το υψηλό ποσοστό ανεργίας των Ρομά.

Στον τομέα της υγείας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι ερωτώμενοι δεν επηρεάστηκαν από την πανδημία ούτε σε σχέση με κάποια αλλαγή στην υγείας τους ή νόσηση κατά τη διάρκεια της πανδημίας ούτε και σε σχέση με την πρόσβασή τους σε δομές υγείας.

Ομοίως, σε επίπεδο πρόσβασης των ερωτώμενων στην κοινωνική φροντίδα κατά την πανδημία, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας δεν καταγράφηκε η αρνητική επίδραση της πανδημίας, με ένα υψηλό βαθμό των Ρομά να έχει πρόσβαση στο Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος, το οποίο αποτελεί εξειδικευμένη δομή κοινωνικής ένταξης των Ρομά.

Στη συνέχεια, αναφορικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, «ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς τις διακρίσεις;» τα συμπεράσματα της έρευνας πεδίου εμφανίζουν υψηλή επίδραση της πανδημίας COVID-19 στις εμπειρίες διάκρισης των Ρομά με προεξάρχουσες απαντήσεις τα στερεότυπα , την κατηγορία μετάδοσης του κορονοϊού Covid-19 και των αρνητικών σχολίων.

Το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα «ποια είναι η επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής ως προς την πρόσβαση στην ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή;» σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας δεν καταγράφηκε επίδραση από την

πανδημία, ωστόσο τα ποσοστά συμμετοχής είναι πολύ χαμηλά πριν και κατά την πανδημία.

Αναφορικά με το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα «ποιος είναι ο βαθμός ικανοποίησης των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;» συμπεραίνεται μέσα από την έρευνα πεδίου ότι σχεδόν όλοι οι ερωτώμενοι έχουν λάβει υποστηρικτικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας με προεξάρχουσα επιλογή τη δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος και δήλωσαν τουλάχιστον πολύ ικανοποιημένοι.

Μεγάλο ποσοστό των Ρομά δεν είναι ικανοποιημένο από το κράτος, εμφανίζουν τουλάχιστον μέτρια ικανοποίηση από την τοπική αυτοδιοίκηση και μηδενική ικανοποίηση από τις Μ.Κ.Ο. Στο σημείο αυτό να επισημάνουμε ότι στην Ελλάδα παρόλο που υπάρχουν ΜΚΟ που παρέχουν υπηρεσίες σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, εντούτοις διαπιστώνεται η έλλειψη ΜΚΟ εξειδικευμένων στην παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών στους Ρομά.

Ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων δεν είναι καθόλου ευχαριστημένο από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ως προς την ύπαρξη απαραίτητων υποδομών υγιεινής, την πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας, για την ατομική υγιεινή, τις οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης και τις κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες. Πώς όμως θα ήταν δυνατό να δηλώνουν ευχαριστημένοι από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας εφόσον και πριν από αυτή την κρίση διαβιούν σε πολύ δύσκολες συνθήκες σε ένα καταυλισμό που δεν έχει επιτελικά εξασφαλιστεί η βελτίωση αυτών των συνθηκών μέσα από την παροχή ενός εύρους υπηρεσιών όπως και προμήθειας και εγκατάστασης εξοπλισμού ατομικής και περιβαλλοντικής υγιεινής; Υπάρχει μια αντίφαση όπως μπορεί εύλογα κανείς να συμπεράνει. Η προσδοκία τήρησης μέτρων υγιεινής από τους

Ρομά του καταυλισμού κατά τη διάρκεια της πανδημίας με τις υπάρχουσες συνθήκες, πώς θα ήταν δυνατό να εφαρμοσθεί;

Υφίσταται μεν δίκτυο υδροδότησης , γίνεται αποκομιδή των απορριμάτων, αλλά δεν υπάρχει δίκτυο ηλεκτροδότησης, δίκτυο ομβρίων παρά μόνο βόθροι, υπάρχει ένας μικρός αριθμός οικιών που δε διαθέτουν WC, υπάρχει χωματόδρομος εντός του οικισμού, η ποιότητα των οικιών δεν είναι καλή και τα σκουπίδια, τα στάσιμα νερά, το κάψιμο πλαστικών κλπ είναι επιβαρυντικοί παράγοντες για την υγεία των κατοίκων. Δεν υπάρχουν επίσης πεζοδρόμια και ράμπες για Αμεα και δεν υπάρχουν διαμορφωμένοι κοινόχρηστοι χώροι.

Το έκτο ερευνητικό ερώτημα «πώς μπορεί να ενισχυθεί η ισότιμη πρόσβαση σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής σε μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις;» δεν απαντήθηκε από το σύνολο σχεδόν των ερωτώμενων και ως εκ τούτου θα μπορούσε να αποτελέσει πρόταση για μελλοντική έρευνα. Οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετίζονταν πρωτίστως με την ηλεκτρική ενέργεια και την παροχή βασικών ειδών, τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης, την επισκευή κατοικιών, την πρόσβαση στο διαδίκτυο, την οικονομική ενίσχυση, τη βελτίωση του οδοστρώματος, την πρόσβαση στην απασχόληση και την ενίσχυση στην κοινωνική ζωή. Οι απαντήσεις σχετίζονται άμεσα με τις ελλείψεις που καταγράφονται στον καταυλισμό και δυσκολεύουν την καθημερινότητα και τη διαβίωση των κατοίκων.

Παρακάτω παρουσιάζονται βασικά συμπεράσματα αποτίμησης της έως σήμερα εφαρμογής της ΕΣΚΕ Ρομά στον καταυλισμό Ρομά που μελετούμε με βάση και σε αναγωγή με την Έκθεση Αξιολόγησης της στρατηγικής για τους Ρομά 2020-2030 και της καταγραφής των ελλείψεων που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το έτος 2023.

Ειδικότερα, η κυριότερη διαπίστωση είναι ότι η Ελλάδα πρέπει να υλοποιήσει περισσότερες παρεμβάσεις για την ισότητα των Ρομά, την ένταξη και συμμετοχή σε σχέση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη μέλη.

Η ΕΣΚΕ δεν περιλαμβάνει αναλυτικά το συντονισμό και τη συνεργασία με άλλες εθνικές στρατηγικές άλλων υπουργείων έτσι ώστε να προωθηθούν τα σχέδια δράσης σε τοπικό επίπεδο για τους Ρομά. και να αποκτήσει πιο ενεργό ρόλο για την εφαρμογή τους η Τοπική Αυτοδιοίκηση και αυτό το συμπέρασμα συνάγεται και από την παρούσα έρευνα πεδίου.

Η ΕΣΚΕ Ρομά βάσει της Έκθεσης Αξιολόγησης δεν έχει καθαρή οπτική για την αντιμετώπιση του αντιτσιγγανισμού και αυτή η διαπίστωση ισχύει ως συμπέρασμα και στην παρούσα έρευνα, καθώς στην πραγματικότητα στον καταυλισμό των Ρομά των Σπάτων δεν έχουν γίνει δράσεις για την άρση των διακρίσεων.

Στο μέτρο για την ενίσχυση της ιστορίας και του πολιτισμού, έχουν γίνει ελάχιστες παρεμβάσεις που να αφορούν τον εν λόγω καταυλισμό και είναι χαμηλή η ευαισθητοποίηση με τη μορφή δράσεων στα σχολεία και σε αυτό το συμπέρασμα καταλήγει και η Έκθεση Αξιολόγησης για την ελληνική στρατηγική.

Στον καταυλισμό ως εύρημα αναδεικνύεται η ακραία φτώχεια του πληθυσμού που σε σχέση με το γενικό πληθυσμό και δεν έχει γίνει μια συνολική παρέμβαση προκειμένου να διαχειρισθεί τις αιτίες του καταγεγραμμένου χάσματος φτώχειας και το συμπέρασμα αυτό έρχεται σε πλήρη συμφωνία με την Έκθεση Αξιολόγησης.

Στον τομέα της εκπαίδευσης βάσει των ευρημάτων της έρευνας δεν υπάρχει ο απαιτούμενος ψηφιακός εξοπλισμός και ούτε πρόσβαση στο διαδίκτυο και αυτό επιδρά στο ψηφιακό χάσμα των παιδιών και αυτό αποτελεί έλλειψη στην ΕΣΚΕ όπως καταγράφει και η Έκθεση Αξιολόγησης. Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση ως διαδικασίες είναι επίσης περιορισμένες.

Η ΕΣΚΕ στο πεδίο της υγείας δεν αναφέρει διεξοδικά τους τρόπους ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για θέματα προληπτικής ιατρικής και για

άλλα προγράμματα υγείας σύμφωνα με την Έκθεση Αξιολόγησης και ενώ τα αποτελέσματα της έρευνάς μας καταγράφουν μικρή επίδραση στην υγεία των Ρομά του καταυλισμού, εντούτοις είναι απαραίτητη η επέκταση των ήδη δράσεων υγείας σε επίπεδο πρόληψης τόσο της σωματικής όσο και της ψυχικής υγείας του πληθυσμού Ρομά του καταυλισμού.

Η Στρατηγική εμφανίζεται ασαφής για το πώς γίνεται να αντιμετωπιστεί χωροταξικά και οικιστικά ο διαχωρισμός των Ρομά και ποια είναι τα μέτρα για το διαχωρισμό και την ενσωμάτωση του πληθυσμού των Ρομά εντός της ευρύτερης κοινότητας και της εξασφάλισης της πρόσβασης των Ρομά στις απαραίτητες υποδομές και υπηρεσίες.

Μια σημαντική διαπίστωση καταγράφει η Έκθεση Αξιολόγησης της ΕΣΚΕ και ειδικότερα τη σπουδαιότητα εφαρμογής προγραμμάτων ενίσχυσης της στέγασης των Ρομά και αυτό έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας όπου καταγράφονται προβλήματα σε σημαντικές υποδομές και οι διαβιούντες Ρομά στον καταυλισμό συμμετέχουν ελάχιστα στο πρόγραμμα επιδότησης της στέγασης που υλοποιείται από το Δήμο.

Βάσει των ανωτέρω, συμπεραίνουμε ότι τα περισσότερα από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας που εκπονήθηκε στον οικισμό Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής, περιλαμβάνονται ως διαπιστώσεις στην Έκθεση Αξιολόγησης της ΕΣΚΕ τον Ιανουάριο του 2023. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση που εφαρμόζει την ΕΣΚΕ Ρομά (μέσω του Παραρτήματος Ρομά) υλοποιεί πολιτικές κοινωνικής ένταξης που έχει καταρτίσει το επιτελικό κράτος μέσω του αρμόδιου Υπουργείου, Επομένως, οι παρατηρήσεις που αποτυπώνονται στην εν λόγω Έκθεση Αξιολόγησης συνδέονται με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας σε σχέση με την επίδραση της πανδημίας στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού που ερευνάται.

Παρόλο που στην εν λόγω Στρατηγική λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες της πανδημίας COVID-19 και δίνεται έμφαση τη συνεργασία κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης, της Κοινωνίας των πολιτών και των Ρομά μέσα από

διαβουλεύσεις, στην πράξη δεν πραγματοποιήθηκε ο απαιτούμενος συντονισμός και το κάθε Υπουργείο εξέδιδε ξεχωριστές εγκυκλίους χωρίς την απαραίτητη συνεργασία μεταξύ τους. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση επιστράτευσε τους πόρους της στη διαχείριση της πανδημίας σε τοπικό επίπεδο αλλά δεν έγιναν οι απαραίτητες διαβουλεύσεις και οι συνέργειες με άλλους φορείς και λειτούργησε εφαρμόζοντας τα μέτρα που τέθηκαν επιτελικά.

Η ΕΣΚΕ Ρομά στο πεδίο της υγείας, δε συμπεριέλαβε το πεδίο της ψυχικής υγείας και τις ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους Ρομά. Οι επιδράσεις ήταν πολλές και πολύπλευρες στην ισότητα στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, στις διακρίσεις και στη συνολική τους συμμετοχή στην κοινωνία. Η πανδημία έπληξε τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και ανέδειξε την ήδη επιβαρυνόμενη καθημερινότητά τους λόγω της υποβαθμισμένης ποιότητας ζωής τους που σχετίζεται κυρίως με τις συνθήκες διαβίωσής τους. Η διαχείριση της υγειονομικής κρίσης σε ατομικό επίπεδο δεν ήταν εύκολη για μια τόσο ευπαθή ομάδα, δε λήφθηκε υπόψη η ψυχική τους υγεία και δεν αποτέλεσε προτεραιότητα.

Επίσης, η ΕΣΚΕ Ρομά δεν περιγράφει στο πεδίο της υγείας την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε σχέση με τις διακρίσεις απέναντι στους Ρομά σε υγειονομικές κρίσεις όπου αναπαράγεται το στερεότυπο της «απειλητικής» ομάδας των Ρομά για τη μετάδοσης των ασθενειών στο γενικό πληθυσμό.

Η πανδημία COVID-19 κατάδειξε επιδράσεις στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και ειδικότερα στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και εν προκειμένω στην υπό διερεύνηση κοινωνική ομάδα του πληθυσμού, τους Ρομά.

Κρίνεται απαραίτητο να αντιμετωπισθούν οι συνέπειες της πανδημίας μέσα από τη συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης με τους φορείς και μέσα από συγκεκριμένα μέτρα να γίνει διαχείριση των σοβαρών θεμάτων κοινωνικής ένταξης των Ρομά.

Σε αυτό το σημείο, θα παρουσιάσουμε προτάσεις για μελλοντική έρευνα. Αρχικά, μπορεί να μελετηθεί η συσχέτιση του φύλου με την επίδραση

της πανδημίας COVID-19 σε επίπεδο διακρίσεων και ειδικότερα στις γυναίκες. Επίσης, θα μπορούσαν να μελετηθούν οι συσχετίσεις φύλου και ηλικίας με την πανδημία σε σχέση με την ενδυνάμωση των γυναικών και των νέων για την ενεργό κοινωνική συμμετοχή. Επιπλέον, θα μπορούσε να μελετηθεί μελλοντικά η συσχέτιση ηλικίας και επίδρασης της πανδημίας σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ένταξης.

Ωστόσο, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας έχουν πρακτική αξία και θα μπορούσαν αρχικά να αξιοποιηθούν από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα από το Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος και την κοινωνική δομή για τους Ρομά, το Παράρτημα Ρομά του εν λόγω Δήμου, σε επίπεδο πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων προσανατολισμένων στο πλαίσιο της Στρατηγικής κοινωνικής ένταξης των Ρομά έως το 2030 όπου υπάρχει εξειδικευμένος επιχειρησιακός στόχος για την «προστασία των Ρομά σε έκτακτες υγειονομικές συνθήκες» (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021) με μέτρο για τα «επείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των συνεπειών της πανδημίας του κορονοϊού Covid-19 (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας πεδίου θα μπορούσαν να αποτελέσουν έναυσμα για αντίστοιχες έρευνες πεδίου και σε άλλους οικισμούς Ρομά ανά την Ελλάδα για τη διερεύνηση του επιπέδου κοινωνικής τους ένταξης και της διερεύνησης αναγκών για εφαρμογή στοχευμένων ενεργειών σε ενδεχόμενες μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

Τέλος, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας δύνανται να αξιοποιηθούν και από την κεντρική διοίκηση σε σχέση με την Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά 2021-2030 (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021) σε επίπεδο παρακολούθησης της πορείας της κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού Ρομά στο Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος καθώς και στο σχεδιασμό των πολιτικών που θα απευθύνονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση μέσα από δράσεις υποστήριξης και υλοποίησης της κοινωνικής ένταξης των Ρομά.

Σε αυτό το σημείο αναλύονται οι προτάσεις για την κοινωνική ένταξη των Ρομά που διαβιούν στον καταυλισμό Ρομά «Κιάφα» Σπάτων. Αρχικά, στις προτάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά του καταυλισμού περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: Κρίνεται απαραίτητη η εκπόνηση μελέτης για τις απαιτούμενες παρεμβάσεις. Σημειώνουμε ότι υφίσταται ήδη από την εγκατάστασή τους στον οικισμό προμελέτη η οποία δεν έχει αξιοποιηθεί και δεν έχουν προχωρήσει οι απαιτούμενες ενέργειες ανά τομέα εργασιών. Πρέπει να γίνουν εξειδικευμένες εργασίες διαμόρφωσης του εδάφους του καταυλισμού και διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων (π,χ παιδικές χαρές, χώροι άθλησης κλπ).

Η κατασκευή δικτύων είναι ιδιαιτέρως καθοριστική για τη διαβίωση των κατοίκων και περιλαμβάνει την κατασκευή Δικτύου Ηλεκτροδότησης , τη δημιουργία δικτύου ομβρίων, τη δημιουργία Δικτύου Δημοτικού Φωτισμού, την εκτέλεση έργων οδοποιίας, ασφαλτοστρώσεις ,πεζοδρομήσεις κλπ.

Στη συνέχεια πρέπει να γίνουν κτηριακές παρεμβάσεις όπως για παράδειγμα επισκευή παλαιών οικιών και ενεργειακή αναβάθμιση , καθώς και οικίσκοι για στέγαση δομών, δημιουργία αύλειων χώρων κλπ.

Στον τομέα της καθαριότητας και του περιβάλλοντος πρέπει να γίνουν εργασίες για την αποκομιδή και απομάκρυνση από τον καταυλισμό των μπαζών και των απορριμμάτων, την προμήθεια περισσότερων κάδων απορριμμάτων και την εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης, καθώς και δεντροφύτευση περιμετρικά του οικισμού.

Με βάση τις ανωτέρω περιγραφόμενες προτάσεις είναι δυνατή η εφαρμογή βιώσιμων παρεμβάσεων με σκοπό την βελτίωση των υποβαθμισμένων συνθηκών διαβίωσης εντός του καταυλισμού , την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής τους, η οποία συνδέεται με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Ως στόχο αυτές οι παρεμβάσεις έχουν την κοινωνική ένταξη των Ρομά διαβιούντων στον καταυλισμό, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των πολλαπλών διακρίσεων που βιώνουν , την

ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την εναρμόνιση των πολιτικών με τις ευρωπαϊκές στρατηγικές.

Προτείνεται ο συντονισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και με άλλους φορείς προκειμένου να υλοποιηθούν οι δράσεις που καταρτίστηκαν κατά τον κοινωνικό σχεδιασμό και δεν υλοποιούνται διαχρονικά όπως οι αθλητικές και πολιτιστικές δράσεις. Είναι σημαντικό να αναδειχτεί ο πολιτισμός των Ρομά μέσα από τη συνεργασία του Πολιτιστικού Οργανισμού του Δήμου, του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και των τοπικών πολιτιστικών συλλόγων, της κοινωνικής υπηρεσίας τους Δήμου και του Παραρτήματος Ρομά, των εκπαιδευτικών φορέων με τους Ρομά του καταυλισμού μέσω της ενεργούς και της επέκτασης της συμμετοχής τους στα τοπικά πολιτιστικά δρώμενα .Η υλοποίηση στοχευμένων δράσεων βασισμένων στον πολιτισμό των Ρομά έχει αμφίδρομα πολλά οφέλη και σε κοινωνικό επίπεδο καθώς ενδυναμώνει τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και μειώνει τα στερεότυπα εις βάρος τους.

Επιπλέον, μέσα σε αυτό το πλαίσιο μπορούν να σχεδιασθούν και να υλοποιηθούν δράσεις αθλητισμού, καθώς ο αθλητισμός μπορεί να αποτελέσει μοχλό κοινωνική ένταξης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό και εν προκειμένω των Ρομά και να αμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες. Ο αθλητισμός αποτελεί κοινωνική επένδυση και εφελτήριο αλλαγής κοινωνικών στάσεων και διακρίσεων καθώς και αποδοχής της διαφορετικότητας των Ρομά. Ο Αθλητικός Οργανισμός στο Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος μπορεί να υλοποιήσει δράσεις άθλησης για τους Ρομά του καταυλισμού σε συνεργασία με τους αθλητικούς τοπικούς συλλόγους, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, της κοινωνικής υπηρεσίας τους Δήμου και του Παραρτήματος Ρομά, των εκπαιδευτικών φορέων. μέσω της συμμετοχής των Ρομά του καταυλισμού σε προγράμματα μαζικού αθλητισμού. Οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες κατά το σχεδιασμό μπορούν να εμπνευστούν δράσεις από παραδείγματα καλών πρακτικών καθώς και προγράμματα που αναπτύχθηκαν από την ΕΥ για την κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων. Ο

αθλητισμός συνδυαζόμενος με τον πολιτισμό αποτελεί επένδυση σε κοινωνικό επίπεδο και μπορεί να ενδυναμώσει τους Ρομά και να ευαισθητοποιήσει την τοπική κοινωνία ως προς την ανάγκη συμπερίληψής τους στα κοινωνικά ζητήματα της περιοχής, με αποτέλεσμα την πραγματική κοινωνική ένταξη των Ρομά του καταυλισμού.

Βάσει των συμπερασμάτων της παρούσας έρευνας, προβαίνουμε σε προτάσεις οι οποίες αφορούν στην κοινωνική ένταξη των Ρομά σε σχέση με τις επιδράσεις της πανδημίας COVID-19. Αρχικά, προτείνεται η λήψη εξειδικευμένων μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά μέσα από την ενίσχυση της πρόσβασης σε παροχές και προγράμματα οικονομικής στήριξης για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των Ρομά.

Αξίζει να επισημανθεί αρχικά ότι τα συμπεράσματα και τα συνεπακόλουθα μέτρα βελτίωσης που προτείνονται στην Έκθεση Αξιολόγησης της ΕΣΚΕ Ρομά 2020-2030 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που ανακοινώθηκε τον Ιανουάριο του 2023 (όπως περιγράφονται στο υποκεφάλαιο 3.3.1 της παρούσας εργασίας) μπορούν να αξιοποιηθούν από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα από το Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος προκειμένου να καταγραφούν οι ανάγκες του πληθυσμού Ρομά, οι δυσκολίες και το επίπεδο κοινωνικής ένταξης όπως και οι προτεινόμενες βελτιωτικές παρεμβάσεις έτσι ώστε να γίνει κατάλληλος κοινωνικός σχεδιασμός προσαρμοσμένος στα νέα δεδομένα και σε όσα ανέδειξε ως διαχρονικά προβλήματα αλλά και επέφερε η πανδημία COVID-19.

Σύμφωνα με την Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα έτους 2022 σχετικά με τα κοινωνικά δικαιώματα και την ισότητα κατά την αποδρομή της πανδημίας COVID-19, η Ελλάδα μεταξύ των άλλων μέτρων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας του Απριλίου 2021 στο μέτρο 1 με τον τίτλο «Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές» (FRA, 2022) συμπεριλαμβάνει και τον πληθυσμό των Ρομά

στις πληθυσμιακές ομάδες που εφαρμόζονται οι πολιτικές και σχετίζονται με την ενίσχυση των κοινωνικών δικαιωμάτων τους και της ίσης μεταχείρισής τους (FRA, 2022).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται η πραγματική αξιοποίηση των πόρων που έχουν συμπεριληφθεί στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για την κοινωνική ένταξη των Ρομά μέσα από ένα σύστημα σχεδιασμού, προγραμματισμού, με τον καθορισμό δεικτών, παρακολούθησης, ελέγχου της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων και της ανατροφοδότησης. Η δυνατότητα δίδεται, όμως εδώ τίθεται θέμα πολιτικής βούλησης, κάτι που έχει διαχρονικά διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει στον αναμενόμενο βαθμό κοινωνικής παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες όπως οι Ρομά.

Προκειμένου για την αντιμετώπιση των επιδράσεων της πανδημίας στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά, προτείνεται η λήψη στοχευμένων παρεμβάσεων και πολιτικών ένταξης σε όλους της τομείς της κοινωνικής ένταξης, στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην υγεία, την κοινωνική φροντίδα και τη στέγαση.

Επιπλέον, αναφορικά με τη διαχείριση των διακρίσεων προς τους Ρομά είναι απαραίτητο να ληφθεί μέριμνα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση ως προς το σχεδιασμό σχετικών δράσεων (FRA, 2020).

Στη συνέχεια, για την ενίσχυση της ενεργούς κοινωνικής συμμετοχής των Ρομά προτείνεται η δημιουργία των κατάλληλου πλαισίου ένταξης των Ρομά στις κοινωνικές διαδικασίες και στα κοινωνικά δρώμενα, στις διαβουλεύσεις για τα θέματα που αφορούν στην κοινωνική τους ένταξη, την ενίσχυση στην άσκηση των δικαιωμάτων τους και των υποχρεώσεών τους, τη χρήση των δημοτικών υπηρεσιών και τη συμμετοχή τους στην πολιτική ζωή (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2021).

Σε όλες τις διαστάσεις της κοινωνικής ένταξης των Ρομά αναδεικνύεται σημαντικός ο σχεδιασμός ενεργειών βασισμένων κυρίως στην ενδυνάμωσή τους έτσι ώστε έχοντας αντίληψη της ταυτότητάς τους και της ιδιότητας του ενεργού

πολίτη να διεκδικούν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής σε όλους τους πεδία της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η καλλιέργεια της αυτοδιάθεσης και η γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους δύνανται να επηρεάσει τον τρόπο που αλληλεπιδρούν με το κοινωνικό περιβάλλον και να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και η αρμονική συνύπαρξη.

Μέσα στο πλαίσιο των προτάσεων για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, προτείνουμε μια δομική αλλαγή και ειδικότερα την ενοποίηση βασικών υπουργείων για την καλύτερη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης και εν προκειμένω για τον πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό σχεδιασμό πολιτικών των οποίων αποδέκτες θα είναι πέραν του γενικού πληθυσμού και η μειονότητα των Ρομά καθώς και την εκ βάθρων ανασύσταση της Κοινωνικής Προστασίας μέσα από την εφαρμογή πραγματικού Κοινωνικού Σχεδιασμού.

Η παρούσα εργασία επιχείρησε να προσεγγίσει την επίδραση της πανδημίας COVID-19 σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ένταξης των Ρομά του εδραιωμένου οικισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής. Ερευνήθηκαν οι ενδεχόμενες επιδράσεις της πανδημίας στους Ρομά σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ένταξης και της ισότιμης πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και στις υπηρεσίες, όπως επίσης και η συνολική ικανοποίησή τους από τις κρατικές πολιτικές για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Η διαφορετικότητα της παρούσας έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί αντίστοιχη έρευνα στην Ελλάδα στους πληθυσμούς των Ρομά σε σχέση με την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξή τους και της ικανοποίησής τους από τις κρατικές πολιτικές και ειδικότερα για τον εδραιωμένο οικισμό Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων- Αρτέμιδος Νομού Αττικής, παρά μόνο έρευνες γενικότερα για την κοινωνική ένταξη των Ρομά και μελέτες για τα υποστηρικτικά μέτρα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 για τους Ρομά.

Καταλήγοντας, μέσα από μια γενικότερη θεώρηση των ευρημάτων και των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα στον καταυλισμό Ρομά «Κιάφα Σπάτων» θέτουμε τη βασικότερη προϋπόθεση για την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, την άσκηση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ρομά του καταυλισμού και την ισότιμη πρόσβασή τους στα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες και της συνολικής κοινωνικής ένταξής τους σε επόμενες υγειονομικές κρίσεις : Τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά του καταυλισμού μέσα από στοχευμένες παρεμβάσεις σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ένταξης.

Εάν υλοποιηθεί αυτό τότε μπορούμε να αναφερόμαστε σε πραγματική κοινωνική ένταξη των Ρομά που να ακολουθεί το Εθνικό και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και τα Θεμελιώδη Ανθρώπινα Δικαιώματα και στη συνέχεια θα είμαστε σε θέση να διαχειριστούμε ενδεχόμενες υγειονομικές κρίσεις.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο εδράζεται η προετοιμασία για την αντιμετώπιση αντίστοιχων κρίσεων διότι από όσο έχει φανεί έως τώρα η πανδημία COVID-19 δεν είναι απλά μια υγειονομική κρίση αλλά είναι και μια βαθιά ανθρωπιστική κρίση που έπληξε περισσότερο τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού που βιώνουν ήδη πολλαπλά προβλήματα και διακρίσεις και εν προκειμένω τους Ρομά όπως ανέδειξε η παρούσα εργασία.

Μόνο εάν προσεγγίσουμε τις εσωτερικές διεργασίες του πληθυσμού Ρομά , κάτι που δεν έχουμε ως κοινωνία δυστυχώς επιτύχει ακόμα ,θα μπορούμε να έχουμε πλήρη εικόνα για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των Ρομά και θα μπορούμε να εφαρμόζουμε στρατηγικές κοινωνικής ένταξης που να ανταποκρίνονται πραγματικά στις ανάγκες τους. Σε αντίθετη περίπτωση θα υπάρχουν διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μειονοτήτων που δε θα εφαρμόζονται και θα εξαντλούνται μόνο σε πολιτικές που θα στερούνται πραγματικής μέριμνας και στήριξης των Ρομά.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Argiropoulos, D. (2012). Essere romin Italia e in Europa. *E D U C A Z I O N E D E M O C R A T I C A*, 2(4). Ανάκτηση 07 05, 2022, από https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/25522/1/Creating_exclusion_through_integration_s.pdf
- Askheim, O. P. (2003). Empowerment as guidance for professional social work:an act of balancing on a slack rope. *European Journal of Social Work*, Vol 6(No 3), σσ. 227-240.
- Babbie, E. (2011). *Εσαγωγή στην κοινωνική Έρευνα*. (Κ. Ζαφειρόπουλος, Επιμ., & Γ. βογιατζής, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Bernadett, M. (2020). Access to healthcare services for the Roma and undocumented migrants in the EU in light of the Covid-19 pandemic. *International Journal of Roma Studies*, 2(2), σσ. 1-27. doi:<https://doi.org/10.17583/ijrs.2020.5952>
- Berry, J. (1992). Acculturation and adaption in a new society. Στο H. Siem, & P. Bollini (Επιμ.), *International Migration*. International Organization for Migration, Commission of the European Communities. Ανάκτηση 1 9, 2022, από https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/48140697/Berry__J._Acculturation_and_adaptation_in_a_new_society-with-cover-page-v2.pdf?E
- Centers for Disease Control and Prevention. (2022). Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://www.cdc.gov/>
- Cicchi, L., Genschel, P., Hemeruck, A., Κωνσταντινάκος, Ο., & Nasr, M. (2020). Η Ευρωπαϊκή Αλληλεγγύη στην εποχή του Covid-19. Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής. Ανάκτηση 4 22, 2022, από <https://www.eliamer.gr/wp-content/uploads/2020/10/Policy-brief-133-final.pdf>
- Council of Europe. (2020). Governments must ensure equal protection and care for Roma and Travellers during the COVID-19 crisis.Statement. Ανάκτηση 11 30, 2022, από <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/governments-must-ensure-equal-protection-and-care-for-roma-and-travellers-during-the-covid-19-crisis>

- EAPN. (2022). Poverty: what is it? Ανάκτηση από <https://www.eapn.eu/what-is-poverty/poverty-what-is-it/>
- Edward, D., Lane, R., & Mancano, L. (2020, 9 4). EU law in the time of COVID-19. *European Policy Centre*.
- ERGO Network. (2020). The impact of covid-19 on Roma Communities in the European Union and the Western Balkans. Survey December 2020. Ανάκτηση 10 29, 2022, από <https://ergonetwork.eu/wp-content/uploads/2021/04/Ergo-covidstudy-final-web-double-v2.pdf>
- EUR-Lex. (2000). Οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής. Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 180 της 19/07/2000 σ. 0022 - 0026. Ανάκτηση 10 30, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32000L0043>
- EUR-Lex. (2007). Συνθήκη της Λισαβόνας. C2007/306/01. Ανάκτηση 12 3, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3AC2007%2F306%2F01>
- EUR-lex. (2020). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. COM(2020) 711 final. *Στρατηγική για την Ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην Ε.Ε.* Ανάκτηση 12 3, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:dh0004&from=EL>
- EUR-Lex. (2020). Κανονισμός (ΕΕ) 2020/672 — θέσπιση ευρωπαϊκού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) λόγω της επιδημικής έκρηξης της COVID-19. Ανάκτηση 5 1, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/LSU/?uri=CELEX%3A32020R0672>
- EUR-Lex. (2022). COVID-19 Κατάλογος βασικών εγγράφων. Ανάκτηση 5 12, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Covid19.html?locale=el>
- EUR-lex. (2022). Χάρτης Θεμελιωδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση 12 3, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/charter-of-fundamental-rights-of-the-european-union.html>

- European Centre for Disease Prevention and Control. (2021). Communicable Disease Threats Report. Week 38.19-25 September 2021. Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Communicable-disease-threats-report-24-september-2021.pdf>
- European Centre for Disease Prevention and Control. (2022). Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://www.ecdc.europa.eu/en>
- European Commission. (2017, 11 15). Roma integration indicators scoreboard (2011-2016)SWD(2017)286 FINAL/2. Ανάκτηση 11 21, 2022, από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017SC0286R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017SC0286R(01)&from=EN)
- European Commission. (2019). Civil society monitoring report on implementation of the National Roma Integration Strategy in Greece. Assessing the progress in four key policy areas of the strategy. Ανάκτηση 2 25, 2023, από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/34ed2486-0188-11ed-acce-01aa75ed71a1/language-en>
- European Commission. (2020). EU Roma Strategic Framework for equality, inclusion and participation for 2020-2030. Ανάκτηση 11 2, 2022, από https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/eu_roma_strategic_framework_for_equality_inclusion_and_participation_for_2020_-_2030_0.pdf
- European Commission. (2023). Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Assessment report of the Member States' national Roma strategic frameworks. Ανάκτηση 2 25, από [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2023\)3&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2023)3&lang=en)
- Eurostat. (2021). Statistics explained. Glossary:Overcrowding rate. Ανάκτηση 12 31, 2022, από https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Overcrowding_rate
- FEAD. (2022). Fund for European Aid to the Most Deprived . Ανάκτηση 2 26, 2023, από <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1089&langId=en>
- Fountoulakis, K. N., & et al. (2022, January). Results of the COVID-19 mental health international for the general population (COMET-G) study. *European Neuropsychopharmacology*, σσ. 21-40. Ανάκτηση 5 12, 2022, από

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0924977X21007756#fig0001>

- FRA. (2018). Working with Roma: Participatimn and empowerment fo local communities. Ανάκτηση 11 6, 2022, από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-working-with-roma_en.pdf
- FRA. (2020). Coronavirus pandemic in the EU- Fundamental Rights Implications, Country: Greece. Ανάκτηση 10 30, 2022, από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/el_report_on_coronavirus_pandemic_july_2020.pdf
- FRA. (2020). Coronavirus pandemic in the EU-impact on Roma and Travellers. Bulletin #5. Ανάκτηση 10 30, 2022, από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-coronavirus-pandemic-eu-bulletin-roma_en.pdf
- FRA. (2020). Implications of COVID-19 pandemic on Roma and Travellers communities. Country: Greece. Ανάκτηση 10 30, 2022, από <https://fra.europa.eu/en/country-data/2020/implications-covid-19-pandemic-roma-and-travellers-communities>
- FRA. (2022). Contribution to the Focus Chapter of the Fundamental Rights Report 2022: Social rights and equality in light of the recovery from the COVID-19 pandemic. Ανάκτηση 10 30, 2022, από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/country_research_-_focus_chapter_-_fundamental_rights_report_2022_-_greece.pdf
- FRA. (2022). Roma in 10 European Countries. Main Results. Roma Survey 2021. Vienna. Ανάκτηση 10 30, 2022, από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results_en.pdf
- Hafner, J. (1986). *Marriage and Mental Illness*. New York: The Guilford Press.
- Houghton, J., & Khandker, S. (2009). *Handbook on Poverty and Inequality*. World Bank.
- HSE Social Inclusion. (2020). National COVID-19 Roma Service User Experience. The National Social Inclusion Office. Report of Findings. Ανάκτηση 10 30, 2022, από <https://www.hse.ie/eng/about/who/primarycare/socialinclusion/travellers-and-roma/roma/romaserviceuserexperiencesurveyfinal031220.pdf>

- Javier Arza Porras, Diana GHil-Gonzalez, Lluís Català-Oltra, Francisco Frances García, María Eugenia González Angulo, María Félix Rodríguez Camacho, María José Sanchis Ramon, Belén Sanz-Barbero, Carmen Vives-Cases, Daniel La Parra Casado. (2020, September 15). COVID-19 Crisis: impact on households of the Roma community. *International Journal of Roma Studies*, 2(2), σσ. 28-51. doi:<https://doi.org/10.17583/ijrs.2020.6242>
- Keller, J. (2014). *Exclusion as a social problem and a methodological issue*. Ostrava: University of Ostrava Faculty of Social Studies. Ανάκτηση 1 8, 2022, από https://projekty.osu.cz/vedtym/dok/publikace/keller_exkluze.pdf
- Kof, H. (2012). Creating exclusion through integration strategies: Gypsy policies in Western Europe. *Educazione Democratica*, 2(4). Ανάκτηση 07 05, 2022, από https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/25522/1/Creating_exclusion_through_integration_s.pdf
- Lightfoot, L. (2019, 6 18). Improvements in the Romanian child protection system and current proposals for re-opening inter-country adoption. Ανάκτηση 01 25, 2023, από <https://cascw.umn.edu/featured/improvements-in-the-romanian-child-protection-system-and-current-proposals-for-re-opening-inter-country-adoption-5-of-5/>
- Lord, J., & Hutchison, P. (1993). The process of empowerment: implications for Theory and Practice. *Canadian Journal of Community mental Health*, 12(1), σσ. 5-22.
- Matache, M., & Bhabha, J. (2020). Anti-Roma Racism is Spiraling during COVID-19 Pandemic. *Health Hum Rights*, 22(1), σσ. 379-382. Ανάκτηση 11 30, 2022, από <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7348427/>
- Rainone, S. (2020). An overview of the 2020-2021 country-specific recommendations (CSRs) in the social field. The impact of Covid-19. Brussels. Ανάκτηση 2022
- Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: Toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2). doi:<https://doi.org/10.1007/BF00919275>
- Van Bergen P.L Addi, Hoff J.M Stella, Ameijden Eric, Van Hemert Albert M. (2014, 5 30). Measuring social exclusion in routine public health surveys: construction of a multidimensional instrument. *Plos One*. doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0098680>

- World Health Organization. (2020). A guide to WHO's guidance on COVID-19. Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/a-guide-to-who-s-guidance>
- Απίστουλας Δημήτρης, Νίκου Δήμητρα. (2021, Δεκέμβριος). Η έννοια της ευαλωτότητας και η τυποποίηση των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού στο ελληνικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. *Κοινωνική Πολιτική*(15), σσ. 68-91.
- Απίστουλας, Δ. Α. (2021, Δεκέμβριος). Δράσεις Πολιτισμού & Αθλητισμού ως μέσο προσέγγισης και κοινωνικής (επαν)ένταξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων. *Κοινωνική πολιτική*(15). doi:ISSN: 2241-8652
- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. (2021, 5 25). Δελτίο Τύπου Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας του ΑΠΘ. Ανάκτηση 5 12, 2022, από https://www.auth.gr/wp-content/uploads/2021_5_28_covid-19_mental_health_international_for_the_general_population_study_-_antigrafi.pdf
- Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας. (2022). Ανάπτυξη της Εθνικής Πλατφόρμας Διαβούλευσης και Διαλόγου για θέματα Ρομά του Εθνικού Σημείου Επαφής για τους Ρομά” – Δράση επαγγελματικής ενδυνάμωσης (Roma Platform 2020- WP 5). Ανάκτηση 2 25, 2023, από <https://egroma.gov.gr/ανάπτυξη-της-εθνικής-πλατφόρμας-διαβ/>
- Γεώργας, Δ. (1995). *Κοινωνική Ψυχολογία*. (4η εκδ., Τόμ. Α'). Αθήνα.
- Ε.Κ.Κ.Α. (2022). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το παιδί. Ανάκτηση 2 2, 2023, από https://www.ekka.org.gr/images/SYNTONISMOY-ORGANOSIS/ΔΗΜΟΣΙΩΝ_ΣΧΕΣΕΩΝ/National_Action_Plan_-_Child_Guarantee_in_Greek.pdf
- EUR-Lex. (2020, 4 23). Κανονισμός (ΕΕ) 2020/559 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2020 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014 όσον αφορά τη θέσπιση ειδικών μέτρων για την αντιμετώπιση της επιδημικής έκρηξης της COVID-19. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32020R0559>
- Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας. (2021). Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://eody.gov.gr/>

- Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας. (2022, 5 1). Covid-19 – Οδηγίες. Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://eody.gov.gr/neos-koronaios-covid-19/>
- Ελλάν Πασσέ. (2022, 11 25). *Ελλάν Πασσέ Πανελλαδική Συνομοσπονδία Ελλήνων Ρομά*. Ανάκτηση 2022, από <https://ellanpasse.com>
- ΕΛΣΤΑΤ. (2022, 7 19). Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού Κατοικιών ΕΛΣΤΑΤ 2021. Ανάκτηση 11 26, 2022, από https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2018). Έκθεση σχετικά με τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την ενδιάμεση αξιολόγηση του πλαισίου της Ε.Ε για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Ανάκτηση 11 2, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0785&qid=1601365506827>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2018). Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.COM(2018) 375 final. Ανάκτηση 11 13, 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0375&from=NL>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021). Σχέδιο Δράσης για τον ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Ανάκτηση 12 3, 2022, από <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/el/index.html>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). «Η ΕΕ για την υγεία» (EU4Health) 2021-2027 — Ένα όραμα για μια υγιέστερη Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανάκτηση 5 7, 2022, από https://ec.europa.eu/health/funding/eu4health-2021-2027-vision-healthier-european-union_el
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). Commission proposes to provide additional €900 million to Greece, €29 million to Cyprus and €300 million to Portugal under SURE. Ανάκτηση 11 13, 2022, από https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/sure_el
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). Public Health. Ανάκτηση 5 7, 2022, από https://ec.europa.eu/health/eu-health-policy/overview_el
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). SURE Το ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE). Ανάκτηση 5 1, 2022, από [192](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-</p></div><div data-bbox=)

policy-coordination/financial-assistance-eu/funding-mechanisms-and-facilities/sure_el

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). Αντιμετώπιση του κορωνοϊού Χρονολόγιο της δράσης της Ε.Ε. Ανάκτηση 5 1, 2022, από https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/timeline-eu-action_el
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). Ενωσιακό ψηφιακό πιστοποιητικό COVID. Ανάκτηση 5 13, 2022, από https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans/eu-digital-covid-certificate_el
- Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή. (2011). Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα "Χειραφέτηση και κοινωνική ένταξη των Ρομά πολιτών στην Ευρώπη" SOC 397"Ρομα-χειραφέτηση και κοινωνική ένταξη". Ανάκτηση 11 6, 2022, από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8cfbdc4c-5ef9-11e2-9294-01aa75ed71a1/language-el/format-PDF>
- Κοινή Υπ. Απόφαση Δ23/14435-1135/2016. (χ.χ.). Καθορισμός των προδιαγραφών λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας. Εφημερίς της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 854/Β' /30-3-2016).
- Κόμης, Κ. (1998). *Τσιγγάνοι: Ιστορία, Δημογραφία, Πολιτισμός*. Ελληνικά Γράμματα.
- Κρητικός, Α. (2021). *Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη της στις μεγάλες της ευρωπαϊκές εννοποιήσεις*. Αθήνα: Επίμετρο.
- ΜΟΔ Α.Ε. (2016). Οδηγός Εφαρμογής και Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας. Ανάκτηση 11 25, 2022, από https://www.mou.gr/elibrary/Guide_KentraKoinothtas2016.pdf
- ΜΟΔ Α.Ε. (2022). Πληροφοριακά έντυπα. Ανάκτηση 5 13, 2022, από <https://www.mou.gr/el/Pages/Default.aspx>
- Μουχελή, Α. (2005). Τσιγγάνοι και κοινωνικός αποκλεισμός. Στο Δ. Καραντινός, Λ. Μαράτου-Αλιπράντη, & Ε. Φρονίμου (Επιμ.), *Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα* (Δ' εκδ., Τόμ. Α', σσ. 491-525). Αθήνα.
- Ν.4386/2016. (2016). Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις.Εφημερίς της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 94/Α' /27-05-2016).

- N.4430/2016. (2016). Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 205/Α' /31-10-2016).
- Νόμος 3463/2006. (χ.χ.). Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 114Α' /8-6-2006).
- Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης. (2018). Εγχειρίδιο σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο κατά των διακρίσεων. Ανάκτηση 11 6, 2022, από https://www.echr.coe.int/documents/handbook_non_discr_law_ell.pdf
- ΠΕΠ Αττικής. (2022). Κέντρο Κοινότητας Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος. Κεντρική Δομή και Παράρτημα Ρομά. Ανάκτηση 12 4, 2022, από <https://www.socialattica.gr/domi/kentro-koinotitas-dimoy-spaton-artemidos-kentriki-domi-kai-parartima-roma>
- Περιφέρεια Αττικής. (2016). Ένταξη της Πράξης «ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΡΟΜΑ) ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΤΩΝ –. Περιφέρεια Αττικής. Ανάκτηση 1 11, 2022, από <https://www.papatikis.gr/apofaseis-entaxis/entaxi-tis-praxis-dieurygmeno-kentro-koinotitas-kentriki-domi-kai-parartima-roma-0>
- Περιφερειακό Κέντρο Ενημέρωσης του ΟΗΕ. (2022). *Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης*. Ανάκτηση 11 13, 2022, από <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξησ/>
- Σμιτς, Φ. (2021, 04 09). Κανείς δεν ξέρει τίποτα για τους Έλληνες Ρομά. (Χ. Βαχτσεβάνου, Επιμ.) Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Ανάκτηση 02 25, 2023, από <https://www.dw.com/el/%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%BE%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%AF%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%>
- Συνήγορος του Πολίτη. (2020). Οδηγός – Μέτρα Κοινωνικής Προστασίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19. Ανάκτηση 12 3, 2022, από <https://www.synigoros-solidarity.gr/solidarity/assets/uploads/2020/06/odigos-kp-ektakta-metra-covid-19.pdf>

- Ταγκαλάκης, Α., & Σαραϊδάρης, Α. (2021). Η εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης: Εξελίξεις και δράσεις μετά την έκθεση των πέντε Προέδρων. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος Ευρωσύστημα. Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://www.bankofgreece.gr/Publications/emvanthisi.pdf>
- ΤΕΒΑ. (2016-2023). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής . Ανάκτηση 2 25, 2023, από <https://teba.opeka.gr>
- Τριανταφυλλίδης, Κ. (2020). *Η γενετική ιστορία των Ελλήνων*. Αθήνα: ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ. Ανάκτηση 02 26, 2023, από <https://www.protothema.gr/stories/article/1076724/oi-rom-tsigganoi-nea-istorika-stoiheia-ti-deihnei-to-dna-ton-ellinon-roma>
- Τσακίρης, Δ. Ν. (2004). *Πολιτική Ευρωπαϊκών κρατών και Τσιγγάνοι Ρομ:Μια ιστορική επισκόπηση*. Ιωάννινα: Εθνικό κέντρο τεκμηρίωσης. doi:<http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/284>
- Υπουργείο Εσωτερικών. (2020). *Έκτακτη κατανομή ποσού 2.255.000,00 €, από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους έτους 2020 σε Δήμους της Χώρας, προς κάλυψη αναγκών για την αποφυγή της διάδοσης του κορονοϊού COVID-19 σε οικισμούς και καταυλισμούς Ρομά*. Ανάκτηση 11 29, 2022, από <https://www.ypes.gr/?decisionsTitle=Έκτακτη+κατανομή+ποσού+2.255.000,&decisionsProt=&decisionsADA=&decisionsNum=&datepickerFrom=27/03/2020&datepickerTo=27/03/2020&decTerm=&decThemCat=&decType=&ptype=decisions&submit=>
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2021). Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030. Ανάκτηση 11 8, 2022, από <https://egroma.gov.gr/wp-content/uploads/2022/03/Εθνική-Στρατηγική-και-Σχέδιο-Δράσης-για-την-Κοινωνική-Ένταξη-των-Ρομά-20....pdf>
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2021). Στέγαση και Εργασία. Ανάκτηση 2 27, 2023, από <https://ypergasias.gov.gr/koinoniki-allilengyi/koinonikes-politikes-stegasis/stegasi-kai-ergasia/>
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2022). Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική ένταξη και Μείωση της Φτώχειας. Ανάκτηση 11 27, 2022, από <https://ypergasias.gov.gr/wp-content/uploads/2022/08/Εθνική-Στρατηγική-για-την-Κοινωνική-Ένταξη-και-Μείωση-της-Φτώχειας-.pdf>
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2022). Καταγραφή Οικισμών και Πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο (έτους 2021). Ανάκτηση 11 22,

2022, από https://egroma.gov.gr/wp-content/uploads/2022/10/ΕΘΝΙΚΗ-ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ-ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ-ΡΟΜΑ-2021_FINAL_compressed.pdf

Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. (2011). Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά. Ανάκτηση 2 25, 2023, από http://www.esfhellas.gr/elibrary/stratigiki_roma_el.pdf

Υπουργείο Υγείας. (2018, 1 18). Αρμοδιότητες του Υπουργείου Υγείας . Ανάκτηση 5 4, 2022, από <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry/organogramma/45-armediothtes-toy-ygoyrgeiou-ygeias-kai-koinwnikhs-allhleggyhs>

Υπουργείο Υγείας. (2020, 2 27). Συνεδρίαση Επιτροπής Αντιμετώπισης Εκτάκτων Συμβάντων Δημόσιας Υγείας από Λοιμογόνους Παράγοντες. Δελτίο Τύπου. Ανάκτηση 5 2022, από <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry/grafeio-typouy/press-releases/6723-synedriash-epitrophs-antimetwpishs-ektaktwn-symbantwn-dhmosias-ygeias-apo-loimogonoys-paragontes>

Υπουργείο Υγείας. (2021, Μάρτιος). Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025. Αθήνα. Ανάκτηση 5 13, 2022, από <https://www.moh.gov.gr/articles/health/domes-kai-drases-gia-thn-ygeia/ethnika-sxedia-drashs/8776-ethniko-sxedio-drashs-gia-th-dhmosia-ygeia-2021-2025?fdl=20523>

Φερώνας, Α. (2019). *ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ*. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος. doi:ISBN | 978-960-6619-86-1

Φύλων, Υ. Ε. (2021). Ετήσια Έκθεση 2020 – Η Εφαρμογή των Πολιτικών Ισότητας στους Δήμους. Ανάκτηση 2 25, 2023, από <https://isotita.gr/etisia-ekthesi-2020-dimoi/>

Παράρτημα Ι
Έντυπο συγκατάθεσης

<p>Καλείστε να συμμετέχετε σε μια έρευνα που διεξάγεται από τη Σαμώτη Φωτεινή, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, στο ΠΜΣ «Δημόσια Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Τμήμα: Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Η έρευνα διεξάγεται στο πλαίσιο της υποχρεωτικής διπλωματικής εργασίας κατά το γ'έξάμηνο των μεταπτυχιακών σπουδών. Πρέπει να είστε 18 χρονών (ή μεγαλύτεροι) για να συμμετέχετε στην έρευνα. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Μπορείτε να αφιερώσετε όσο χρόνο χρειάζεστε για να διαβάσετε το Έντυπο Συγκατάθεσης. Αντίγραφο αυτού του εντύπου θα σας δοθεί.</p>
<p>ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ</p>
<p>Σας ζητάμε να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα γιατί ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας COVID-19 σε επίπεδο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότιμης πρόσβασής σας στα δημόσια αγαθά και στις υπηρεσίες. Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις της συνέντευξης αποτελούν συγκατάθεση συμμετοχής στην παρούσα έρευνα.</p>
<p>ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ</p>
<p>Δεν υπάρχουν προβλέψιμοι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα. Εάν αισθανθείτε δυσφορία κατά την απάντησή σας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, παρακαλούμε μη διστάσετε να ζητήσετε να παραλειφθούν.</p>
<p>ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΝΕΧΕΙ ΘΕΣΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ</p>
<p>Οποιοσδήποτε πληροφορίες αποκτηθούν σχετικά με την παρούσα έρευνα και οι οποίες θα μπορούσαν να σας ταυτοποιήσουν προσωπικά, θα παραμείνουν απόρρητες και θα αποκαλυφθούν μόνο με την άδειά σας ή όπως προβλέπεται από τον νόμο. Οι πληροφορίες εκείνες που σας ταυτοποιούν προσωπικά, θα διατηρηθούν ξεχωριστά από τα υπόλοιπα δεδομένα που σας αφορούν. Τα δεδομένα θα φυλάσσονται με ευθύνη του ερευνητή και του επιστημονικά υπευθύνου, επιβλέποντα Καθηγητή.</p>

<p>Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα της έρευνας δημοσιευτούν ή παρουσιαστούν σε συνέδρια δεν θα συμπεριληφθούν πληροφορίες που θα αποκαλύπτουν την ταυτότητά σας. Η ταυτότητά σας θα προστατεύεται ή θα συγκαλύπτεται.</p>			
<p>ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ</p>			
<p>Μπορείτε να επιλέξετε να συμμετέχετε ή όχι στην παρούσα έρευνα. Αν συμμετέχετε εθελοντικά σε αυτή την έρευνα, μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία συνέπεια. Μπορείτε επίσης να αρνηθείτε να απαντήσετε σε οποιοδήποτε ερωτήσεις δεν επιθυμείτε να απαντήσετε και να παραμείνετε στην έρευνα.</p>			
<p>ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ</p>			
<p>Μπορείτε να αποσύρετε τη συγκατάθεσή σας οποιαδήποτε στιγμή και να διακόψετε τη συμμετοχή σας χωρίς να υποστείτε καμία κύρωση.</p>			
<p>ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΗ</p>			
<p>Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσεις ή ανησυχίες σε σχέση με την έρευνα, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον ερευνητή . Ακολουθούν τα πλήρη στοιχεία επικοινωνίας του ερευνητή. Διάβασα τα παραπάνω και αποδέχομαι τη συμμετοχή μου στην έρευνα.</p>			
<p>Όνοματεπώνυμο ο ερευνητή φοιτητή</p>	<p>Σαμιώτη Φωτεινή</p>	<p>e-mail:</p>	<p>boa2150palg@go.uop.gr fsamioti@spata-artemis.gr</p>
<p>Όνοματεπώνυμο ο Επιστημονικά υπεύθυνου καθηγητή/επι- βλέποντα της Διπλωματικής εργασίας</p>	<p>Ευγενία Π.Μπιτσάνη Καθηγήτρια Πολιτιστικής Πολιτικής/Διαπολιτισ- μικών Σχέσεων</p>	<p>e-mail:</p>	<p>e.bitsani@go.uop.gr</p>
<p>Ημερομηνία</p>	<p>.....</p>		

Παράρτημα II.

Ερωτηματολόγιο για την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην κοινωνική ένταξη των Ρομά του Καταυλισμού Ρομά «Κιάφα» του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος

A. – ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟ (επιλέξτε με x)

1. ΦΥΛΟ

ΑΝΔΡΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ

2. ΗΛΙΚΙΑ

18-24

25-34

35-54

55+

B. - ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

3. Πριν την πανδημία, σε ποιους εισοδηματικούς πόρους και παροχές είχατε πρόσβαση;

(μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές, οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα

Πρόσβαση σε παροχές οικονομικής στήριξης και προστασίας της μητρότητας, της οικογένειας και του παιδιού

Πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε επιδοματικές παροχές ΑΜΕΑ

Πρόσβαση σε ευνοϊκές φορολογικές και δημοσιονομικές ρυθμίσεις / ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση του ιδιωτικού χρέους

Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης

Πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια

Πρόσβαση σε διευκολύνσεις μετακίνησης και χρήσης Μέσων Μαζικής Μεταφοράς

Δεν είχα καμία πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές

4. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 , σε ποιους εισοδηματικούς πόρους και παροχές είχατε πρόσβαση; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Πρόσβαση σε προνοιακές και επιδοματικές παροχές,οικονομικές διευκολύνσεις-ειδικά βοηθήματα

Πρόσβαση σε παροχές οικονομικής στήριξης και προστασίας της μητρότητας, της οικογένειας και του παιδιού

Πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε επιδοματικές παροχές ΑΜΕΑ

Πρόσβαση σε ευνοϊκές φορολογικές και δημοσιονομικές ρυθμίσεις / ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση του ιδιωτικού χρέους

Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης

Πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια

Πρόσβαση σε διευκολύνσεις μετακίνησης και χρήσης Μέσων Μαζικής Μεταφοράς

Δεν είχα καμία πρόσβαση σε εισοδηματικούς πόρους και παροχές

5. Υπήρξε μείωση στα εισοδήματά σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

6. Τι είδους δυσκολίες είχατε στην κάλυψη των βασικών αναγκών σας πριν την πανδημία COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Εξασφάλιση σίτισης

Πληρωμή λογαριασμών

Τραπεζικά δάνεια

Σχολικά έξοδα

Άλλο

Καμία δυσκολία

7. Σε τι βαθμό επηρέασε η πανδημία COVID-19 την κάλυψη των προηγούμενων βασικών αναγκών;

Καθόλου

Ελάχιστα

Μέτρια

Πολύ

Πάρα πολύ

Γ. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΓΑΘΑ

8. Έχετε πρόσβαση σε κάποια ψηφιακή συσκευή από τις παρακάτω; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Κινητό τηλέφωνο (smart phone)
PC / laptop (σταθερό / φορητό Η/Υ)
Τάμπλετ
Καμία

9. Τι μεθόδους χρησιμοποίησε το σχολείο κατά την πανδημία COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Διαδικτυακά μαθήματα
Εκπαιδευτικό έντυπο υλικό
Τηλεφωνικές κλήσεις
Άλλο
Δ/Γ

10. Ποιοι διευκόλυναν την τηλεκπαίδευση των μαθητών κατά των πανδημία COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Υποστήριξη από μέλος της οικογένειας
Δημόσιοι λειτουργοί ή εθελοντές
Σχολείο
Άλλο

11. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 επηρεάστηκε η εκπαίδευση των μαθητών στο σπίτι;

ΝΑΙ
ΟΧΙ

12. Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση, ποιοι είναι οι λόγοι που επηρέασαν την εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Έλλειψη οδηγιών από το σχολείο
Έλλειψη απαιτούμενων βιβλίων ή υλικού
Έλλειψη εξοπλισμού (κινητό – τάμπλετ – λάπτοπ – Η/Υ)
Δυσκολίες στην πρόσβαση στις πληροφορίες και στο υλικό που δόθηκε από τους εκπαιδευτές
Δυσκολία κατανόησης περιεχομένου και εργασιών
Έλλειψη προσωπικής υποστήριξης στην εκπαιδευτική ύλη

Συναισθηματικοί λόγοι
Χαμηλό κίνητρο

13. Ποια ήταν η εργασιακή σας κατάσταση πριν την πανδημία COVID-19;

Αυτοαπασχολούμενος
Μισθωτός
Άνεργος
Συνταξιούχος
Άλλο

14. Επηρεάστηκε η εργασιακή σας κατάσταση κατά την πανδημία COVID-19;

ΝΑΙ
ΟΧΙ

15. Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση ,ποιοι είναι οι λόγοι που εμπόδισαν την εργασιακή σας δραστηριότητα κατά την πανδημία COVID-19;

Απώλεια εργασίας
Αναστολή εργασίας
Δυσκολία τηλεργασίας
Άλλο

16. Ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής σας για τα προστατευτικά μέτρα έναντι της COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Τηλεόραση / ραδιόφωνο
Διαδίκτυο
Τοπικές αρχές
Κοινότητα
ΜΚΟ
Άλλο
Καμία

17. Πώς ήταν η υγεία σας πριν την πανδημία COVID-19;

Πολύ κακή
Κακή
Καλή

Πολύ καλή
Πάρα πολύ καλή

18. Επηρεάστηκε η υγεία σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

Καθόλου
Λίγο
Μέτρια
Πολύ
Πάρα πολύ

19. Αντιμετωπίσατε κάποιο πρόβλημα υγείας εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

ΝΑΙ
ΟΧΙ

20. Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση, τί πρόβλημα υγείας αντιμετώπισατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

.....

21. Νοσηλευτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

ΝΑΙ
ΟΧΙ

22. Επισκεφτήκατε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

ΝΑΙ
ΟΧΙ

23. Σε ποιο βαθμό αντιμετώπισατε πρόβλημα πρόσβασης σε κάποια δομή υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

Καθόλου
Λίγο
Μέτρια
Πολύ
Πάρα πολύ

24. Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση πριν την πανδημία COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Βρεφονηπιακοί σταθμοί/ΚΔΑΠ

Κατασκηνώσεις

Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος

Πρόγραμμα «Βοήθεια Στο Σπίτι»

Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων

Δομές και Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης

Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών

Ξενώνες

Σε Καμία

25. Σε ποιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είχατε πρόσβαση κατά την πανδημία COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Βρεφονηπιακοί σταθμοί/ΚΔΑΠ

Κατασκηνώσεις

Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος

Πρόγραμμα «Βοήθεια Στο Σπίτι»

Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων

Δομές και Παραρτήματα Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης

Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών

Ξενώνες

Σε καμία

26. Πόσα δωμάτια έχετε στο σπίτι σας;

1

2

3

Πάνω από 4

27. Πόσα άτομα διαμένουν στο σπίτι σας;

1

2

3

4

Αίσθηση ότι σας παρατηρούν
Προσβολές
Εγκατάλειψη από τις Αρχές
Άλλο
Καμία

32. Έχετε βιώσει εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας κάποια διάκριση κατά την πανδημία COVID-19; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Κατηγορία για μετάδοση του κορωνοϊού
Κατηγορία για μη συμμόρφωση με τους περιορισμούς έναντι του κορωνοϊού
Αρνητικά σχόλια
Αποφυγή
Στερεότυπα
Απαγόρευση σε κάτι κοινό σε όλους
Αίσθηση ότι σας παρατηρούν
Προσβολές
Εγκατάλειψη από τις Αρχές
Άλλο
Καμία

33. Αυξήθηκαν οι εμπειρίες διάκρισης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
Δ/Γ

Ε. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

34. Πριν την πανδημία COVID-19 , με ποιους τρόπους είχατε πρόσβαση στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή; (μπορεί να δοθεί παραπάνω από μία απάντηση)

Συμμετοχή σε κοινωνικό διάλογο, διαβούλευση στην τοπική κοινωνία

Συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα

Χρήση των δημοτικών υπηρεσιών

Συμμετοχή στις επιτροπές παρακολούθησης της κοινωνικής ένταξης των Ρομά

Άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή

Συμμετοχή στην πολιτική ζωή

Άλλο

Με κανένα τρόπο

35. Σε τι βαθμό επηρεάστηκε η πρόσβασή σας στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή κατά την πανδημία;

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

Πάρα πολύ

ΣΤ. ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

36. Δεχτήκατε υποστηρικτικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

37. Αν απαντήσατε «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση , πόσο σημαντικές είναι για εσάς οι υποστηρικτικές υπηρεσίες που δεχτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 από τους παρακάτω;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Κράτος					
Τοπική Αυτοδιοίκηση					
Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος					
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις					

38. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που δεχτήκατε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 από το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος;

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

Πάρα πολύ

39. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις κρατικές πολιτικές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;

Κρατικές Πολιτικές	Βαθμός ικανοποίησης				
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Ύπαρξη απαραίτητων υποδομών υγιεινής	☐	☐	☐	☐	☐
Πληροφόρηση για τα μέτρα προστασίας, ατομικής υγιεινής, οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης	☐	☐	☐	☐	☐
Παροχές αγαθών	☐	☐	☐	☐	☐
Κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες	☐	☐	☐	☐	☐

**ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΠΡΟΤΑΣΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ
ΘΑ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙ ΤΗΝ ΙΣΟΤΙΜΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΑΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΕ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΜΑΣ ΔΙΑΘΕΣΑΤΕ